

Nova York. Els gratacels..

Desembre 88 - Gener 89: VALENCIA: Sala d'Exposicions de la FCP
10 febr./5 mars: LLEIDA: Sala d'Exposicions de la Fundació Caixa de Pensions. Carrer Turull, s.n.

7/30 d'abril : S. SADURNÍ D'ANOIA: Casa de Cultura de la FCP.
Carrer Hospital, 18.

5/28 de maig : TARADELL : Casa de Cultura de la FCP. Carrer Domènec Sert, 1

8/30 de juny : L'HOSPITALET DE LLOBREGAT: Centre Cultural de la FCP.
Rambla Just Oliveres, 56.

7/30 de juliol: CASSÀ DE LA SELVA: Casa de Cultura de la FCP.
Carrer de la Mel, 15. Horaris: de 19 a 21 hores tots els d.

4/27 d'agost : VILANOVA I LA GELTRÚ: Sala d'Exposicions de la FCP.
carrer Jardí, 5. Horaris: feiners, de 18 a 21 h.;
dissabtes, de 12 a 14 i de 18 a 21 h.
festius, id.id.

8/30 de setembre: PALAMÓS: Casa de Cultura de la FCP. Carrer de Santa Marta
nº1. Horaris: feiners, de 18 a 21 hores
dissabtes i festius, de 12 a 14 h.
i de 18 a 21 hores.

6/29 d'octubre: TORREDEMBARRA: Sala d'Exposicions de la FCP.
Carrer Antoni Roig, 8.

Horaris: feiners, de 18 a 21 h.
dissabtes, de 12 a 14 h.

Del 10 de novembre al 3 de des.

8/31 de desembre: BERGA:

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

U
relat gràfic de
Carles Fontserè

NOVA YORK ELS GRATACELS

Sala d'Exposicions de la Fundació Caixa de Pensions
Carrer Jardí, 5

VILANOVA I LA GELTRÚ

Del 4 al 27 d'agost de 1989

Els gratacels són el símbol de la ciutat de Nova York. La seva construcció va limitar-se en un principi a dues zones urbanes. La part baixa de l'illa de Manhattan, **Downtown**, l'entorn del districte financer de Wall Street, i el centre de la ciutat, **Midtown** que, alhora, és el centre dels comerços i dels teatres.

Des que el 1875 va construir-se el primer edifici comercial d'altura, la ciutat no ha parat de créixer de cara al cel. Imaginació, grandiositat, monumentalitat, potència econòmica, esdevenen el llenguatge arquitectònic del capitalisme prepotent.

La popular imatge de postal dels anys trenta, el perfil de gratacels de la punta de Manhattan, ha estat dues vegades dramàticament suplantada pel desenvolupament prodigiós d'una arquitectura rival. L'estructura de caixa de finals de la dècada dels seixanta i les dues torres bessones del World Trade Center, els setanta.

En la present dècada dels vuitanta, una espectacular rebrotada de gratacels postmoderns, a redòs dels mítics gratacels art déco dels anys trenta, estàn canviant la fesomia impersonal i vulgar del West Side de Manhattan.

Carles Fontserè

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

U

relat gràfic de
Carles Fontserè

NOVA YORK ELS GRATACELS

Sala d'Exposicions de la Fundació Caixa de Pensions
Carrer Jardí, 5

VILANOVA I LA GELTRÚ

Del 4 al 27 d'agost de 1989

Els gratacels són el símbol de la ciutat de Nova York. La seva construcció va limitar-se en un principi a dues zones urbanes. La part baixa de l'illa de Manhattan, **Downtown**, l'entorn del districte financer de Wall Street, i el centre de la ciutat, **Midtown** que, alhora, és el centre dels comerços i dels teatres.

Des que el 1875 va construir-se el primer edifici comercial d'altura, la ciutat no ha parat de créixer de cara al cel. Imaginació, grandiositat, monumentalitat, potència econòmica, esdevenen el llenguatge arquitectònic del capitalisme prepotent.

La popular imatge de postal dels anys trenta, el perfil de gratacels de la punta de Manhattan, ha estat dues vegades dramàticament suplantada pel desenvolupament prodigiós d'una arquitectura rival. L'estructura de caixa de finals de la dècada dels seixanta i les dues torres bessones del World Trade Center, els setanta.

En la present dècada dels vuitanta, una espectacular rebrotada de gratacels postmoderns, a redòs dels mítics gratacels art déco dels anys trenta, estàn canviant la fesomia impersonal i vulgar del West Side de Manhattan.

Carles Fontserè

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

Ens plau convidar-vos a la inauguració de l'exposició

"Nova York. Els gratacels. Un relat gràfic de Carles Fontseré"

que tindrà lloc el dia 8 de juny, a les 8 del vespre.

La presentació anirà a càrrec de Carles Fontseré, que pronunciarà la conferència:

"Els immigrants: el miracle econòmic de Nova York"

Centre Cultural de la Fundació Caixa de Pensions.
Rambla Just Oliveres, 56. L'Hospitalet de Llobregat.

L'Hospitalet de Llobregat, juny de 1989

EL PAÍS, sábado 17 de junio de 1989

Objeto deseado

NUEVA YORK.
LOS RASCACIELOS

Fotografías.
Centro Cultural de la Fundación
Caixa de Pensiones.
Barcelona.
Hasta el 28 de junio.

MANUEL FALCES

Durante la segunda mitad del XIX en pleno apogeo de la experimentación con estructuras de hierro la arquitectura comenzó sus piruetas en desafío de la altura. Los primeros rascacielos de Chicago tradujeron en clave de habilitabilidad el frío espíritu de las grandes obras de ingeniería, desde puentes y viaductos hasta la torre Eiffel (1888-1889). Ahora Carles Fontseré presenta a través de 90 fotografías un recorrido histórico por lo más emblemático de la tipología arquitectónica del siglo XX y más en concreto de la ciudad de Nueva York: los rascacielos.

Documentos gráficos, sintetizadores de una polifacética trayectoria del autor, que aparte de fotógrafo se expresa con la pintura, el cartelismo y el dibujo, capaces de reproducir una vez más esa singular atracción —fatal en numerosas ocasiones— que históricamente ha sentido la cámara por este tipo de edificación. Como un alma gemela de la fotografía la arquitectura ha sido el objeto más deseado de ésta, junto con el cuerpo humano.

Sus numerosas reproducciones velozmente han borrado lo que de autóctono conservaron calles y plazas a lo largo de la historia. El síndrome arquitectónico/fotográfico de N. Y. las invadió como una plaga de langosta.

40/ DIARI DE GIRONA Diumenge, 10 de setembre de 1989

La mostra es pot visitar fins al proper dia 30, a Palamós

Fontseré exposa un recorregut fotogràfic per Nova York

DdeG
Palamós.— L'artista barceloní Carles Fontseré va inaugurar divendres a la nit, a la casa de cultura de la Caixa de Pensions de Palamós, una exposició de noranta fotografies dels gratacels de Nova York. La mostra, que proposa un recorregut històric pel que han estat i són els gratacels com a símbol de la ciutat nord-americana, es presenta a través de cinquanta panells distribuïts en apartats cronològics.

La història de Nova York es reflecteix en els títols «1800: Evolució de l'arquitectura», «1875-1913: Competició per l'altura», «1930: Els gratacels», «1959-1960: Boom de la construcció», «1970-1984: Els nous gratacels», «1900-1984: L'habitatge» i «1984-1990: Projectes urbans».

Carles Fontseré ha realitzat tota mena d'activitats artístiques, des del cartelisme a la fotografia, passant pel dibuix i la pintura. Ha col·laborat en llibres, publicacions periòdiques internacionals i pro-

grames de televisió, centrant el seu interès en reflectir els ambients que l'envolten i destacant especialment el paper que hi juga l'home.

Un artista versàtil

Nascut a Barcelona fa 73 anys, Fontseré va començar a dibuixar professionalment als 15 anys. Als 20, en esclatar la guerra civil, es va destacar com a cartellista. Exiliat a França al final de la guerra com a soldat de l'Exèrcit de la República, va residir a París i posteriorment a Nova York. Ha il·lustrat i editat llibres per a bibliòfils amb aiguaforts i litografies i ha dissenyat decorats i vestits per a diverses produccions teatrals, entre les quals van destacar la primera representació a Europa, en versió francesa, de «La casa de Bernarda Alba», de Federico García Lorca, a l'estudi dels Camps Elisis de París, el 1946, i el seu treball per a una gran revista musical francesa a la ciutat de Mèxic.

A més de la pintura de cavallet i el disseny de cartells, Carles Fontseré ha dibuixat còmics i ha estat director artístic d'una revista mensual a Nova York. Després de fer de taxista a Nova York, l'any 73 va tornar a Catalunya i va pintar la sèrie «Cases catalanes vora el mar». De 1973 a 1975, amb les seves fotografies, Carles Fontseré va realitzar diversos reportatges per al programa televisiu «Crònica 2», de TVE, amb comentaris personals i diàleg amb taula rodona de periodistes.

Des de 1980, ha presentat diverses exposicions fotogràfiques, acompanyades de textos originals amb materials gràfics de la seva pròpia producció. L'any 82 va participar en l'exposició «Nou fotògrafs catalans» a Estocolm i presentà «Nova York vista i viscuda per un català», a Barcelona. Paral·lelament a la seva activitat plàstica, escriu articles i comentaris per a diversos diaris catalans i revistes com «Serra d'Or», «Barcelona metropolitana» i la «Revista de Girona».

EL 9 NOU

Exposició d'imatge gràfica de Nova York a Taradell

Taradell.— Sota el títol "Nova York. Els gratacels" es podrà veure a partir d'avui una exposició a la casa de cultura de la Fundació Caixa de Pensions de Taradell. Aquesta mostra és un relat gràfic de Carles Fontseré i en ella intenta mostrar, segons explica en el tríptic editat, la importància que tenen els gratacels en aquesta ciutat que moltes vegades ja s'anomena així. L'exposició intenta mostrar els diferents tipus de gratacels que es poden veure a Nova York, des que es van començar a construir l'any 1875 fins a l'actualitat. L'exposició es podrà veure fins el vint-i-vuit de maig.— R. 5-5-89

SEGRE 7-2-89

En Lleida, a partir del 10

Los rascacielos de Nueva York, en una muestra fotográfica

LLEIDA.— "Nova York, els gratacels" es el títol de la exposició fotogràfica de Carles Fontseré que quedarà inaugurada el pròxim dia 10 en la sala de la Fundació Caixa de Pensions, en la calle Turull. El fotògraf, nascut a Barcelona, ofereix una particular visió de la ciutat americana en la que residí diversos anys, similar a un relat gràfic.

Carles Fontseré, que també se ha dedicat a la pintura i a la narrativa, ha compartit en estos últims anys las cámaras con los pinceles. Así, en 1985, organizó una exposición de pinturas sobre el tema variaciones sobre tejados y paredes blancas mediterráneas. Al año siguiente realizó el cartel para la Comisión Nacional del Centenario de la muerte de Federico García Lorca y pronunció diversas conferencias con motivo del 50 aniversario del inicio de la Guerra Civil.

La muestra que presenta en Lleida podrá ser visitada hasta el día 5 de marzo.

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

Ens plau convidar-vos a la inauguració de l'exposició

"Nova York. Els gratacels. Un relat gràfic de Carles Fontseré"

que tindrà lloc el dia 8 de juny, a les 8 del vespre.

La presentació anirà a càrrec de Carles Fontseré, que pronunciarà la conferència:

"Els immigrants: el miracle econòmic de Nova York"

Centre Cultural de la Fundació Caixa de Pensions.
Rambla Just Oliveres, 56. L'Hospitalet de Llobregat.

L'Hospitalet de Llobregat, juny de 1989

NTRE CULTURAL de la FUNDACIÓ CAIXA de PENSIONS

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

La mostra es pot visitar fins al proper dia 30, a Palamós

Fontseré exposa un recorregut fotogràfic per Nova York

DdeG

Palamós.— L'artista barceloní Carles Fontseré va inaugurar divendres a la nit, a la casa de cultura de la Caixa de Pensions de Palamós, una exposició de noranta fotografies dels gratacels de Nova York. La mostra, que proposa un recorregut històric pel que han estat i són els gratacels com a símbol de la ciutat nord-americana, es presenta a través de cinquanta pannels distribuïts en apartats cronològics.

La història de Nova York es reflecteix en els títols «1800: Evolució de l'arquitectura», «1875-1913: Competició per l'altura», «1930: Els gratacels», «1959-1960: Boom de la construcció». «1970-1984: Els nous gratacels», «1900-1984: L'habitatge» i «1984-1990: Projectes urbans».

Carles Fontseré ha realitzat tota mena d'activitats artístiques, des del cartellisme a la fotografia, passant pel dibuix i la pintura. Ha col·laborat en llibres, publicacions periòdiques internacionals i pro-

grames de televisió, centrant el seu interès en reflectir els ambients que l'envolten i destacant especialment el paper que hi juga l'home.

Un artista versàtil

Nascut a Barcelona fa 73 anys, Fontseré va començar a dibuixar professionalment als 15 anys. Als 20, en esclatar la guerra civil, es va destacar com a cartellista. Exiliat a França al final de la guerra com a soldat de l'Exèrcit de la República, va residir a París i posteriorment a Nova York. Ha il·lustrat i editat llibres per a bibliòfils amb aiguafort i litografies i ha dissenyat decorats i vestits per a diverses produccions teatrals, entre les quals van destacar la primera representació a Europa, en versió francesa, de «La casa de Bernarda Alba», de Federico García Lorca, a l'estudi dels Camps Elisis de París, el 1946, i el seu treball per a una gran revista musical francesa a la ciutat de Mèxic.

A més de la pintura de cavallet i el disseny de cartells, Carles Fontseré ha dibuixat còmics i ha estat director artístic d'una revista mensual a Nova York. Després de fer de taxista a Nova York, l'any 73 va tornar a Catalunya i va pintar la sèrie «Cases catalanes vora el mar». De 1973 a 1975, amb les seves fotografies, Carles Fontseré va realitzar diversos reportatges per al programa televisiu «Crònica 2», de TVE, amb comentaris personals i diàleg amb taula rodona de periodistes.

Des de 1980, ha presentat diverses exposicions fotogràfiques, acompanyades de textos originals amb materials gràfics de la seva pròpia producció. L'any 82 va participar en l'exposició «Nou fotògrafs catalans» a Estocolm i presentà «Nova York vista i viscuda per un català», a Barcelona. Paral·lelament a la seva activitat plàstica, escriu articles i comentaris per a diversos diaris catalans i revistes com «Serra d'Or», «Barcelona metrópolis» i la «Revista de Girona».

Objeto deseado

**NUEVA YORK.
LOS RASCACIELOS**

Fotografías.
Centro Cultural de la Fundación
Caixa de Pensiones.
Barcelona.
Hasta el 28 de junio.

MANUEL FALCES

Durante la segunda mitad del XIX en pleno apogeo de la experimentación con estructuras de hierro la arquitectura comenzó sus piruetas en desafío de la altura. Los primeros rascacielos de Chicago tradujeron en clave de habilitabilidad el frío espíritu de las grandes obras de ingeniería, desde puentes y viaductos hasta la torre Eiffel (1888-1889). Ahora Carles Fonseré presenta a través de 90 fotografías un recorrido histórico por lo más emblemático de la tipología arquitectónica del siglo XX y más en concreto de la ciudad de Nueva York: los rascacielos.

Documentos gráficos, sintetizadores de una polifacética trayectoria del autor, que aparte de fotógrafo se expresa con la pintura, el cartelismo y el dibujo, capaces de reproducir una vez más esa singular atracción —fatal en numerosas ocasiones— que históricamente ha sentido la cámara por este tipo de edificación. Como un alma gemela de la fotografía la arquitectura ha sido el objeto más deseado de ésta, junto con el cuerpo humano.

Sus numerosas reproducciones velozmente han borrado lo que de autóctono conservaron calles y plazas a lo largo de la historia. El síndrome arquitectónico /fotográfico de N. Y. las invadió como una plaga de langosta.

En Lleida, a partir del 10

Los rascacielos de Nueva York, en una muestra fotográfica

LLEIDA. — “Nova York, els gratacels” es el título de la exposición fotográfica de Carles Fontseré que quedará inaugurada el próximo día 10 en la sala de la Fundació Caixa de Pensions, en la calle Turull. El fotógrafo, nacido en Barcelona, ofrece una particular visión de la ciudad americana en la que residió varios años, similar a un relato gráfico.

Carles Fontseré, que también se ha dedicado a la pintura y a la narrativa, ha compartido en estos últimos años las cámaras con los pinceles. Así, en 1985, organizó una exposición de pinturas sobre el tema variaciones sobre tejados y paredes blancas mediterráneas. Al año siguiente realizó el cartel para la Comisión Nacional del Cincuentenario de la muerte de Federico García Lorca y pronunció diversas conferencias con motivo del 50 aniversario del inicio de la Guerra Civil.

La muestra que presenta en Lleida podrá ser visitada hasta el día 5 de marzo.

EL 9 NOU

Exposició d'imatge gràfica de Nova York a Taradell

Taradell.— Sota el títol “Nova York. Els gratacels” es podrà veure a partir d'avui una exposició a la casa de cultura de la Fundació Caixa de Pensions de Taradell. Aquesta mostra és un relat gràfic de Carles Fontserè i en ella intenta mostrar, segons explica en el tríptic editat, la importància que tenen els gratacels en aquesta ciutat que moltes vegades ja s'anomena així. L'exposició intenta mostrar els diferents tipus de gratacels que es poden veure a Nova York, des que es van començar a construir l'any 1875 fins a l'actualitat. L'exposició es podrà veure fins el vint-i-vuit de maig.—

R.

5-5-89

En Caixa de Pensions

Fontseré expone su visión de los rascacielos de Nueva York

LLEIDA.— Una exposición de 90 fotografías de los rascacielos de Nueva York, realizada por el fotógrafo Carles Fontseré se inaugurará el próximo día 10 en la sala de exposiciones de la Fundació Caixa de Pensions, en la calle Turull de Lleida.

La muestra, que propone un recorrido histórico por lo que han sido y son los rascacielos como símbolo de la ciudad de Nueva York, se presenta en 50 paneles distribuidos en siete apartados: "1800: evolució de l'arquitectura"; "1875-1913: competició per l'alçària"; "1930: els gratacels"; "1950-1960: boom de la construcció"; "1970-1984: els nous gratacels"; "1900-1984: l'habitatge" y "1984-1990: projectes urbans".

Fontseré, cartelista, fotógrafo, dibujante, pintor y otras facetas, ha colaborado en libros, publicaciones periódicas internacionales y programas de televisión, centrandó su interés en reflejar los ambientes que le rodean y destacando especialmente el papel que juega el hombre en el mismo. La exposición permanecerá abierta hasta el próximo 5 de marzo en Lleida, y posteriormente iniciará un recorrido por diversas localidades catalanas.

+

Fotografia

✓

Els gratacels de Nova York vistos per Carles Fontseré

● Redacció

● **Vic.-** Des del proper dimecres 15 de novembre i fins el 3 de desembre es pot visitar al Centre Cultural de la Fundació Caixa de Pensions una exposició de 90 fotografies dels gratacels de Nova York, realitzades per Carles Fontseré. La mostra que proposa un recorregut històric pel que han estat i són els gratacels com a símbol de la ciutat de Nova York, es presenta en 50 panells distri-

buïts en els següents apartats: "1800: Evolució de l'arquitectura", "1875-1913: Competició per l'altura", "1930: els gratacels", "1950-1960: Boom de la construcció", "1970-1984: els nous gratacels", "1900-1984: l'habitatge" i "1984-1990 projectes urbans".

Carles Fontseré (1911), cartellista, fotògraf, dibuixant, pintor etc. ha col·laborat en llibres, publicacions periòdiques internacional i programes de televisió centrant el seu interès a reflectir els ambients que l'envolten i destacant especialment el paper que hi juga l'home. Ha realitzat també nombroses exposicions de fotografies.

LA FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS presenta:

LES ACTIVITATS DEL MES DE NOVEMBRE

NOVA YORK ELS GRATACELS

Centre Cultural de la Fundació Caixa de Pensions
Avinguda de la Generalitat, s/n - VIC
Del 15 de novembre al 3 de desembre de 1989

Agenda

Centre Cultural

Passelg de St. Joan, 108 - Barcelona

- Fins el 12 de novembre "ART INTERNACIONAL AMB LA COL·LECCIÓ FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS".
- Curs: "MÚSICA I ARTS" per C. Riera. Dies 2, 8, 15, 22 i 29 de novembre. 5 i 13 de desembre a les 19 hores.
- Del 24 al 30 de novembre "CINEMADART'89". 2n. Festival Internacional de Cinema d'Art.

Museu de la ciència

Teodor Roviralta, 55 - Barcelona

- Exposició: "EL RETORN DELS DINOSAURES" / "EINES VITALS". Cap a una nova biologia, durant tot el mes de novembre.
- Dies 2, 3 i 8. Curs: "INICIACIÓ A LA MACROFOTOGRAFIA".
- Curs "COGNISCIÓ ANIMAL" per J. B. Trobalon, V. D. Chamizo i J. M. Peris. Dies 7, 8, 10, 14, 15, 17, 21 i 22 de novembre a les 18.30 h.
- Curs: "ASTROFOTOGRAFIA" per Joan Genebriera, dies 12, 15, 17, 20, 22 i 24 de novembre a les 21 h.
- Curs: "CURS D'INTRODUCCIÓ A L'ASTRONOMIA" J. M. Oliver, dies 14, 16, 17, 21, 23 i 24 de novembre a les 18.30 h.
- Cicle de conferència "LA MALALTIA A L'ANTIGUITAT". coord. D. R. Campillo, del 14 al 24 de novembre a les 18.30 h.

OSONA

Centre Cultural - Vic

Passelg Generalitat, s/n

Horari: Feiners de 2/4 de 6 a les 9 del vespre.

Festius d'11 a 2 de la tarda.

- Dimarts 7 de novembre, a les 20 h. Conferència: "L'EXPLORACIÓ DEL SISTEMA SOLAR" a càrrec de J. M. Casals de l'agrupació astronòmica d'Osona.
- Fins el 10 de novembre: ACTIVITAT. Dins el programa "La Caixa a les escoles" El Planetari viatger. Sessions al públic gratuïtes a les 6 i a les 7 de la tarda. Cada dia de dilluns a dissabte.
- Fins el 12 de novembre: Exposició: "25 ANYS DE FOTOGRAFIA ESPACIAL". Una àmplia panoràmica d'allò que ha estat un dels resultats de l'exploració del Sistema Solar, corresponents als diversos programes espacials organitzats per la NASA.
- Dimecres, 15 de novembre a les 20 h. Exposició: Inauguració NOVA YORK - Els gratacels. Un relat gràfic de Carles Fontseré. Del 15 de novembre al 3 de desembre.
- Dijous 23 de novembre: TEATRE: "EL MÉS FELIÇ DELS TRES" d'Eugène Labiche. Producció del Centre Dramàtic d'Osona. Sessions a les 5 h. de la tarda i a 1/4 d'11 de la nit.
- Diumenge 3 de desembre a les 7 de la tarda: "THE FREE JAZZ QUARTET" Concert de jazz. Venda anticipada d'entrades al mateix Centre Cultural. Preu: 500 ptes.

Sala d'Exposicions - Manlleu

C/. Bisbe Morgades, 1

Horari: Feiners de 6 a 7 de la tarda.

Festius de 12 a 2 del matí i de 5 a 9 tarda.

- EXPOSICIÓ: "ART ORIENTAL" per Ramon Faja. Del 9 al 30 de novembre.

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

A TOT DRAP

per RAMON ROVIRA

Carles Fontseré

Els gratacels de Nova York

Nova York és una ciutat encisadora. Molts artistes s'han sentit atrets per la majestat dels gratacels de Manhattan o bé per la potència cultural de la metròpoli més important dels Estats Units. Recollir un bocí d'aquesta immensa realitat diària és una feina complexa i que només és a l'abast d'aquelles persones que han viscut a fons tots els racons de l'urbs. Aquest és el cas de **Carles Fontseré**, un artista que durant gairebé vint anys va residir a Nova York i que, finalment, ha trobat el seu refugi definitiu a les comarques de Girona, concretament a Porqueres. **Carles Fontseré** presenta aquests dies una mostra sobre els gratacels de Nova York en una galeria de Palamós.

Carles Fontseré, un bon conegut

— L'exposició és una recopilació de fotografies.

— Sí, efectivament. Es tracta d'una sèrie de fotografies que jo vaig fer durant la meua estada a Nova York, i durant els viatges que hi he fet més recentment. És pràcticament una història dels gratacels de la ciutat, un dels símbols que més defineixen Nova York. S'hi pot trobar des del primer fins als que es van construir l'any passat.

— Així, vostè hi va sovint, a Nova York.

— Ja dic que vaig estar-hi durant vint anys i, posteriorment, hi he anat un cop cada any, més o menys. La meua dona, la vaig conèixer allí, tot i que és d'ascendència catalana.

— Parlem una mica de la història dels gratacels. El primer quan es va fer?

— El primer gratacel data del 1800 i escaig. Lògicament, avui dia no es pot pas considerar un gratacel, però en el moment que es va fer sí que tenia unes dimensions molt considerables, perquè tenia 14 pisos. Un dels primers va ser el del diari «New York Times», emplaçat a la zona periodística de la ciutat, però que no té res a veure amb l'actual seu del diari.

— Hi ha hagut canvis en la configuració dels gratacels?

— Darrerament, s'ha experimentat un canvi important. Tradicionalment, els gratacels eren obres que es pensaven únicament per a oficines. En l'actualitat, aquest concepte ha canviat. Ara, tant hi ha oficines com apartaments per viure-hi. Els últims que s'han fet ja responen a aquest nou criteri.

— I cap on creix actualment Man-

hattan, la zona on hi ha els de Nova York?

— Actualment, cada cop més inclinació a anar a l'oest de la ciutat, però la zona de Harlem ha actuat com una barrera racial per al creixement cap al nord i a l'est.

— Vostè va deixar de viure a Nova York fa relativament poc, tot cas, quina significació té aquesta ciutat?

— Jo sempre dic que Nova York té molts punts de contacte amb Barcelona. Nova York va ser la ciutat que més creixia durant la guerra de independència americana i, en canvi, el capital se la va emportar a Washington. Nova York és la ciutat més europea dels Estats Units, però també és la més cosmopolita i multiracialitzada. La història de N

LA FUNDACIÓ

LES ACTIVITATS

■ Està exposant a Palamós una mostra fotogràfica sobre els gratacels de Nova York

CAPELLA

LA CIUTAT DE NOVA YORK VISTA PER FONTSERÈ. Des del passat dimecres fins el proper dia 3 de desembre, el Centre Cultural de la Fundació Caixa de Pensions de Vic acull una exposició de fotografies del barceloní Carles Fontserè. El reconegut fotògraf presenta en aquesta ocasió un estudi sobre l'evolució fesonòmica dels gratacels de Nova York.

Fotografia

Fontseré explica la immensitat dels edificis de Nova York

● Toni Bover

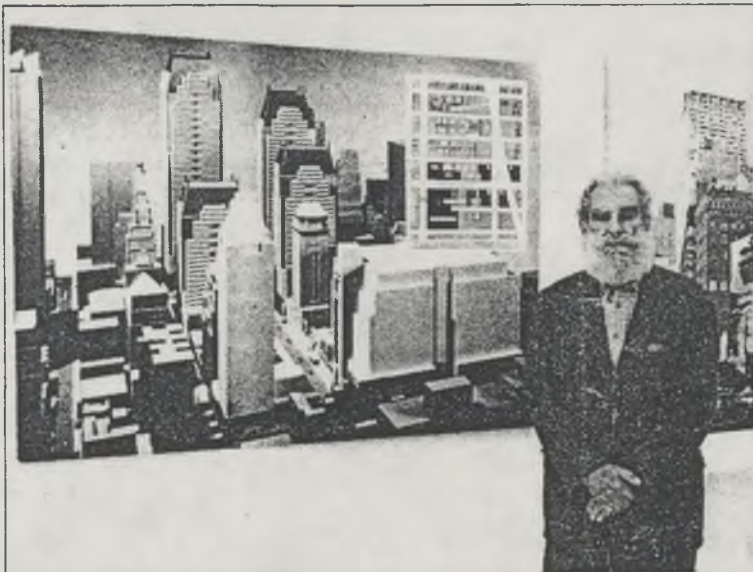
Centre cultural Fundació Caixa de Pensions.- L'exposició Nova York, els Gratacels, és una narració visual del principal símbol d'aquesta ciutat americana.

La fotografia de Carles Fontseré és emprada per a explicar la immensitat d'aquests edificis. Les composicions en diagonal d'aquests monstres arquitectònics, degudes a la inclinació de la cambra en fer la fotografia, encara ens els fa més grans. Alguns d'elles, les més agraciades visualment, ens acosten a l'estètica del constructivisme rus, on la recerca de la forma genera enquadraments en picat o contrapicat exagerats.

Les ampliacions de les fotografies a gran dimensió ajuden a veure l'ampulositat de les edificacions novaiorqueses.

L'ordenació de les imatges es presentada en apartats cronològics, donant a l'exposició una visió més sociològica i històrica que purament fotogràfica. La reproducció de fotografies antigues de la ciutat, augmenten aquest interès històric.

Les poques imatges de reportatge social que acompanyen l'exposició, fotogràfics d'obres en construcció o de vida social al carrer, donen una

Carles Fontseré davant d'una de les seves fotografies.

dimensió humana a l'exposició.

Carles Fontseré ha treballat professionalment en diferents camps: cartellisme, dibuix, pintura de cavallet, còmics, etc... i per a ell la fotografia és utilitzada com un mitjà d'il·lustració i de comunicació més.

Carles Fontseré va assistir dimecres passat a la inauguració de la seva exposició al Centre Cultural de la Fundació Caixa de Pensions del Passeig de la Generalitat de Vic, i va ser presentat per la directora del centre Angela Segura.

La mostra de fotografia proposa un recorregut històric pel que han estat i són els gratacels com a símbol de la ciutat de Nova York, es presenta en 50 panells distribuïts en els següents apartats: 1800, evolució de l'arquitectura, 1875-1913: com petició per l'altura. 1930: els gratacels, 1959-1960: Boom de la construcció, 1970-1984: els nous gratacels, 1900-1984: l'habitatge i 1984-1990, projectes urbans.

Aquesta exposició es pot visitar fins el proper 3 de desembre.

L'obra és exposada al Centre Cultural de la Caixa

Fontserè presenta a Vic una extensa sèrie de fotografies de Nova York

REDACCIÓ

Vic.— Prop de noranta fotografies de gran mesura mostren a la sala d'exposicions del Centre Cultural de la Caixa de Pensions de Vic, els canvis que han sofert els gratacels de Nova York. En una exposició monogràfica sobre aquests *gegants* de l'arquitectura, ja siguin en construcció o construïts, es fa un repàs i es pot veure el canvi que han sofert des del 1875 acompanyats d'una explicació del perquè han canviat. Fontserè va voler explicar en la presentació el perquè s'edifica a Nova York i va desestimar la idea que es té que es fan gratacels perquè la gent no hi cabia en case-

JORDI PUIG

Fontserè va explicar el procés arquitectònic de la ciutat dels gratacels

tes “es fan gratacels com aquí es feien catedrals a l'edat mitjana, per demostrar la seva prepotència econòmica”.

Fontserè va explicar també que a partir dels anys vint es construïa grans edificis per a despatxos i no per a habitatges i que des de fa deu anys això ha canviat i ara s'està construint perquè la gent hi pugui viure **“perquè ara la gent torna a viure a la ciutat”**. També en va destacar el fet que ara aquests edificis són comprats per multinacionals bàsicament nipones i que han perdut més interès, ja que es cons-

trueix en parts de la illa de Manhattan que fins fa poc eren abandonades.

Carles Fontserè va viure més de vint anys a Nova York i va poder seguir aquesta evolució dels seus edificis. A ell li interessava bàsicament copsar la part documental més que l'artística amb les seves fotografies, però aquesta vessant hi és present perquè Fontserè ha treballat sempre en l'art gràfic. Des de cartells, còmics, les mateixes fotografies i sobretot l'aprenentatge que dona el viatjar és el treball d'aquest barceloní que es va exiliar als vint-i-tres anys.

•El fotògraf presenta, a la sala de la Fundació Caixa de Pensions, una sèrie d'imatges sobre l'evolució de l'arquitectura a l'illa de Manhattan

Fontserè trasllada a Berga els gratacels de Nova York

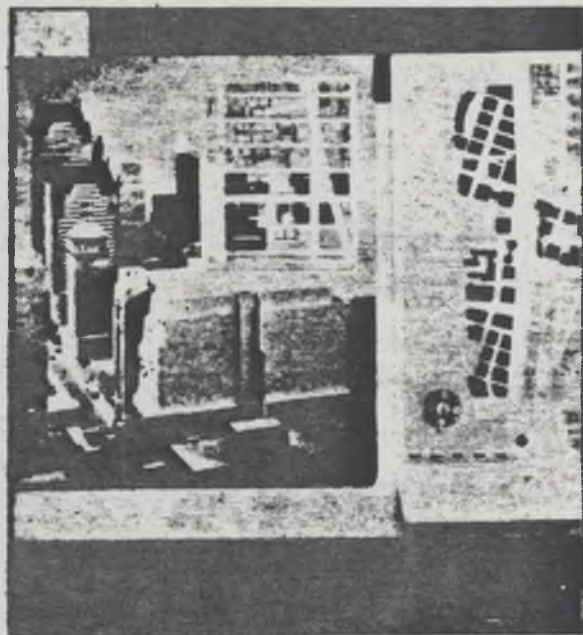
L'exposició New York-els gratacels es presenta al vestíbul del Teatre Municipal de Berga fins a finals de desembre.

Es tracta d'un conjunt de fotografies, en blanc i negre i de gran format, elaborades per Carles Fontserè. En la mostra s'inclouen un seguit d'explicacions al peu de cada imatge que aporten una informació resumida però molt clarificadora de la configuració arquitectònica de l'illa de Manhattan i la seva evolució des de mitjan segle passat fins al 1989, aproximadament.

Per als europeus que coneixem directament o indirecta la gran terra promesa americana per als emigrants del vell continent, aquesta exposició és molt atractiva, tant des del punt de vista de la imatge fotogràfica com pel contingut de la informació que ofereix.

D'aquesta exposició cal destacar-ne l'apartat de l'*International Style*, que ha esdevingut l'arquitectura funcional que actualment configura l'escenografia urbana de Manhattan i que es manté com l'exponent de la modernitat i progrés nord-americà. Curiosament, o no tan curiosament, l'*Inter-*

Les imatges fotogràfiques van acompanyades d'una explicació

BENET VANCELL

tional Style nasqué com a ideal obrer de la Bauhaus de Weimer, fundada per Walter Gropius el 1919, i de la teoria maquinista del francès Le Corbusier. Gropius i els seus seguidors alemanys, emigrats als EUA durant l'època hitleriana (Breuer, Bayers, Moholy-Nagy, Miers Van der Rohe...), van dictar una nova estètica de l'arquitectura als Estats Units,

una arquitectura que se'ns fa més propera gràcies a aquesta exposició fotogràfica, que cal mirar amb deteniment, sense passar per alt els interessants comentaris escrits, i que ve de gust de tornar a visitar per tal de copsar plenament, en la seva totalitat, aquest relat gràfic que ens apropa als mítics Estats Units d'Amèrica.

SÍLVIA PUIGVERT

Dimecres s'inaugura una mostra al Centre de la Caixa

Nova York vista per la cambra de Fontseré a Vic

REDACCIÓ

Vic.— El proper dimecres dia quinze s'inaugurarà al Centre Cultural de la Caixa de Pensions de Vic una exposició que fa un temps ja es va presentar a Taradell, sobre Nova York i els seus gratacels, en fotografies de Carles Fontseré. La mostra presenta un recorregut històric pel que han estat i són els gratacels com a símbol de la ciutat de Nova York. Són un total de noranta fotografies presentades en cinquanta plafons i distribuïts pels següents temes: 1880: *Evolució de l'arquitectura*, 1875-1913: *Competició per l'altura*, 1930: *Els gratacels*, 1959-1960: *Boom de la construcció*, 1970-1984: *Els nus gratacels*, 1900-1984: *L'habitatge* i 1984-1990: *Projectes urbans*. La mostra, que serà presentada a Vic pel mateix autor, restarà oberta fins el tres de desembre.

Carles Fontseré, que té setanta-tres anys, és a més de fotògraf, cartellista, dibuixant i pintor i ha col·laborat en llibres, publicacions periòdiques a nivell internacional i programes de televisió a més de fer diverses exposicions, no només de Nova York sinó d'altres ciutats com París, Roma, Londres i una sobre el pintor Dalí. Les seves obres fotogràfiques han estat exposades a diferents sales, no només de Catalunya, sinó d'altres ciutats del món. També escriu articles a diferents

Aquest és el cartell que anuncia l'exposició

publicacions i actualment està escrivint unes memòries professionals i polítiques a partir de la proclamació de la República, per encàrrec del Centre d'Història Contemporània. D'altra banda, també ha fet una exposició de pintures a la Galeria Scala de Barcelona i va participar fa dos anys en la segona mostra d'art convocada per la Diputació de Girona, treballant així en el camp del dibuix i la pintura en el que va començar quan tenia prop de vint anys.

El Pen Català 'adoptará' a dos autores encarcelados en un acto reivindicativo

□ C. G.

■ Barcelona. — El escritor turco Ersin Ergün Keles y el poeta marroquí Ali Idrissi Kaitouni son los dos autores encarcelados en sus respectivos países por razones de su obra y de sus opiniones políticas y que han sido *adoptados* por el Centre Català del Pen Club, que organizará el miércoles un acto de solidaridad con los presos en la Universidad de Barcelona, al que esta previsto que asistan los escritores Avel·lí Artis Gener, *Tísner*, Maria Aurèlia Capmany, Joan Colomines y Víctor Mora.

La iniciativa ha partido de la Comisión de Escritores Encarcelados de la sección catalana del Pen, que coordina Xavier Renau, con la colaboración del resto de la junta de dicho organismo, que preside Jordi Sarsanedas.

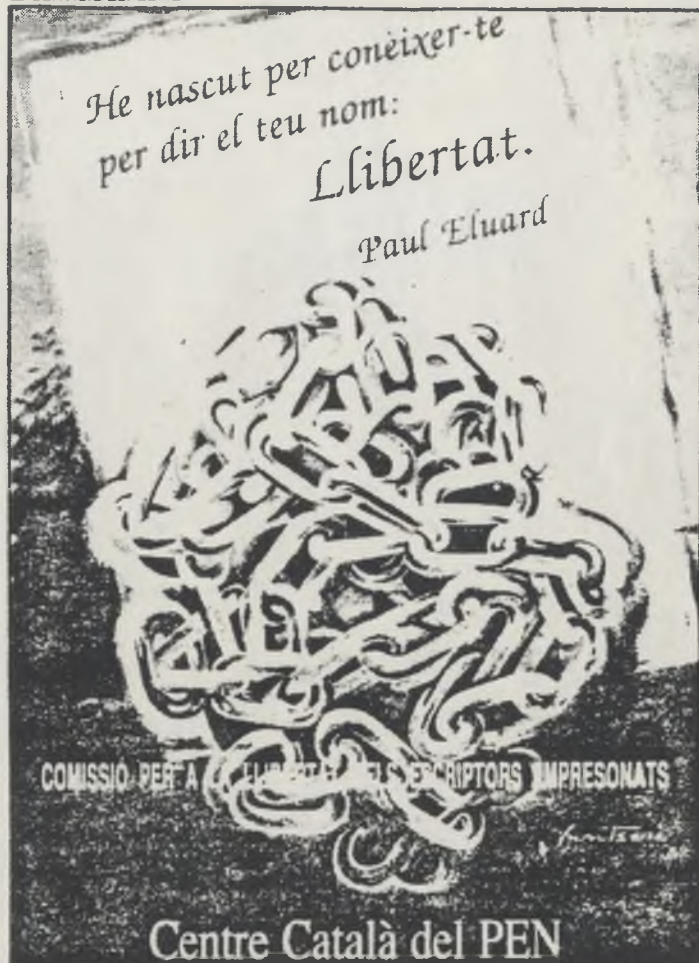
Dicha comisión se constituyó a raíz de la decisión adoptada en el congreso que el Pen Internacional realizara en Lugano en 1987 y en donde se decidió la creación de comisiones de este tipo en el

máximo de centros posibles. En ese contexto, el 26 de abril del año pasado, y después de haber analizado la situación de diversos escritores encarcelados, el Pen Catalán decidió *adoptar* a los escritores Ariel Hidalgo Guillén, de Cuba, y Ersin Ergün Keles, de Turquía. El primero salió de prisión en diciembre de ese mismo año, mientras que del segundo, los trabajos del Pen catalán han conseguido el compromiso de la embajada de Turquía de iniciar la revisión del caso.

El poeta marroquí Kaitouni es la última *adopción* del Centre Català del Pen, en el marco de los 406 casos de escritores que en todo el mundo, según el Pen Club Internacional, sufren prisión o restricción de libertades por su obra o pensamiento.

Para el acto, el Pen catalán ha elaborado una serie de tarjetas en las que, dirigidas a los máximos mandatarios de Turquía y Marruecos, se solicita la puesta en libertad de los escritores, y que los asistentes deben cumplimentar.

□ SERVICIO ESPECIAL

Cartel realizado por Carlos Fontserè para el acto del Pen Club.

LA CRÓNICA

La piel del escritor

VÍCTOR MORA

La piel del escritor se vuelve, de repente, muy barata, si éste rehúsa practicar lo que podríamos llamar literatura-valium y se pone a escribir cosas ingratas para el poder, cosas que tienen que ver con el oro, la sangre y la justicia. En la medida en que ese poder sea tiránico y el escritor asuma el papel de portavoz de los intereses populares y actúe como conciencia de su pueblo, su piel se irá volviendo más barata. Así ha sido siempre en todas

La función social del escritor

Joan Colomines, que se ocupó del funcionamiento del Centre Català desde los días de **Batista i Roca** hasta los años sesenta, insistía en la función social del escritor. **Avel·lí Artís Gener, Tísner**, tras dolerse de que las palabras "fraternidad" y "solidaridad" estén en desuso, explicaba la *reprise* del Centre Català, como asociación de escritores demócratas catalanes en la clandestinidad de

fue presidenta del Centre Català tras la etapa franquista, habló para denunciar el clima de desesperanza y el escepticismo ambiente con respecto al papel de un escritor comprometido, considerado como "algo pasado de moda". (Con tanta más razón cuanto "escritores comprometidos" de signo opuesto siguen, muy activos, en la defensa de lo mismo de siempre.) Recordó la vigencia de la palabra escrita, arma que los tiranos siguen temiendo.

Los poemas de Ersin y Alí, leídos por la actriz **Carme Sansa**, y la elocuencia de **Jordi Sarsanedas**, actual presidente del Centre Català, clausuraron el acto, anunciado con un expresivo póster de **Carles Fontseré**.

Sirva el clamor de la solidaridad internacional para que la piel de esos escritores les salga cara a unos verdugos cuyo mayor sueño es conseguir que nadie oiga jamás los gritos de sus víctimas.

Este com... 1973. Dicha *reprise*... año... propio T...

EL 11/10/38

91

Saludos
[Signature]

LOS GUERRILLEROS CONFEDERALES
DURRUTI

tas de Propaganda C. N. T. F. A. I. J. J. L.

Jose P. Pons
R. Cavallero 3
Barcelona

Reverso de la tarjeta anterior, con los sellos benéficos que acompañan al franqueo oficial.

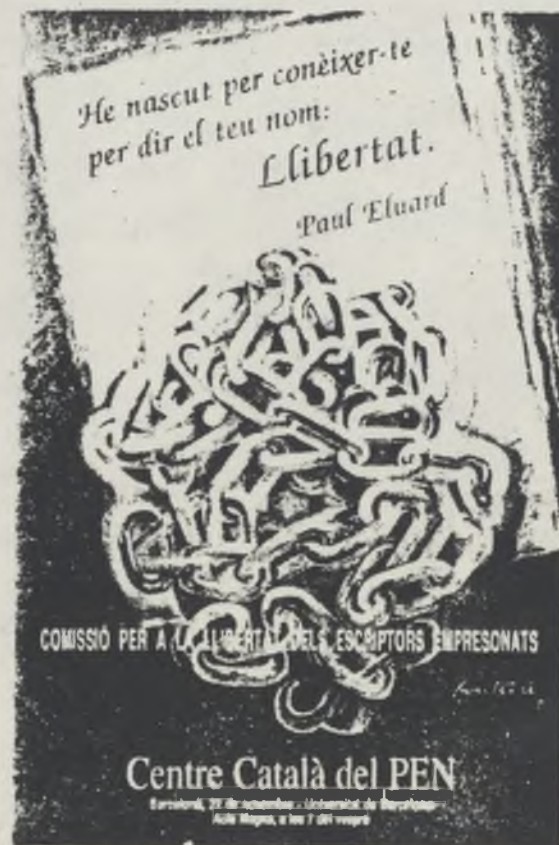
RF-387

El Centre Català del PEN fa un homenatge a dos poetes empresonats

M. Frisach
BARCELONA

la Comissió per a la Llibertat

la tramesa de postals als caps de govern dels països respectius demanant l'alliberament dels empresonats i fer amb les ambades per aconseguir segons el resultat catalana, Xaquet és molt difícil concretar aquests ors, però, més empipar una

AVUI
18-11-89

Cartell anunciador de l'acte de reconeixement als dos escriptors homenatjats dimecres per la Comissió per a la Llibertat dels Escriptors Empresonats del PEN català, el turc Ersin E. Keles i el marroquí Ali Idrissi Kaitouni. El cartell és obra de Carles Fontserè

EL PAÍS, sábado 25 de noviembre de 1989

LA CRÓNICA

La piel del escritor

VÍCTOR MORA

La piel del escritor se vuelve, de repente, muy barata, si éste rehúsa practicar lo que podríamos llamar literatura-valium y se pone a escribir cosas ingratas para el poder, cosas que tienen que ver con el oro, la sangre y la justicia. En la medida en que ese poder sea tiránico y el escritor asuma el papel de portavoz de los intereses populares y actúe como conciencia de su pueblo, su piel se irá volviendo más barata. Así ha ocurrido siempre en todas las épocas. Este comentario lo escribí en 1973. Dicha reprise la añeja del propio T...

La función social del escritor

Joan Colomines, que se ocupó del funcionamiento del Centre Català desde los días de Batista i Roca hasta los años sesenta, insistía en la función social del escritor. Avel·lí Artís Gener, Tisner, tras dolerse de que las palabras "fraternidad" y "solidaridad" estén en desuso, explicaba la reprise del Centre Català, como asociación de escritores demócratas catalanes en la clandestinidad de...

fue presidenta del Centre Català tras la etapa franquista, habló para denunciar el clima de desesperanza y el escepticismo ambiente con respecto al papel de un escritor comprometido, considerado como "algo pasado de moda". (Con tanta más razón cuanto "escritores comprometidos" de signo opuesto siguen, muy activos, en la defensa de lo mismo de siempre.) Recordó la vigencia de la palabra escrita, arma que los tiranos siguen temiendo.

Los poemas de Ersin y Ali, leídos por la actriz Carme Sansa, y la elocuencia de Jordi Sarsanedas, actual presidente del Centre Català, clausuraron el acto, anunciado con un expresivo póster de Carles Fontserè.

Sirva el clamor de la solidaridad internacional para que la piel de esos escritores les salga cara a unos verdugos cuyo mayor sueño es conseguir que nadie oiga jamás los gritos de sus víctimas.

Internacional, s Empresonats nacional, del qual lana, ha elaborat denuncia l'ectors privats de estan engarjot esperant judici, e sortir del seu algun tipus de autors que tenen. L'Estat ombre d'escrip at és Turquia (47), Corea del (24), Vietnam (14). El projecte està esperant que estigui membre cas que es re-

cull a l'Estat espanyol.

Aquest comitè, fundat el 1960, treballa per recollir informació sobre la situació dels escriptors privats de llibertat, i amb aquesta informació s'elaboren uns reculls periòdics que serveixen de base d'estudi per a les comissions específiques i es proposen accions a diversos centres i institucions a

favor dels drets humans.

A l'acte de dimecres, que tindrà lloc a l'aula magna de la Universitat de Barcelona, hi intervindran els escriptors Tisner, M. Aurèlia Capmany, Joan Colomines, Víctor Mora i Xavier Renau i l'actriu Carme Sansa, que recitarà poemes dels dos escriptors. El cartell de l'acte és de Carles Fontserè.

Reverso de la tarjeta anterior, con los sellos benéficos que acompañan al franqueo oficial.

UNIDO bibliothek

Übersetzungsdienst

4600 Dortmund-Barop, Vogelpothsweg 76 * Postfach 500 360 * Tel.: 0231/7554015
U/DO 961

Biographische Daten
einiger, im Buch von

Alešina, L.S. / Javorskaja, N.V.
"Iz istorii chudožestvennoj žizni SSSR"
erwähnten Personen.

Nach einem, von A.M.Éfros vorgeschlagenen Ausstellungsplan (s. PROTOKOLL Nr.22. vom 30.04.1926, ARCHIV "GMII", F.5, op. 3) wurde ein Expositions-katalog unter dem Titel "Vystavka revoljucionnogo iskusstva, 1926" herausgegeben, in dem unter anderem folgende westliche Künstler erwähnt werden:

... MOUSSINAC, Leon: 1886-1969 (s. S. 16, 23, 47-49, Westens",

MOUSSINAC, Leon: (1890-1964), (s. S. 179, 255);
(französischer Schriftsteller, Mitglied des
AEAR-Büro und des "MORP"-Sekretariats in den
Jahren 1933-1935.

X 7. (4) FONTSERÉ, Carles: (s. S. 222, 227)
(spanischer Grafiker, Teilnehmer der Ausstellung
"Plakat des heldenhaften Spaniens", in Moskau
und Perm' 1937.

Universitätsbibliothek Dortmund

Information zu 7. (4):

FONTSERÉ:

Teilnehmer der Ausstellung "Plakat des heldenhaften Spaniens", in Moskau und Perm' 1937.

S. 222:

Chronik 1918-1940

12. August 1937

Eröffnung der Ausstellung des "Spanischen politischen Plakats" in Perm' in den Räumen der Städtischen Kunstgalerie.

Organisator der Ausstellung war die "Kunstgalerie Perm" und das "GMNZI".

Ausgestellt wurden 65 Plakate spanischer Künstler, darunter Berdasano, Babel, Henri, Catalá, Flos, P.Ribera, Sim, Fontseré u.a.

Aus diesem Anlaß wurde ein Ausstellungskatalog mit dem Titel: "Kunstgalerie Perm" und "GMNSI".

Plakat des heldenhaften Spaniens; Perm' 1937
herausgegeben, in dem in einem Einführungsbeitrag von S. Ginz eine historisch-politische Charakteristik der Situation in Spanien gegeben wird.

In einem weiteren Beitrag von B. Ternovec werden die ausgestellten Plakate analysiert.

S. 227:

Ende 1937

Die Moskauer Sektion des sowjetischen Künstlerverbandes veranstaltet in Moskau eine Ausstellung unter dem Titel:

"Das Plakat des heroischen Spaniens",

auf der 59 Plakate der spanischen Künstler Bardasano, Garay, Yes, Canet, Espert, Lleó, Fontseré u.a. gezeigt werden, von denen eine Reihe bereits in Madrid und Valencia veröffentlicht wurden.

Aus diesem Anlaß wurde ein Ausstellungskatalog mit 11 farbigen Abbildungen herausgegeben, in dem dem Bilderverzeichnis ein Telegramm von I.W. Stalin an das Zentralkomitee der KP Spaniens sowie die Briefe der Künstler Martí Bas und M. Monleón über die sowjetische Verfassung und ein Beitrag von A. Durus, unter dem Titel "Plakate des heldenhaften Spaniens", vorangestellt sind.

(Plakat geroičeskoj Ispanii, "MOSSCh", Moskva, (1937))

Película "SI TE DICEN QUE CAI" 1988

Josep Rosell, director artístic, Madrid

Victoria
Abril

Jorge
Sanz

Antonio
Banderas

SI TE DICEN QUE CAÍ.

El vicio y la corrupción;
el miedo y el peligro
acechan por todas partes,
nadie está a salvo...
ni siquiera
los muertos.

Jorge Sanz Victoria Abril Antonio Banderas Javier Bardem

DE LOS DIRECTORES DE "EL SECRETO DE LOS PALACIOS" Y "EL SECRETO DE LOS PALACIOS 2"

De los autores de

"El Secreto de los Palacios"

"El Secreto de los Palacios 2"

RECORD VISION

RECORD VISION

RECORD VISION

RECORD VISION

RECORD VISION

RECORD VISION

RECORD VISION

RECORD VISION

Carles Fontserè, la fotografia com a document sociològic

Un recull de 50 fotografies mostra la història dels gratacels de Nova York

Carles Fontserè va néixer el 1916 a Barcelona. Es cartellista, fotògraf, dibuixant i pintor. Ha residit a París i Nova York. La fotografia de Fontserè mostra les diferents ciutats que més l'han apassionat: Roma, París, Londres, Nova York, Ciutat de Mèxic, San Francisco, etc.

Lourdes Corominas
"Nova York i els gratacels" és una exposició que recull un total de 90 fotografies i mostra la història de les edificacions que simbolitzen aquesta ciutat nord americana. L'exposició es reparteix en 50 plafons distribuïts en set apartats: 1800, Evolució de l'arquitectura; 1875-1913, Competició per l'altura; 1930, Els gratacels; 1959-1960, Boom de la construcció; 1970-1984 Els nous gratacels; 1900-1984, L'habitatge; 1984-1990, Projectes urbans.

Carles Fontserè ha fet nou mil fotografies de Nova York, de manera que té reflectits en imatges tots els barris de la

ciutat. "Nova York ha tingut una preferència especial pel fet d'haver-hi viscut vint anys, però considero que cada ciutat té el seu encant, l'interessant són les diferències entre aquests encants. Per exemple la contraposició entre l'arquitectura de Roma i la de Nova York". Fontserè es sent atret per la pluralitat d'estils arquitectònics amb que compta aquesta ciutat nord-americana "va ser la primera ciutat que va edificar gratacels, però recull tots els estils que s'han practicat des del renaixentista fins al neo-gòtic". Segons Fontserè, l'edificació en alçada "no respon a una necessitat, a una manca d'espai, sinó

CAPELLA

El polifacètic Carles Fontserè

que més aviat és un desig de demostrar la prepotència i el prestigi dels nord-americans".

Carles Fontserè treballa la fotografia en blanc i negre perquè considera que el color "sempre surt distorsionat de com és en la realitat. Per la funció de document social que fan les meves fotografies és més adient el blanc i negre,

perquè proporciona gran qualitat de grisos". Fontserè no es considera fotògraf "no serveixo a la fotografia, em serveixo d'ella com a document sociològic". Actualment, està escrivint les seves memòries, "però no a nivell personal, sino artístic i polític, des de l'any 1931 fins el 1939, quan em vaig exiliar" i està confec-

"L'edificació en alçada és un desig per demostrar la prepotència nord-americana"

cionant un cartell pel Pen Club Català amb motiu de la campanya que promou l'organització pels escriptors empresonats. Entre els últims treballs de Fontserè destaquen: l'exposició l'any 1984 "Roma, París, Londres 1960"; l'any 1985 el cartell publicitari per l'exposició "Cartells de la República i de la Guerra Civil". L'any 1986 va realitzar també el cartell per la "Comisión Nacional del Cincuentenario de la Muerte de Federico García Lorca" a Granada. L'any 1987 va participar a la Segona Mostra d'Art de la Diputació de Girona i va publicar fotografies de Nova York a la revista "Barcelona Metropolís".

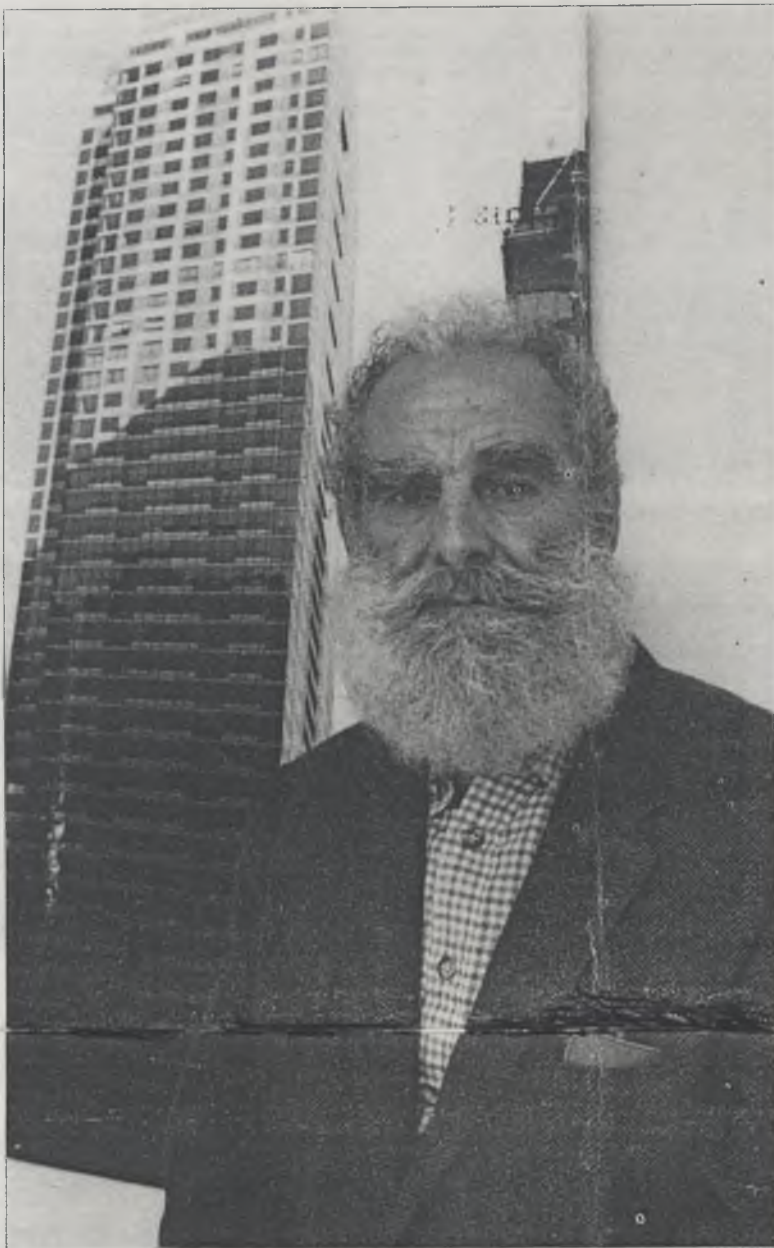
CONVERSES

Carles Fontserè, seguir l'evolució de Nova York a través d'imatges

DOLORS ALTARRIBA

Vic.— Carles Fontserè és un entranyable senyor de setanta-tres anys que fa uns dies va ser a Vic per presentar la mostra fotogràfica sobre l'evolució dels gratacels de Nova York que porta l'Obra Social de la Caixa de Pensions. Des que als vint-i-tres anys va marxar exiliat de Catalunya, els seus oficis han set diversos però ell es defineix com un "artista gràfic", perquè és un dels cartellistes més reconeguts de Catalunya i també ha fet fotografia, ha dibuixat còmics, és pintor "cada vegada més", i ha il·lustrat llibres i dissenyat decorats i vestuari per a produccions teatrals. A part, ha estat director artístic d'una revista mensual a Nova York i allà mateix va fer també de taxista. En aquella ciutat hi va viure Fontserè vint-i-tres anys i n'és per tant un bon coneixedor. "Viure a Nova York és viure el futur", explica Fontserè "i tant passa amb el que és bo com amb el que és dolent, més aviat més amb aquest últim aspecte". Aquest és per a Fontserè l'interès de la ciutat dels gratacels, una ciutat a la que s'hi ha d'anar "amb el mínim de coneixements possibles, i si pot ser essent molt ignorant".

La guerra civil i l'exili li va suposar a Fontserè conèixer i fer coses que si s'hauria estat a Catalunya no hagués fet. "A nivell intel·lectual puc dramatitzar la guerra i l'exili, però a nivell sentimental no perquè va ser una etapa en la que vaig sofrir però també m'he divertit molt i he après moltes coses". Fontserè separa l'etapa que va passar a París— més curta— i la que va passar a Nova York. Per a ell ser a París "era pujar un graó en el meu nivell de coneixements". Espategar a Nova York va ser una casualitat en la seva vida "l'any 48 vam muntar amb un amic meu músic una revista musical que vam portar a Mèxic. D'allà i després de les representacions me'n vaig anar a Nova

York com una aventura i m'hi vaig quedar primer un any. Com que al cap d'uns mesos necessitava diners per viure vaig fer de dibuixant de còmic i vaig crear el personatge del cow-boy Bill Elliot". Tenint la feina assegurada se'm va tornar a París des d'on enviava els dibuixos. Un temps després va tornar a Nova York per més de vint anys.

Viure a Nova York als anys 50

era interessant perquè "semblava que en aquells moments Es-

un acèrrim enemic de la política americana i no congenio amb els polítics catalans i espanyols que tornen d'EEUU explicant grandeses d'aquell país. Només s'ha d'anar als EEUU per aprendre el que no s'ha de fer". Com a exemple, Fontserè parla del caos circulatori que en aquest moment hi ha a Barcelona "això a Nova York ja passa va en aquells moments i no s'ha sabut preveure".

Durant els anys que va ser allà, Fontserè va fer més de nou mil fotografies de la ciutat i d'aquestes més de tres-centes són les que s'exposen i que mostren l'evolució que han fet els gratacels de Manhattan des de finals dels anys quaranta fins a l'actualitat. Fontserè ha fet també fotografies de ciutats com Roma, París i Londres i les ha fet intentant retratar el tipus de carrer "m'interessa per la geografia humana que comporta tot i que aquestes són d'edificis i és bàsicament material documental".

Carles Fontserè va tornar definitivament a Catalunya l'any 1973 perquè "Nova York no és un bon lloc per envellir-hi", i des de llavors viu prop de Banyoles en un lloc molt tranquil i on res s'assembla a la gran poma. Des dels anys seixanta que la seva obra fotogràfica s'exposa per tot arreu i aquestes van servir també per a reportatges de televisió amb comentaris personals i diàlegs amb altra gent sobre temes relacionats bàsicament amb Nova York i Estats Units. Però també i d'aquí ve el fet que ell defineixi la seva feina com "mis labores", escriu articles i comentaris per a *La Vanguardia* i *L'Avui*. Serra d'or. Re-

Carles Fontserè com a docu

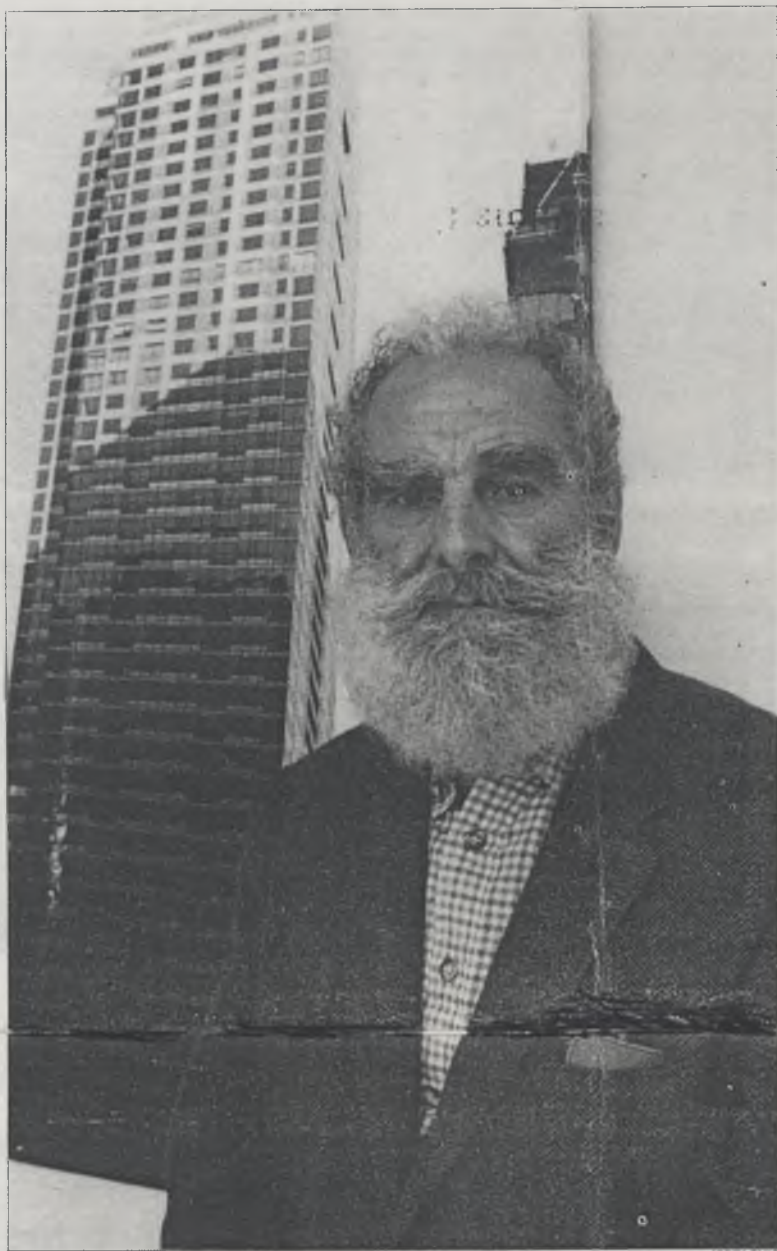
CONVERSES

Carles Fontserè, seguir l'evolució de Nova York a través d'imatges

DOLORS ALTARRIBA

Vic.— Carles Fontserè és un entrançable senyor de setanta-tres anys que fa uns dies va ser a Vic per presentar la mostra fotogràfica sobre l'evolució dels gratacels de Nova York que porta l'Obra Social de la Caixa de Pensions. Des que als vint-i-tres anys va marxar exiliat de Catalunya, els seus oficis han set diversos però ell es defineix com un "artista gràfic", perquè és un dels cartellistes més reconeguts de Catalunya i també ha fet fotografia, ha dibuixat còmics, és pintor "cada vegada més", i ha il·lustrat llibres i dissenyat decorats i vestuari per a produccions teatrals. A part, ha estat director artístic d'una revista mensual a Nova York i allà mateix va fer també de taxista. En aquella ciutat hi va viure Fontserè vint-i-tres anys i n'és per tant un bon coneixedor. "Viure a Nova York és viure el futur", explica Fontserè "i tant passa amb el que és bo com amb el que és dolent, més aviat més amb aquest últim aspecte". Aquest és per a Fontserè l'interès de la ciutat dels gratacels, una ciutat a la que s'hi ha d'anar "amb el mínim de coneixements possibles, i si pot ser essent molt ignorant".

La guerra civil i l'exili li va suposar a Fontserè conèixer i fer coses que si s'hauria estat a Catalunya no hagués fet. "A nivell intel·lectual puc dramatitzar la guerra i l'exili, però a nivell sentimental no perquè va ser una etapa en la que vaig sofrir però també m'he divertit molt i he après moltes coses". Fontserè separa l'etapa que va passar a París— més curta— i la que va passar a Nova York. Per a ell ser a París "era pujar un graó en el meu nivell de coneixements". Espatejar a Nova York va ser una casualitat en la seva vida "l'any 48 vam muntar amb un amic meu músic una revista musical que vam portar a Mèxic. D'allà i després de les representacions me'n vaig anar a Nova

York com una aventura i m'hi vaig quedar primer un any. Com que al cap d'uns mesos necessitava diners per viure vaig fer de dibuixant de còmic i vaig crear el personatge del cow-boy Bill Elliot". Tenint la feina assegurada se'm va tornar a París des d'on enviava els dibuixos. Un temps després va tornar a Nova York per més de vint anys. Viure a Nova York als anys 50

era interessant perquè "semblava que en aquells moments Es-

un acèrrim enemic de la política americana i no congenio amb els polítics catalans i espanyols que tornen d'EEUU explicant grandeses d'aquell país. Només s'ha d'anar als EEUU per aprendre el que no s'ha de fer". Com a exemple, Fontserè parla del caos circulatori que en aquest moment hi ha a Barcelona "això a Nova York ja passava en aquells moments i no s'ha sabut preveure".

Durant els anys que va ser allà, Fontserè va fer més de nou mil fotografies de la ciutat i d'aquestes més de tres-centes són les que s'exposen i que mostren l'evolució que han fet els gratacels de Manhattan des de finals dels anys quaranta fins a l'actualitat. Fontserè ha fet també fotografies de ciutats com Roma, París i Londres i les ha fet intentant retratar el tipus de carrer "m'interessa per la geografia humana que comporta tot i que aquestes són d'edificis i és bàsicament material documental".

Carles Fontserè va tornar definitivament a Catalunya l'any 1973 perquè "Nova York no és un bon lloc per envellir-hi", i des de llavors viu prop de Banyoles en un lloc molt tranquil i on res s'assembla a la gran poma. Des dels anys seixanta que la seva obra fotogràfica s'exposa per tot arreu i aquestes van servir també per a reportatges de televisió amb comentaris personals i diàlegs amb altra gent sobre temes relacionats bàsicament amb Nova York i Estats Units. Però també i d'aquí ve el fet que ell defineixi la seva feina com "mis labores", escriu articles i comentaris per a *La Vanguardia*, *L'Avui*, *Serra d'or*, *Re-*

Carles Fontserè, la fotografia com a document sociològic

Un recull de 50 fotografies mostra la història dels gratacels

Carles Fontserè va néixer el 1916 a Barcelona. Es cartellista, fotògraf, dibuixant i pintor. Ha residit a París i Nova York. La fotografia de Fontserè mostra les diferents ciutats que més l'han apassionat: Roma, París, Londres, Nova York, Ciutat de Mèxic, San Francisco, etc.

Lourdes Corominas

"Nova York i els gratacels" és una exposició que recull un total de 90 fotografies i mostra la història de les edificacions que simbolitzen aquesta ciutat nord americana. L'exposició es reparteix en 50 plafons distribuïts en set apartats: 1800, Evolució de l'arquitectura; 1875-1913, Competició per l'altura; 1930, Els gratacels; 1959-1960, Boom de la construcció; 1970-1984 Els nous gratacels; 1900-1984, L'habitatge; 1984-1990, Projectes urbans.

Carles Fontserè ha fet nou mil fotografies de Nova York, de manera que té reflectits en imatges tots els barris de la

ciutat. "Nova York ha tingut una preferència especial pel fet d'haver-hi viscut vint anys, però considero que cada ciutat té el seu encant, l'interessant són les diferències entre aquests encants. Per exemple la contraposició entre l'arquitectura de Roma i la de Nova York". Fontserè es sent atret per la pluralitat d'estils arquitectònics amb que compta aquesta ciutat nord-americana "va ser la primera ciutat que va edificar gratacels, però recull tots els estils que s'han practicat des del renaixentista fins al neo-gòtic". Segons Fontserè, l'edificació en alçada "no respon a una necessitat, a una manca d'espai, sinó

El polifacètic Carles Fontserè

que més aviat és un desig de demostrar la prepotència i el prestigi dels nord-americans".

Carles Fontserè treballa la fotografia en blanc i negre perquè considera que el color "sempre surt distorsionat de com és en la realitat. Per la funció de document social que fan les meves fotografies és més adient el blanc i negre,

perquè proporciona gran qualitat de grisos". Fontserè no es considera fotògraf "no serveixo a la fotografia, em serveixo d'ella com a document sociològic". Actualment, està escrivint les seves memòries, "però no a nivell personal, sino artístic i polític, des de l'any 1931 fins el 1939, quan em vaig exiliar" i està confec-

La Marxa de Catalo

Homenatge a Ferrer i Guàrdia

La Casa Elizalde de Barcelona acull un homenatge a Ferrer i Guàrdia on, a més de fotografies i documents originals, s'exposa un projecte de monument, obra de l'artista Enric Barcelona.

L'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona presenta, a la Casa Elizalde de Barcelona, una exposició sobre *Francesc Ferrer i Guàrdia i l'Escola Moderna* en la qual s'exposa per primera vegada el projecte d'un monument, obra de l'alcantí Enric Barcelona, l'emplaçament del qual encara no està decidit.

Realitzada en ocasió del 80è aniversari del seu afusellament a Montjuïc el 13 d'octubre de 1909 —injustament acusat d'haver estat el promotor de la insurrecció barcelonina del juliol de 1909 contra l'embarcament de tropes de reemplaçament per a la guerra del Marroc—, l'exposició reuneix 350 fotografies i documents originals i pretén ser eminentment "didàctica i popular, fent que la imatge parli per ella mateixa", segons va expressar el seu coordinador, el professor i historiador Pere Solà.

Molts dels documents exposats són inèdits o pràcticament desconeguts, com, per exemple, els butlletins i les publicacions de l'Escola Moderna i la reproducció del diploma del 12 d'abril de 1883 de la lògia maçònica barcelonina *Verdad*, que certifica que s'ha conferit al "digno hermano Francisco Ferrer Guardia, simbol(icamente) Cerro, el grado de apren(diz) mas(ón)".

Però el que ha cridat més l'atenció és, sens dubte, el projecte d'un monument realitzat per Enric Barcelona, un artista plàstic que ha creat la major part de la seva obra artística a Roma, on ha obtingut nombrosos primers premis entre els quals hi ha el de l'Alcalde de Roma (1973), el dels Artistes

Ferrer i Guàrdia. Cartell de l'Escola Moderna.

Estrangers (1975), l'Arc (1978), etc.

Enric Barcelona explica també que tingut simbòlic del monument: *M'he inspirat en la forma triangular i en els quals reposa recorren iniciàtics i les qualitats són inherents: l'aprenentatge company (la bellesa) intel·ligència i la puresa.*

Explica també que mina el monument i als ideals maçònics d'iversal i a la projecció tenir la figura i l'obra universal. A la placa guren dos escolars, u —no oblidem que l'ara ens sembla tan no menys de segle, i no nostra, era considerada versiva i va ser, sens causes de l'animositat minats cercles a l'er que, finalment, el va sats de Montjuïc—.

dreta, un matrimoni ritables destinataris derna, als quals Ferrer dels polítics republicans, volia alliberar mitjançant una educació racional i solidària.

QUADERNS

Suplement al nº62 de Quaderns de l'A.E.P. (Abril 1990)

Número Especial dedicat a la inauguració de l'exposició Francesc Ferrer i Guàrdia i L'Escola Moderna, organitzada per l'Ateneu Enciclopèdic Popular.

El cartell de l'exposició ha estat dissenyat i dibuixat per en Carles Fontseré i editat en els colors originals per la Imprenta Municipal de l'Ajuntament de Barcelona.

QUADERNS

Suplement al nº62 de Quaderns de l'A.E.P. (Abril 1990)

Número Especial dedicat a la inauguració de l'exposició Francesc Ferrer i Guàrdia i L'Escola Moderna, organitzada per l'Ateneu Enciclopèdic Popular.

El cartell de l'exposició ha estat dissenyat i dibuixat per en Carles Fontseré i editat en els colors originals per la Imprenta Municipal de l'Ajuntament de Barcelona.

HOMENATGE A FERRER I GUÀRDIA

◆ El dia 13 de setembre de 1909, el pedagog català Francesc Ferrer i Guàrdia va ser afusellat al castell de Montjuïc. Mauristes i clericals l'acusaven d'haver provocat la revolta de la Setmana Tràgica i també d'haver-hi participat activament. A Brussel·les, Ferrer i Guàrdia hi té una estàtua i ben aviat la tindrà també a Barcelona.

Per donar a conèixer la seva tasca com a pedagog i la seva figura, avui s'inaugura a la Casa Elizalde l'exposició *Francesc Ferrer i Guàrdia i l'Escola Moderna*. Organitzada per l'Ateneu Enciclopèdic Popular, la mostra estarà oberta al públic durant tot el mes d'abril.

DdB

Ferrer i Guàrdia, fundador de l'Escola Moderna

EXPOSICIÓN SOBRE
FRANCESC FERRER
I GUARDIA

SOLI Abril, 1990

El próximo 2 de abril a las 19,30 horas será inaugurada la exposición «F. Ferrer i Guardia i l'Escola Moderna» en el Centre Cívic de l'Eixample - Casa Elizalde (Valencia, 302), organizada por el Ateneu Enciclopèdic Popular. Coincidiendo con la exposición, que permanecerá abierta durante todo el mes de abril, todos los miércoles a las 20,30 horas se celebrarán conferencias sobre el tema en el salón de actos de la Casa Elizalde.

El fondo documental de esta exposición pertenece al Centre de Documentació Històrico-Social y ha sido coordinado por el historiador Pere Solà. El cartel ha sido dibujado y diseñado por el conocido dibujante y cartelista Carles Fontseré. El Ateneu tiene previsto en los próximos meses editar un catálogo-libro sobre la exposición, la vida, la obra y la corriente pedagógica de Ferrer i Guardia y la Escuela Moderna.

Celebramos mucho esta iniciativa y los actos culturales que ha organizado el Ateneu sobre la figura y la obra de Ferrer i Guardia, máxime si tenemos en cuenta los hechos acaecidos el año pasado con ocasión de la propuesta de un monumento en la ciudad al pedagogo anarquista. El asesinato de Ferrer i Guardia en 1909 fue un escándalo

interna
en la
por
es
p

MARTI LLO
MARG/90
CENTRE
de DOCUMENTACIÓ
HISTÒRICO-SOCIAL

Montalegre, 5 08001 Barcelona

CIRCULAR

Barcelona, febrer de 1990

La Junta Directiva de l'Ateneu Enciclopèdic Popular comunica per mitjà d'aquesta circular que el proper dia 2 d'abril, a les 19,30 hores, quedarà inaugurada l'exposició "F. Ferrer i Guardia i l'Escola Moderna", a la sala d'exposicions del Centre Cívic de l'Eixample, Casa Elizalde, carrer València, 302.

Aquesta exposició romandrà oberta tots els dies d'abril (excepte els dies festius de la Setmana Santa), així mateix, tots els dimecres del mes, a dos quarts de vuit, es celebraran conferències sobre el tema exposat (programa encara per a concretar en el saló d'actes de la Casa Elizalde).

L'exposició compta amb l'important fons documental del Centre de Documentació Històrico-Social i la coordinació del professor i historiador Pere Solà. Posteriorment l'exposició es podrà veure a Alella, Masnou, Nou Barris, Alacant...

El cartell de l'exposició ha estat dibuixat i dissenyat pel conegut dibuixant i cartelista, Carles Fontseré

També s'ha previst l'edició dins d'aquest mateix any, d'un catàleg-libre sobre l'exposició, la vida, la obra i la corrent pedagògica de Francesc Ferrer i Guardia i l'Escola Moderna.

Properament rebreu més informació.

Atentament

La Junta del A.E.P.
C.D.H. - A.E.P. Apto. Correos 22.212
08080 Barcelona

Francesc Ferrer i Guardia

L'ESCOLA MODERNA

EXPOSICIÓ ABRIL 1990

Casa Elizalde - Barcelona

Ajuntament de Barcelona

Juan Gyenes fotografía en el Círculo de Bellas Artes a sus compañeros de generación.

EL SOL/Dávila-De Andrés

Todos sus años vividos

Personajes que hicieron historia en los años treinta narran sus vivencias en una serie televisión

MARIANA DIAZ-Madrid

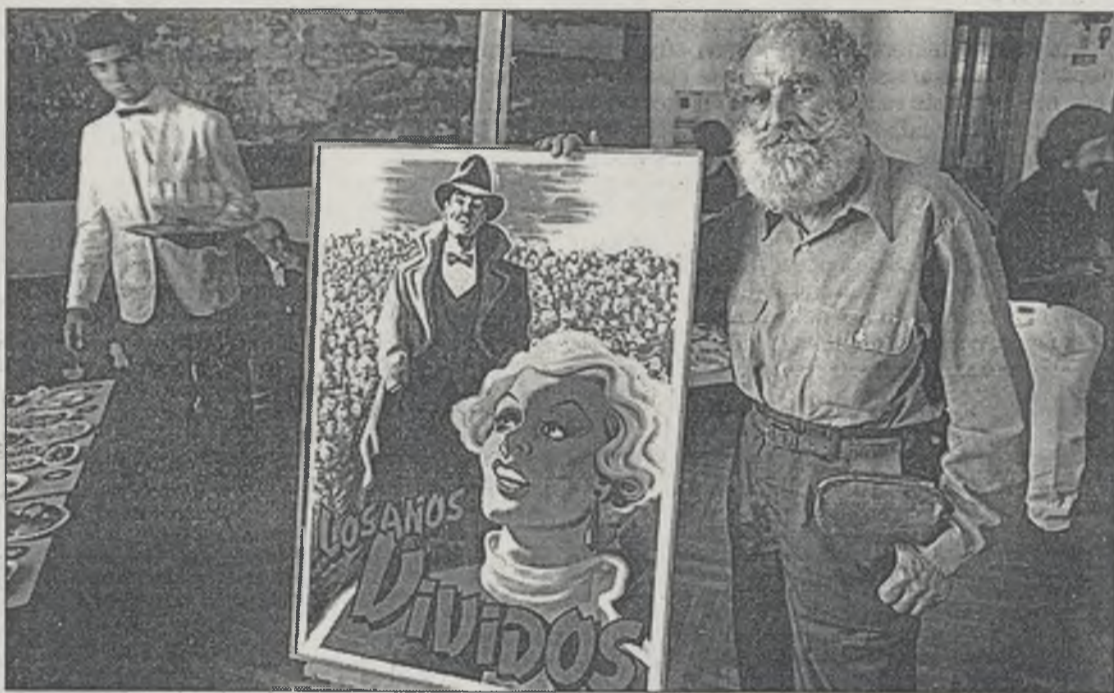
Quienes vivieron, y en algunos casos hicieron la historia de España en los años treinta, se han reunido bajo los focos y cámaras de televisión para recordar el lado humano de aquel tiempo. Escritores, artistas, militares, religiosos, intelectuales, periodistas, juristas y políticos llevarán a la pequeña pantalla las anécdotas de la vida cotidiana que casi nunca son recogidas en los libros.

El tiempo se paró en el Círculo de Bellas Artes, en Madrid, cuando Marcelino Camacho y monseñor Emilio Benavente se saludaron con un cordial apretón de manos. Al lado, Gabriel Celaya narraba, a quien quisiera oírle, viejas aventuras de la Residencia de Estudiantes.

Ellos, y otros 16 nombres más de nuestra historia, protagonizarán la serie documental *Los años vividos*, cuyo rodaje comenzó ayer.

Sólo dos mujeres, Gloria Fuertes y Olga Ramos, entre un grupo de hombres trajeados y contentos de su protagonismo, participarán en la serie. Otros, como Dámaso Alonso, Gil de Biedma o Pasionaria, cuya memoria también serviría para recuperar el pasado, ya no podrán colaborar en el proyecto.

"Estamos aquí porque somos las únicas supervivientes combativas de una generación", comentaba la famosa cantante de cu-

Carlos Fontseré, junto al cartel de la serie, del que es autor.

plés que acudió vestida de estrella, con traje largo y mantón de Manila. La poetisa Gloria Fuertes, con elegante corbata de seda -regalo de un alto mandatario cuyo nombre no quiso desvelar- componía un verso rápido y festivo con motivo de la reunión: "Me parece emocionante, de veras, aunque todos estemos con goteras".

Los achaques, que uno a uno confesaban, y los bastones con los que otros se ayudaban al caminar, no restaron jovialidad al encuentro, que ellos calificaron de emocionante. "Tiene el valor de que podamos reunirnos en la recta final de nuestras vidas para dejar algo de nosotros a las generaciones futuras", señaló Gutiérrez Mellado

Sólo Santiago Carrillo, para-

petado tras su eterno y humilde cigarro, confesaba que las memoraciones históricas no hacen mucha gracia. La coque no abandona ni a los muertos. La jornada de ayer fue bálsamo para su vanidad, parece que a nadie le gusta que recuerden como a una reliquia de su tiempo.

"Están encantados de firmar autógrafos y hablar con periodistas. Si se lo pides a uno y no haces con el de al lado, se ofenden", comentaba Fernando de los Ríos, esposo de Gonzalo Torrente Ballester. Ella, al igual que Ana María Barriá, compañera de Celaya, sabe mucho de estas cosas. "Afortunadamente reñían a sus compañeros que, con el paso de los años, quizá han llegado a convertirse en niños grandes.

Una historia del siglo

▼ Mercedes Odina es la directora de esta serie que tendrá un mínimo de ocho capítulos. El rodaje finalizará en el mes de noviembre y podrá verse en Televisión Española a partir de marzo de 1991. El presupuesto asciende a 150 millones de pesetas.

▼ El argumento será un diálogo a muchas voces sobre sucesos tan significativos como la proclamación de la II República y la Guerra Civil. Pretende dar una visión subjetiva y diferente.

La serie comienza con la generación que nació con el

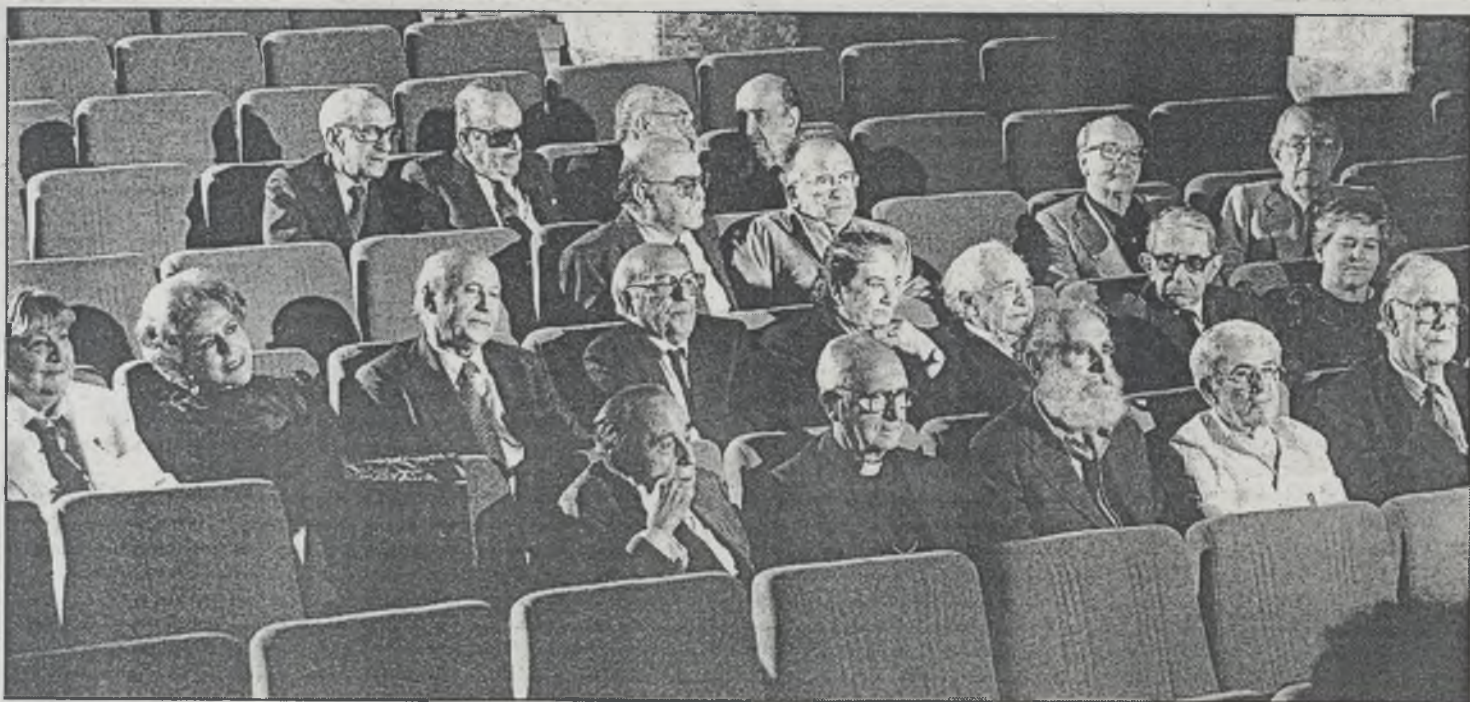

EL PAÍS

DIARIO INDEPENDIENTE DE LA MAÑANA

JUEVES 21 DE JUNIO DE 1990

ción, Administración y Talleres: Miguel Yuste, 40 / 28037 Madrid / ☎ (91) 337 82 00 / Precio: 75 pesetas / Año XV. Número 4.811

BERNARDO PÉREZ

El siglo XX español, a través de sus protagonistas

El programa de TVE *Los años vividos* aborda la historia del siglo XX español a través de sus protagonistas. Ayer convocó a aquellos que cumplieron 20 años en la década de los treinta. De izquierda a derecha, en la primera fila, Antonio Pedrol Rius, abogado; Emilio Benavent, obispo; Carles Fontseré, cartelista;

Marcelino Camacho, sindicalista; Camilo José Cela, escritor. En la segunda fila, Gloria Fuertes, poetisa; Olga Ramos, cupletista; Juan de Ávalos, escultor; Manuel Azcárate, escritor; Amparixu y su marido, el poeta Gabriel Celaya; Gonzalo Torrente Ballester, novelista, y Fernanda, su mujer. En la tercera

fila, José Antonio Sáenz de Santa María, general; Santiago Carrillo, político; José María Díez Alegría, teólogo; Luis Rosales, poeta. En la cuarta y última fila, Manuel Gutiérrez Mellado, general; Matías Prats, locutor; Rafael Abella, historiador, y José Luis Sáenz de Heredia, director de cine.

BERNARDO PÉREZ

fila, José Antonio Sáenz de Santa María, general; Santiago Carrillo, político; José María Díez Alegría, teólogo; Luis Rosales, poeta. En la cuarta y última fila, Manuel Gutiérrez Mellado, general; Matías Prats, locutor; Rafael Abella, historiador, y José Luis Sáenz de Heredia, director de cine. **Página 81**

BERNARDO PÉREZ

Las personalidades —que en la década de los años treinta cumplieron 20 años— convocadas ayer por el programa de Televisión Española *Los años vividos*.

Encuentro insólito

La serie 'Los años vividos' convoca, por generaciones, a los protagonistas del siglo XX español

ROSANA TORRES, Madrid

El programa *Los años vividos*, un documental que constará al menos de seis capítulos, y que empezará a emitirse en marzo de 1991, ha conseguido testimonios gráficos que ejemplarizan, tal y como resaltaban todos los convocados, la tole-

rancia lograda en España en este fin de siglo. "Era impensable creer que Carrillo y Camacho departieran amigablemente con generales y obispos", comentaban los propios protagonistas. Figuras sobresalientes del mundo cultural, político, militar y económico que son reunidas, gene-

racionalmente, para que hablen de la década que les tocó vivir cuando tenían 20 años. La serie, que aborda de los años veinte a nuestros días, está producida por Televisión Española, dirigida por Mercedes Odina y cuenta con un presupuesto en torno a los 140 millones de pesetas.

El público espontáneo que accedía al interior del Círculo de Bellas Artes no daba crédito a sus ojos al ver bajar por la gran escalera del edificio, todos juntos, como si fuera lo más normal del mundo, a los escritores Camilo José Cela, Gonzalo Torrente Ballester, Gabriel Celaya, Manuel Azcárate, Luis Rosales y Gloria Fuertes; los generales Manuel Gutiérrez Mellado y Sáenz de Santamaría, el escultor Juan de Ávalos; el locutor Matías Prats; el fotógrafo Juan Gyenes, monseñor Emilio Benavent; Pedrol Rius, presidente del Colegio de Abogados; Marcelino Camacho, presidente de Comisiones Obreras; Santiago Carrillo, secretario general del Partido de los Trabajadores; el historiador Rafael Abella; el dibujante Carles Fontseré, conocido cartelista

durante la guerra civil; el teólogo José María Díez Alegría; el director de cine José Luis Sáenz de Heredia y la cupletista Olga Ramos.

La idea de la serie, de Mercedes Odina, que anteriormente trabajó en el programa *Informe semanal*, se centra en hacer una revisión de la España actual a través del testimonio de la gente que la ha vivido. "Las distintas generaciones cuentan siempre lo que vivieron en la década en la que cumplieron 20 años", comenta Odina, "es un diálogo a varias voces, ya que también hay un hilo narrativo aportado por el programa en el que se destacan aspectos diversos de la sociedad que se analiza". Odina ha llegado tarde para poder rodar a figuras como Pasionaria, Arias Navarro, Jaime Gil de Biedma o Dá-

maso Alonso, todos ellos fallecidos en el último año.

Mientras que Santiago Carrillo piensa que en lo esencial el hombre de 20 años de la década de los treinta no ha cambiado respecto al joven actual, el historiador Rafael Abella, que también ha trabajado como asesor de la serie, piensa que el cambio "ha sido radicalísimo". Marcelino Camacho, por su parte, afirma que no hay comparación posible "porque no se puede extrapolar" y el escritor Camilo José Cela afirma sin dudas: "Éramos más felices, ahora son unos adormilados y obedientes, entonces los jóvenes escritores rompíamos el mundo y hoy son unos pequeños burócratas del Gobierno, lo que hay es sumisión y ponen la mano para ver si les cae algo del Ministerio de la

Propaganda, sonríen y en paz".

En lo que coinciden todos es en destacar el hecho de que siendo cada uno de "su padre y de su madre" estén juntos y la cordialidad no sea ficticia. "Era impensable concebir a Camacho charlando con un obispo", dijo Torrente o Gutiérrez Mellado, quien repitió en varias ocasiones: "Ésto da gusto".

El rodaje del episodio dedicado a la década de los veinte, en el que se ha contado con figuras que cumplieron 20 años en este periodo, ya ha finalizado y en él han intervenido, entre otros, Rafael Alberti, Severo Ochoa, Rosa Chacel, Carmen Conde, Ramón Rubial y Pilar Primo de Rivera. Mercedes Odina señala que quieren que en la serie intervengan representantes de todo el abanico político y social posible.

“Los días vividos”, la historia en sus gentes

Una serie documental de TVE reúne a personajes de varios decenios del siglo XX español

J. M. BAGET HERMS

Una veintena de ilustres personajes que vivieron el agitado decenio de los años treinta españoles cuando ellos contaban veinte años han sido reunidos por una serie documental de TVE, “Los días vividos”, y fotografiados juntos (ver foto).

La serie se está rodando bajo la dirección de Mercè Odina y con realización de Pere Joan Ventura. Pretende elaborar una historia de España desde los años veinte hasta las puertas del año 2000, basada en el testimonio directo de quienes fueron sus protagonistas cuando contaban veinte años.

Cada capítulo, de una hora de duración, abarca un decenio, empezando por los años veinte y quienes nacieron, por tanto, en la primera década del siglo XX. El objetivo de sus autores consiste en reunir a todos sus personajes —unos cincuenta por programa— para una foto-recuerdo en tonos sepia que sirve además de introducción al capítulo. Los fotógrafos encargados de realizar la placa pertenecen también a la misma generación y se elige un lugar que pueda simbolizar adecuadamente el espíritu de la época.

En el primer programa, la fotografía fue realizada por José Bran-

gulí en la antigua Residencia de Estudiantes y se llevó a cabo el 22 de mayo. La segunda, realizada el pasado miércoles día 20, tuvo por escenario el Círculo de Bellas Artes y el fotógrafo fue Juan Gyenes. Diversas cámaras recogen asimismo el reencuentro de estos personajes, a veces enfrentados ideológicamente en su momento, para introducirlos en el montaje final junto a las entrevistas y el material de archivo.

En el primer programa se reunieron en la Residencia personajes importantes y muy dispares que evocaron cómo habían vivido sus 20 años en la España sacudida por la guerra de Marruecos, la dictadura de Primo de Rivera o la generación del 27.

Bandos opuestos

Políticos como José Prat, José M. Areilza, Ramón Rubial y el líder anarquista José Torremocha compartieron fotografía y recuerdos con Pilar Primo de Rivera, Xavier Cugat, Severo Ochoa, Grande Covián, Rafael Alberti, Carmen Conde, Rosa Chacel, Lili Álvarez, José Luis Aranguren, Pedro Laín Entralgo, Joaquín Rodrigo, Luis Escobar, el padre Llanos, Marcial Lalanda y Victoriano Fernández Asís...

La foto del segundo programa, dedicado a los años de la República

ERNESTO WALFISCH

Juntos, los ilustres protagonistas del capítulo dedicado a los años treinta

y la Guerra Civil, contó con muchos personajes que militaron en bandos opuestos y que esta vez confraternizaron ante la cámara. Ahí estaban Camilo José Cela, el general Gutiérrez Mellado, Santiago Carrillo, Marcelino Camacho, Luis Rosales, Antonio Pedrol Rius, Gabriel Gila, José L. Sáenz de Heredia, Matías Prats, José Luis Sampedro, el padre José M. Díez Alegría, el arquitecto Francisco J. Sáenz, Gonzalo Torrente Ballester, Gloria Fuertes, la cupletista Olga Ramos, Carlos Fontseré, monseñor Emilio Benavent, Manuel Azcárate, Rafael Abella y el general Sáenz de Santamaría. No pudieron estar presentes en la foto Emilio Romero (hospitalizado) y el editor José Manuel Lara, aunque ambos saldrán en el programa.

“Los días vividos” estará lista para su emisión en el segundo trimestre del próximo año. El número de capítulos no está aún determinado, ya que posiblemente el decenio de los treinta se divida en dos programas (República y Guerra Civil), así como el de los años setenta (final del franquismo y periodo de transición democrática y Cortes Constituyentes). La realización utiliza planos cortos sobre fondo neutro y sólo emplea imágenes de archivo.

La serie, en opinión de su directora, pretende reflejar únicamente las vivencias personales y recuerdos de los personajes cuando se hallaban en sus veinte años, sin aludir a su vida posterior. El último programa mostrará las ilusiones de los que tendrán 20 años en el 2000. ●

Els següents són els punts més importants de la història de la lluita per la llibertat i la democràcia a Catalunya, des de la revolució de 1931 fins a la caiguda del règim franquista el 1975.

El 1931, després de la revolució, es va convocar una Assemblea Constituent que va aprovar la Constitució de 1931, que reconeixia el dret a l'autodeterminació dels pobles i la llibertat política.

El 1934, els socialistes i els republicans van intentar una revolució social, però van ser reprimits pel govern.

El 1936, els socialistes i els republicans van intentar una revolució social, però van ser reprimits pel govern.

El 1939, el règim franquista va imposar la dictadura i va prohibir la llibertat política i social.

El 1955, el règim franquista va intentar una reforma política, però va ser rebutjada pel poble.

El 1975, el règim franquista va caure i es va convocar una Assemblea Constituent que va aprovar la Constitució de 1978, que reconeixia el dret a l'autodeterminació dels pobles i la llibertat política.

Homenatge a Macià

Catalunya Federal. M.I.G.
14 d'abril de 1931
Himne dedicat a Francesc
Macià, seguint la pauta de *Els
Segadors*
Col. particular, Robert Sur-
roca

«Per Catalunya»

Núm. 7, Barcelona, 7 de juny
de 1945
Col. particular, Robert Sur-
roca

**Medalla commemorativa del
Tractat dels Pirineus**

1959
Bronze. 6,8 cm Ø
MLL

«Ressorgiment»

Núm. 510, Buenos Aires, ge-
ner de 1959
Col. particular, Robert Sur-
roca

Fotografia d'una de les prime-
res manifestacions de l'11 de
setembre després de la repre-
sa democràtica, a l'Arc de
Triomf de Barcelona davant
del monument de Pau Claris

◀ **Cartell «Llibertat»**

Carles Fontseré
1936
Cromolitografia
Barcelona, Arxiu Nacional de
Catalunya, núm. inv. 3280-A

**EL
CORPUS
DE SANG**

HISTÒRIA I LLEGENDA
A 350 ANYS DE LA REVOLTA DELS SEGADORS

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Barcelona 1990

Carles Fontseré

«Viure a Amèrica»

MIQUEL GIL I BONANCIÀ

Amèrica, Amèrica... «New York», «New York»... País i ciutat simbòlics ja llegendaris fins i tot amb les cançons que porten el seu nom. Amèrica, tan cobejada per molts, alguns dels quals a la vegada en volen fer menyspreu, mentre vesteixen pantalons, sabates i camises texanes, fumen tabac ros, masteguen xiclet, mengen hamburgueses d'allà i s'extasien amb el rock. Una més entre les moltes incongruències humanes. Anar a Amèrica s'ha convertit en la recerca d'una identitat. No sols en el món de l'espectacle, sinó més encara en el cultural, ja que allí, per facilitats donades i milions emprats, hi acudeixen i s'hi queden científics de tot el món, per treballar en les tasques d'investigació.

Per això molts hi van a cursar els seus estudis o a completar-los. Altres per negocis, i molts en viatge de plaer, com a cita obligada per parlar de coneixements universals.

Clar que qui millor pot conèixer Amèrica, amb visió nostra, és aquell que hi ha viscut, treballant, per ser-ne part de la vida quotidiana, amb totes les circumstàncies que això representa i aporta. Nova York... «Can Tista». És com una antípoda de llocs i comportaments. De la ciutat més plenament activa, a la casa de pagès situada en un mirador privilegiat sobre l'estany de Banyoles, com un paradís de pau. I un mateix home, vivint, vibrant als dos llocs.

Carles Fontseré

Acaba de tornar, una vegada més, de Nova York i el trobem a «Can Tista» on fa anys hi arribà per primera vegada junt amb els malaguanyats Dtr. Lluís Pericot, Dtr. Miquel Oliva Prat i jo mateix, que l'acompanyàvem en la seva recerca d'un lloc adient, per quedar-se a Catalunya, tenint aquesta com a eix de les seves sortides. La casa degudament acondicionada és el complement idoni de l'acollida on ell i la seva muller saben rebre la gent.

Aquesta vegada, com tantes altres, no volem parlar d'art, de fotografia o d'escriptura, activitats en les quals tan bé es desenvolupa, sinó d'aquesta característica americana que avui hem escollit com a tema.

— Amèrica i Catalunya. Jo diria que el nostre país s'ha americanitzat molt. Abans hi havia un gran contrast entre Amèrica i Catalunya.

— Per.

— Abans, quan s'explicaven coses dels Estats Units la gent s'horrificava. Aquí ens creiem estar molt per sobre del consumisme i d'altres coses o reaccions. Aquí hi havia encara costums propis, tradicionals, basats especialment en la família. No es comprenia doncs a vida d'ells. Ara, en molts aspectes, i potser sense adonar-nos-en, la gent s'ha americanitzat amb el temps.

Carles Fontseré a Nova York, davant l'estàtua de bronze del World Trade Center

— Llavors.

— Catalunya em fa pensar molt, per la mentalitat, amb els Estats Units de la dècada dels cinquanta. Amb el sentit de consumisme. D'anar amb l'automòbil per tot arreu. Fent les ciutats i poblacions intransitables, i el marxar llavors a viure a urbanitzacions. També en el sentit de les dones, de renunciar a la cuina amb els seus plats tradicionals, comprant ara els menjars ja preparats, i una sèrie de coses que, avui als Estats Units, la gent que es considera d'elit, la que marca les modes que van venint, ja no fan, quan t'inviten tenen la satisfacció de dir-te que la senyora ha fet el menjar amb cuina elaborada. També en els mobles i la decoració s'observa com un retorn a les arrels.

— Així.

— De fet Estats Units té dos aspectes oposats, des del punt de vista polític i del social. L'administració americana fa una política de cara endins al seu país. Democràtica. I de cara enfora, de cara a l'estranger com a potència colonial fa una política imperialista.

— Societat.

— A l'interior la societat americana està molt estructurada de fa temps. Té molta força per frenar, influenciar i fins hi tot fer retrocedir determinades decisions. Té uns frens que aquí no hi ha malgrat les lleis i teories.

— Viure.

— Viure a Amèrica pot ésser diferent segons la personalitat de cada un. Els anys que hi vaig romandre vaig treballar molt, però independent, en el món de la cultura i de l'art, i clar, aquesta és una altra posició de l'assalariat.

— Però.

— Sí. Al llarg de sis mesos vaig treballar com a taxista a Nova York. Una experiència i, a vegades, una ajuda.

M'explicaré. El taxi és explotat per grans companyies que en tenen dos o tres-cents cada una. Es treballa a un tant per cent del que fas. No se'n troben de taxistes i hi ha demanda. Per això són molts els qui en un moment determinat hi acudeixen. Són artistes de teatre o cine que han acabat una obra i hand'esperar un temps a començar-ne una altra, o gent posada dins el món intel·lectual però en un moment mancada d'uns diners que allí pot guanyar.

— Funciona.

— De fet hi ha dues classes de taxistes. Els professionals amb continuïtat, i aquests que et deia que poden ésser eventuals. Aquests solen ésser més joves, i a la sala d'espera, l'ambient ja defineix a uns i altres. Mentre els vells o fixos juguen a les dames o a altra cosa, entre els joves, amunt i avall, alguns van recitant amb veu alta el personatge de la funció en la qual hauran d'intervenir, d'altres llegeixen, o repassen coses. Per a aquests últims, l'avantatge és que si un dia no et presentes, no passa res. Deixes de cobrar i prou.

— Especial.

— Mira —i ens la mostra—, hi ha aquesta tarja-carnet que has de posar al taxi perquè el client vegi el teu retrat, nom, número, etc. Hi ha a més un reglament amb 99 apartats. A més, es porta una fulla de la policia que has d'anar omplint, anotant cada servei, amb el lloc que comença i que s'acaba, l'hora i el nombre de passatgers, tant d'homes com de dones. Són unes cartulines que, més d'una vegada, han servit per enxampar o conèixer determinades activitats.

— Habitatges.

— Parlant sempre de Nova York, fins l'any vuitanta, la classe obrera, mitja i mitja adinerada vivien al lloc que en

deien suburbis, que en realitat eren urbanitzacions fora de la ciutat. Cada grup en urbanitzacions corresponents a la seva situació econòmica. I si un ascendia i millorava el sou, llavors canviava d'habitatge, a la superior. Com més luxós, solia estar més lluny. Aquest fenomen o comportament s'havia iniciat les dècades del cinquanta i seixanta.

— Sempre.

— No. Passà que al finals dels setanta hi ha hagut un retorn a la ciutat. Els fills d'aquests petits emigrants als afores ara volen tornar a la ciutat.

— Motius.

— Veuràs. Per exemple, a Manhattan hi vivia la gent més pobra i la més rica. La classe mitja, artistes, escriptors i intel·lectuals també. I és que a part dels impediments que molts trobaven als afores, ara la ciutat es retroba a si mateixa, i es promou amb instal·lacions i coses que fan la vida més agradable.

— Com.

— A partir del finals dels setanta es fan gratacels per a apartaments per viure-hi. Abans els gratacels eren sols per a oficines. I se'n fan molts de gratacels, com mai. On ara hem estat era una parella de gratacels, cada un dels quals constitueix un autèntic barri. Una característica és que són de lloguer, en el qual hi van inclosos tots els serveis, aigua, llum, aire condicionat, ascensors, etc., i com que els lloguen equipats, si per exemple s'espalla la nevera, avises i tot seguit te'n porten una igual perquè la facis servir mentre fan la reparació. Cada un d'aquests gratacels té 46 pisos i hi ha vint apartaments a cada planta. Estan al carrer 42 —el dels teatres— i el 43. Entre els dos, pertanyents a la mateixa empresa, hi ha camps de tennis al terrat de la tercera planta de les tres que es compon. A sota, l'aparcament i a la planta baixa un supermercat, que obre a les set del matí i tanca a les dotze de la nit. S'entra als edificis mitjançant una clàssica tarja de plàstic que col·loques al seu lloc. Hi ha policia pròpia i un servei inerior de T.V. que avisa si vol entrar algú fora dels veïns. Cada torre té sis ascensors grans i ràpids.

— Especial.

— Sí, un vint-i-cinc per cent són considerats de tipus social. Són exactament, en tot, com els altres. Però la gent que habitava al barri i a les cases que es tiraren a terra té aquesta preferència si vol. Segueix pagant l'antic lloguer, i habita en un de luxe. A més hi ha diverses sales insonoritzades per si un músic vol assajar o reunir-se.

— Diferència.

— Sí, hi ha una diferència amb aquí. Però a Nova York hi va viure molt de temps en Maragall, l'alcalde de Barcelona, i allí el vaig conèixer. Ara em sembla que moltes coses de les que està fent són inspirades d'allà. Com el Moll de la Fusta —allí han donat vida al vell port—, mercats i d'altres llocs, alguns ja fora d'ús, i que s'han integrat a la ciutat amb una sèrie de funcions i instal·lacions que adquireixen i donen vida a la mateixa. Que els ciutadans sentin i visquin la ciutat. Llocs que en perdre la funció per la que havien estat creats es converteixin en centres socials diversos.

— Darrera estada.

— Fer noves fotografies de Nova York, de les que tantes en tinc i he exposat, per fer un llibre d'encàrrec entorn aquesta ciutat...■

ARTE Y POLÍTICA
EN LA GUERRA CIVIL ESPAÑOLA.
EL CASO REPUBLICANO

Miguel Ángel Gamonal Torres

Carles Fontserè

Pàgines: 16 nota, 30, 31, 36 nota,
42 notes

1987

LA PUÑALADA

UN FILM DE
JORGE GRAU

LUIS FERNANDO
ALVES

CHRISTIAN
VADIM

SOPHIE
RENOIR

FERNANDO GUILLEN

en el papel
de Arós

FERMÍ REIXACH

en el papel
de Paltan

Guión JORGE GRAU GUSTAVO HERNANDEZ ENRIQUE VICIANO Basado en la novela **LA PUÑALADA** de de **MARÍA VAYREDA**

Director de Fotografía y Cámara CARLOS SUAREZ Director Artístico JOSE MARIA ESPADA Maquillaje MIGUEL SESE Montaje EMILIO RODRIGUEZ Música JOAN ALBERT AMARGÓS

Una producción de **ENRIQUE VICIANO**

Distribuida por UNITED INTERNATIONAL PICTURES.

*IPC, s.a., TV3 Televisió de Catalunya i Catalunya Ràdio
es complauen en invitar-vos a l'estrena de la pel·lícula
"LA PUNYALADA", al qual assistiran el director, Jordi Grau,
el productor, Enric Viciano i els actors protagonistes de la pel·lícula.*

Dia 26 de Gener a les 22:00

Cinema Fantasio, Passeig de Gràcia, 69.

IPC 1990

TV3

EL CIERVO

REVISTA MENSUAL
DE PENSAMIENTO Y CULTURA

Año XL, n.º 485-486
AGOSTO-SEPTIEMBRE 1991

Directores:
Lorenzo Gomis
Rosario Bofill
Redacción:
Lluís Pastor
Violeta Trilla

Consejo Editorial

Lili Álvarez
José Luis Aranguren
Pedro Cerezo Galán
Miguel Delibes
Pere Escorsa
Salvador Giner
J. A. González Casanova
Lluís Izquierdo
José Jiménez Lozano
José Jiménez Villarejo
David Jou
Elisa Lamas
Jordi Maragall
Enrique Miret Magdalena
Carlos Santamaría
Miguel Siguan

Junta de Fundadores

Presidente:
Lorenzo Gomis
Rosario Bofill
Joan Gomis
Joaquim Gomis
Jordi Maluquer
José Ignacio Montobbio
Francisco J. Puig Rovira

Consejo de Administración

Presidente:
Lorenzo Gomis
Vicepresidente y consejero Delegado:
Francisco J. Puig Rovira
Vocales:
Rosario Bofill
Germán Borrega Sevilla
(por la fundación Lili Álvarez)
José M. Dexeus Trias de Bes
Ana Ferran Guitart
Rafael González Gallarza
Rafael Jiménez de Parga
José Luis Milá Sagnier
José I. Montobbio Jover
José Pujadas Domingo
José L. Urruela Sanllehy
Secretario
Fernando Montobbio Martorell,

Edita:
Publicaciones de El Ciervo, S.A.
Redacción y Administración:
Calvet, 56 - 08021 Barcelona
Apto. 12121 08080 Barcelona
Tel. 200 51 45
FAX 201 10 15

LA MONTÉE DU MONT-CARMEL

ET NUICT OBSCURE DE L'AME

NOCHE OSCURA

Canciones del alma que se goza de haber llegado
al alto estado de la perfección, que es la unión con
Dios, por el camino de la negación espiritual.

- 1 En una noche oscura,
con ansias en amores inflamada,
¡oh dichosa ventura!,
salí sin ser notada,
estando ya mi casa sosegada.
- 2 A oscuras y segura,
por la secreta escala disfrazada,
¡oh dichosa ventura!,
a oscuras y en celada,
estando ya mi casa sosegada.
- 3 En la noche dichosa,
en secreto, que nadie me veía,
ni yo miraba cosa,
sin otra luz y guía,
sino la que en el corazón ardía.
- 4 Aquesta me guiaba
más cierto que la luz del mediodía,
a donde me esperaba
quien yo bien me sabía,
en parte donde nadie parecía.
- 5 ¡Oh noche que guiaste!,
¡oh noche amable más que el alborada!,
¡oh noche que juntaste
Amado con amada,
amada en el Amado transformada!

- allí le prometí de ser su esposa.
- 19 Mi alma se ha empleado,
y todo mi caudal, en su servicio;
ya no guardo ganado,
ni ya tengo otro oficio,
que ya solo en amar es mi ejercicio.
 - 20 Pues ya si en el ejido
de hoy más no fuere vista ni hallada,
diréis que me he perdido,
que andando enamorada,
me hice perdidiza, y fui ganada.
 - 21 De flores y esmeraldas,
en las frescas mañanas escogidas,
haremos las guirnaldas,
en tu amor florecidas,
y en un cabello mío entretejidas.
 - 22 En solo aquel cabello
que en mi cuello volar consideraste,
mirástele en mi cuello
y en él preso quedaste,
y en uno de mis ojos te llagaste.
 - 23 Cuando tú me mirabas,
tu gracia en mí tus ojos imprimían;
por eso me adamabas,
y en eso merecían
los míos adorar lo que en ti vían.
 - 24 No quieras despreciarme,
que si color moreno en mí hallaste,
ya bien puedes mirarme,
después que me miraste,
que gracia y hermosura en mí dejaste.
 - 25 Cogednos las raposas,
que está ya florecida nuestra viña,
en tanto que de rosas
hacemos una piña,
y no parezca nadie en la montiña.

CANTIQUE SPIRITUEL

ENTRE L'AME ET JÉSUS-CHRIST SON ESPOUX

- allí tú, vida mía,
aquello que me diste el otro día.
- 38 El aspirar del aire,
el canto de la dulce filomena,
el soto y su donaire
en la noche serena,
con llama que consume y no da pena.
 - 39 Que a nadie lo miraba,
Aminadab tampoco parecía,
y el cerco sosegaba,
y la caballería
a vista de las aguas descendía.

* Estrofa que se añade en el Cántico B.

LLAMA DE AMOR VIVA

Canciones del alma en la íntima comunicac
ión de amor de Dios.

- 1 ¡Oh llama de amor viva,
que tiernamente hieres
de mi alma en el más profundo centro!
Pues ya no eres esquiva,
acaba ya si quieres;
rompe la tela deste dulce encuentro.

LA VIVE FLAMM

D'AMOUR

Los dibujos de **Carles Fontseré** proceden de una edición de bibliófilo del *Cántico espiritual* con litografías y grabados en madera publicada por el pintor en París, en 1945, en francés y castellano, y cuya reproducción amablemente ha autorizado.

EL CIERVO

**REVISTA MENSUAL
DE PENSAMIENTO Y CULTURA**

Año XL, n.º 485-486
AGOSTO-SEPTIEMBRE 1991

Directores:

Lorenzo Gomis

Rosario Bofill

Redacción:

Lluís Pastor

Violeta Trilla

Consejo Editorial

Lili Álvarez

José Luis Aranguren

Pedro Cerezo Galán

Miguel Delibes

Pere Escorsa

Salvador Giner

J. A. González Casanova

Lluís Izquierdo

José Jiménez Lozano

José Jiménez Villarejo

David Jou

Elisa Lamas

Jordi Maragall

Enrique Miret Magdalena

Carlos Santamaria

Miguel Siguan

Junta de Fundadores

Presidente:

Lorenzo Gomis

Rosario Bofill

Joan Gomis

Joaquim Gomis

Jordi Maluquer

José Ignacio Montobbio

Francisco J. Puig Rovira

Consejo de Administración

Presidente:

Lorenzo Gomis

Vicepresidente y consejero Delegado:

Francisco J. Puig Rovira

Vocales:

Rosario Bofill

Germán Borrega Sevilla

(por la fundación Lili Álvarez)

José M. Dexeus Trias de Bes

Ana Ferran Guitart

Rafael González Gallarza

Rafael Jiménez de Parga

José Luis Milá Sagnier

José I. Montobbio Jover

José Pujadas Domingo

José L. Urruela Sanllehy

Secretario

Fernando Montobbio Martorell,

Edita:

Publicaciones de El Ciervo, S.A.

Redacción y Administración:

Calvet, 56 – 08021 Barcelona

Apto. 12121 08080 Barcelona

Tel. 200 51 45

FAX 201 10 15

LA MONTÉE DU MONT-CARMEL

ET NUICT OBSCURE DE L'AME

NOCHE OSCURA

Canciones del alma que se goza de haber llegado al alto estado de la perfección, que es la unión con Dios, por el camino de la negación espiritual.

- 1 En una noche oscura,
con ansias en amores inflamada,
¡oh dichosa ventura!,
salí sin ser notada,
estando ya mi casa sosegada.
- 2 A escuras y segura,
por la secreta escala disfrazada,
¡oh dichosa ventura!,
a escuras y en celada,
estando ya mi casa sosegada.
- 3 En la noche dichosa,
en secreto, que nadie me veía,
ni yo miraba cosa,
sin otra luz y guía,
sino la que en el corazón ardía.
- 4 Aquesta me guiaba
más cierto que la luz del mediodía,
a donde me esperaba
quien yo bien me sabía,
en parte donde nadie parecía.
- 5 ¡Oh noche que guiaste!,
¡oh noche amable más que el alborada!,
¡oh noche que juntaste
Amado con amada,
amada en el Amado transformada!

- allí le prometí de ser su esposa.
- 19 Mi alma se ha empleado,
y todo mi caudal, en su servicio;
ya no guardo ganado,
ni ya tengo otro oficio,
que ya solo en amar es mi ejercicio.
- 20 Pues ya si en el ejido
de hoy más no fuere vista ni hallada,
diréis que me he perdido,
que andando enamorada,
me hice perdidiza, y fui ganada.
- 21 De flores y esmeraldas,
en las frescas mañanas escogidas,
haremos las guirnaldas,
en tu amor florecidas,
y en un cabello mío entretejidas.
- 22 En solo aquel cabello
que en mi cuello volar consideraste,
mirástele en mi cuello
y en él preso quedaste,
y en uno de mis ojos te llagaste.
- 23 Cuando tú me mirabas,
tu gracia en mí tus ojos imprimían;
por eso me adamabas,
y en eso merecían
los míos adorar lo que en ti vían.
- 24 No quieras despreciarme,
que si color moreno en mí hallaste,
ya bien puedes mirarme,
después que me miraste,
que gracia y hermosura en mí dejaste.
- 25 Cogednos las raposas,
que está ya florecida nuestra viña,
en tanto que de rosas
hacemos una piña,
y no parezca nadie en la montaña.

CANTIQUE SPIRITUEL

ENTRE L'AME
ET JÉSUS-CHRIST
SON ESPOUX

Los dibujos de **Carles Fontseré** proceden de una edición de bibliófilo del *Cántico espiritual* con litografías y grabados en madera publicada por el pintor en París, en 1945, en francés y castellano, y cuya reproducción amablemente ha autorizado.

allí tú, vida mía,
aquello que me diste el otro día.

38 El aspirar del aire,
el canto de la dulce filomena,
el soto y su donaire
en la noche serena,
con llama que consume y no da pena.

39 Que a nadie lo miraba,
Aminadab tampoco parecía,
y el cerco sosegaba,
y la caballería
a vista de las aguas descendía.

* Estrofa que se añade en el *Cántico B*.

LLAMA DE AMOR VIVA

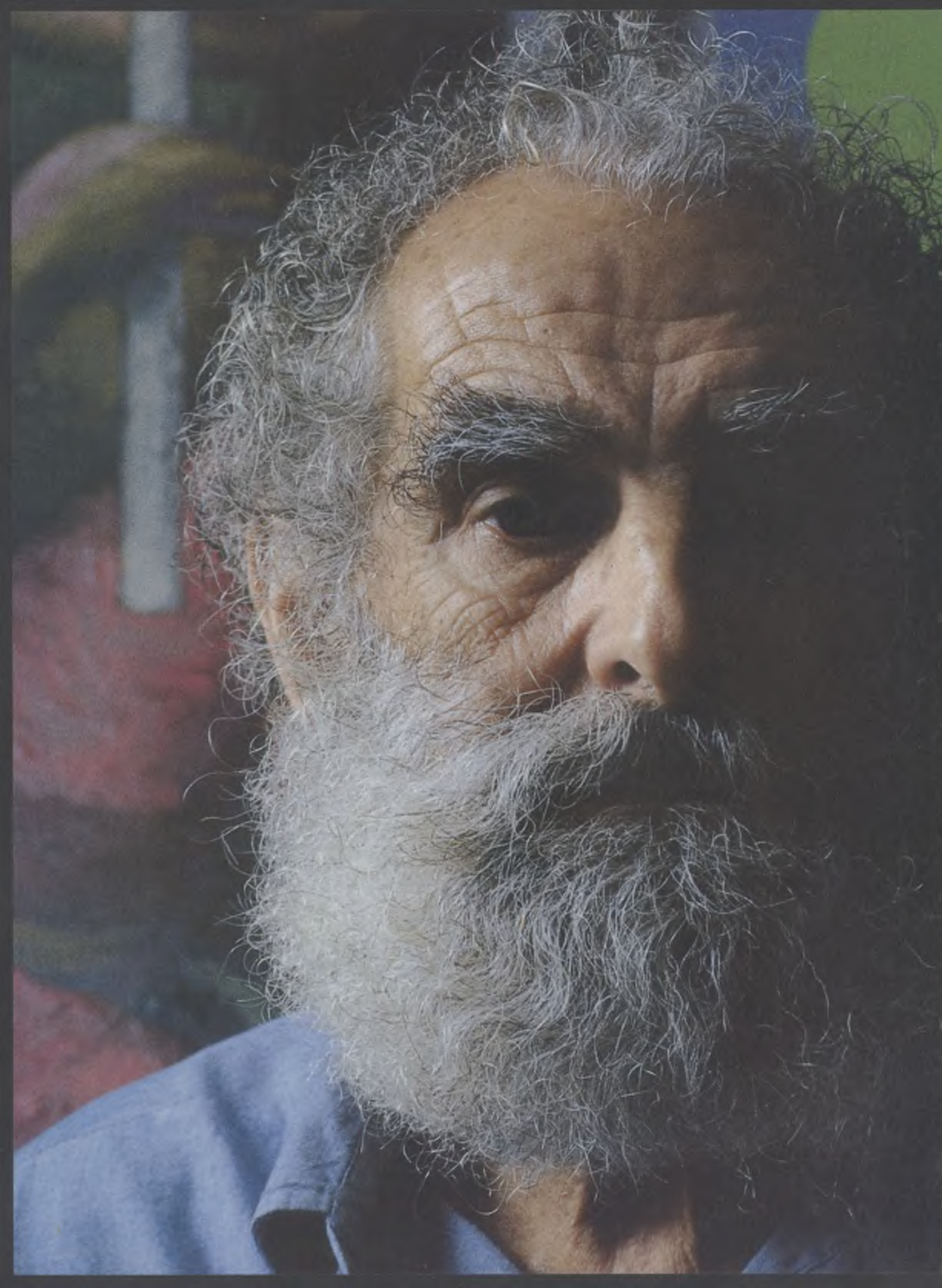
Canciones del alma en la íntima comunicación de
unión de amor de Dios.

1 ¡Oh llama de amor viva,
que tiernamente hieres
de mi alma en el más profundo centro!
Pues ya no eres esquiva,
acaba ya si quieres;
rompe la tela deste dulce encuentro.

LA VIVE FLAMME

D'AMOUR

A close-up portrait of Carles Fontseré, an elderly man with a thick, white beard and hair. He is looking slightly to the right of the camera with a serious expression. He is wearing a blue button-down shirt. The background is dark and out of focus.

Recordeu? Aquest famós escenògraf, il·lustrador i dibuixant de publicitat que nasqué a Barcelona l'any 1916, en el si d'una família de profundes arrels carlines, als 14 anys ja era col·laborador gràfic de butlletins ultramontans, com el tradicionalista *Reacció*, mentre pintava cartells que li encarregava gent de dretes. Sorprès pels fets d'Octubre de 1934, es decantà del costat dels perdedors, i des d'aleshores fins als nostres dies Fontseré i la seva obra s'han mantingut fidels a aquella sobtada però definitiva presa de consciència.

Carles Fontseré

La plàcida tardor d'un artista que va ser i va fer història

Té aire de patriarca bíblic a punt d'esclatar en santa indignació, però darrere l'orgia de pèl blanc, aspre i abundant, sota la pell fosca i colrada, trobem un esperit sensible, creatiu i conciliador.

Foto: Jordi Soler.

«En certa manera, m'han estafat. Jo vaig tornar a una Catalunya que tenia uns valors tradicionals, una certa manera de fer les coses, i em trobo que aquí Catalunya mena de su Nova York qualsevol al americà»

«Jo no deper ideologia; pu amb el que també acc que vulgui. meva lín conducta, sistema mètr i a ells m'ai això la meva jo vivim, en harmonia, del món. Pe telèfon i te»

Carles Fo

JORDI SOLER
■ Lluny de la disbauxa mundana, en la màgica boscuria de les rodalies de Banyoles on, de mica en mica, ha construït l'habitatge i un admirable estudi, Carles Fontseré fa llenya dels seus pins perquè reneixin les alzines i cada roure ocupi l'indret just. L'artista cuida i treballa la natura mirant de retornar-li aquell rostre que la mà de l'home havia desconcertat: el pi no s'adiu gaire amb el paisatge de la zona, però alimenta, generós de resina, el foc sempre encès de la llar. Té setanta-quatre anys, que no li pesen, viscuts intensament; és carismàtic, el criden de Madrid quan els cal algú que signifiqui alguna cosa, i torna cada any a Nova York —allí visqué llarg temps— amb la Rollei a punt per ampliar encara més l'extens arxiu d'imatges, una vasta col·lecció de retrats urbans única al món.

—Senyor Fontseré, al Centre d'Art Reina Sofia de Madrid s'exposa un d'aquests cistells metàl·lics i panxuts per posar-hi ous, ple de rotlles de serpentes, amb un diari plegat al damunt. I és allí perquè qui es va prendre la molèstia d'omplir-lo amb serpentes i tapar-lo amb un diari es diu Antoni Tàpies.

—«Aquest és un tema una mica empipador de tractar perquè, en realitat, qui hauria de fer-ho són els financers, perquè estem parlant d'operacions financeres i, per tant, que tu diguis que és bo o no és bo no té res a veure; si té un valor, un valor ics en borsa, en aquest cas una borsa artística, doncs té un valor ics, t'hi posis com t'hi posis».

—Però és que el Centre Reina Sofia és institucional!

—«Sí, però això ens portaria a parlar una mica de tota la política actual, oi? He llegit una frase en una crítica sobre les memòries que s'acaben d'editar de Víctor Alba, que diu: «Els catalans d'avui no els conec». O sigui, que és una mica això. Miri, jo vaig tornar de l'exili nord-americà l'any 56, però mantenint el costum d'anar

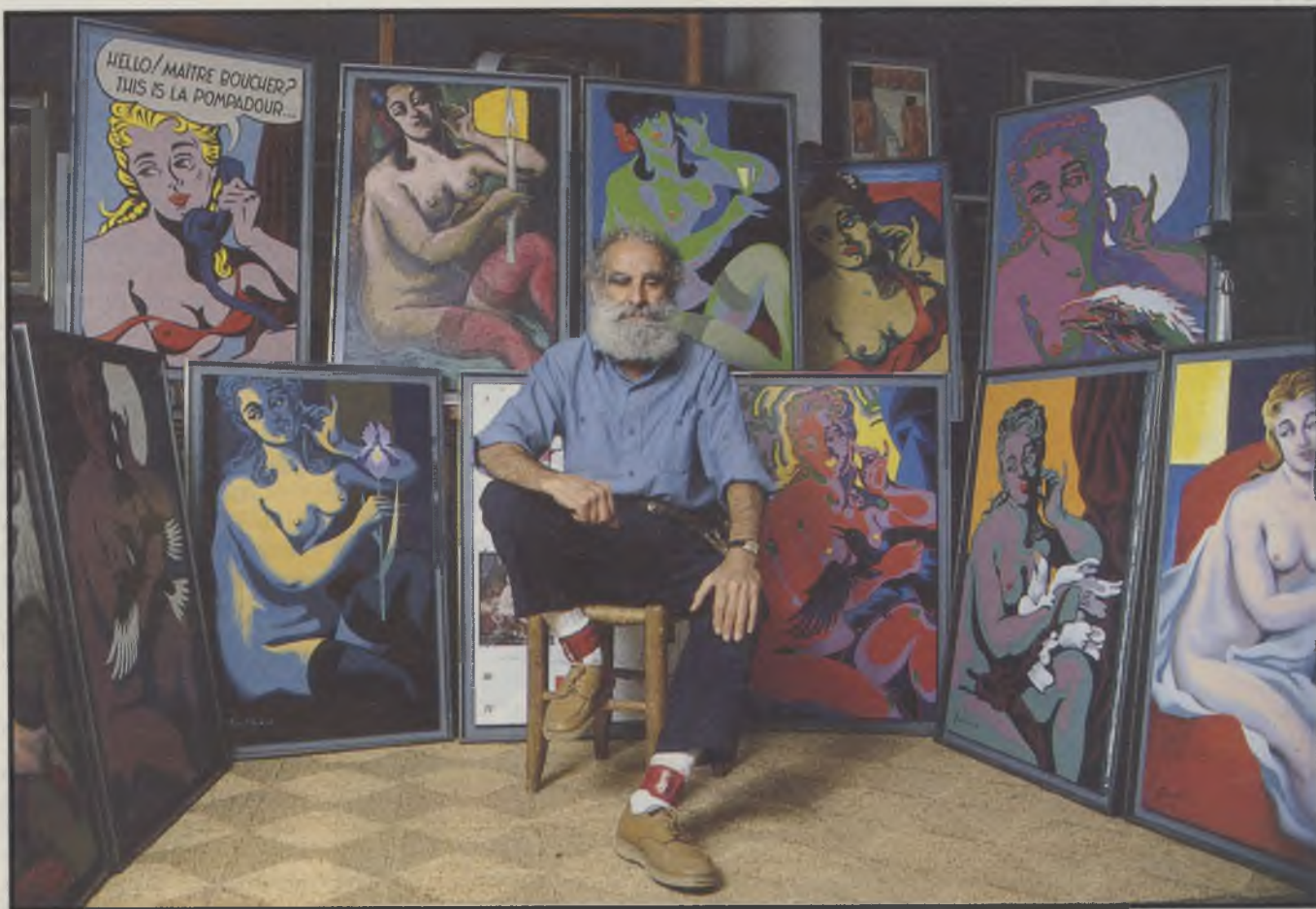
i tornar sovint a Nova York. I recordo que durant molts anys, tots els 60 i fins als 70 i escaig, si explicaves a la gent d'aquí, als catalans, allò que passava als Estats Units, l'home...»

L'artista, envoltat de pintures que conformen una sèrie de variacions sobre un mateix tema: el retrat que Boucher féu de la cèlebre madame de Pompadour. Foto: Jordi Soler.

canvi d'etiqueta que un canvi en profunditat. El sistema, bàsicament, continua essent similar.»

—Vol dir?

—«Bé, similar a la darrera eta-»

es burlaria de mi, és clar. Les coses han de demostrar-se, i cridar «som una nació!» quan en realitat som *cuatro provincias del noreste de España, con cuatro gobernadores civiles* nomenats, endemés a *dedo* pel Govern de Madrid, he!, ja em dirà quina mena de «nació» és aquesta!

—L'assumpte és força pelut i...

—«Bé, potser això ha tingut un mèrit: tota aquesta burgesia catalana que es va tornar franquista tan fàcilment, ara s'ha catalanitzat, i accepta que som una nació i totes aquestes coses. És allò que dèiem de les etiquetes, oi? Però continuem sent les *cuatro provincias*, i els nous soldats catalans, què aniran a jurar? Doncs aniran a jurar la *bandera española*, i la *unidad española*, i la *patria española*, no? Ara, potser quan vagin al lavabo podran dir, tancats allí dintre: «Som una nació!». I no els duran a presidí, com hauria fet en Franco, però el sistema és, si fa o no fa, el mateix.»

—Home, ara almenys hi ha un *Ministerio de Cultura* a Madrid i una Conselleria homònima a la Generalitat de Catalunya. Què en pensa, o com ho contempla?

—«Tothom sap que, teòrica-

«El canvi dels socialistes no ha estat d'etiqueta, que és la mateixa, sinó de fons. I es tracta d'un canvi radical, perquè han hagut d'acceptar el capitalisme, que abans era el seu enemic, com a única font, com a únic sistema normal de convivència»

ment, i amb la Constitució a la mà, el ministeri de Cultura hauria de desaparèixer, i en canvi cada vegada és més fort. Vull dir que, cada vegada més, la Generalitat presenta com un gran èxit i no com un rebaixament haver aconseguit que el ministeri de Cultura col·labori, que el ministeri de Cultura entri a formar part de Liceu, etcètera, etcètera. És a dir, que les *cuatro provincias del noreste de España* cada dia estan més contents de ser-ho mentre l'*Estado central* financiï tot un seguit de projectes, no?»

—Per cert, el titular del ministeri de Cultura és un intel·lectual.

—«Sí, però un intel·lectual castellà, és clar!, o de formació castellana, o espanyola, digues-li com vulguis».

—En el seu cas, influït per la cultura francesa, també, pels anys d'exili que visqué a França.

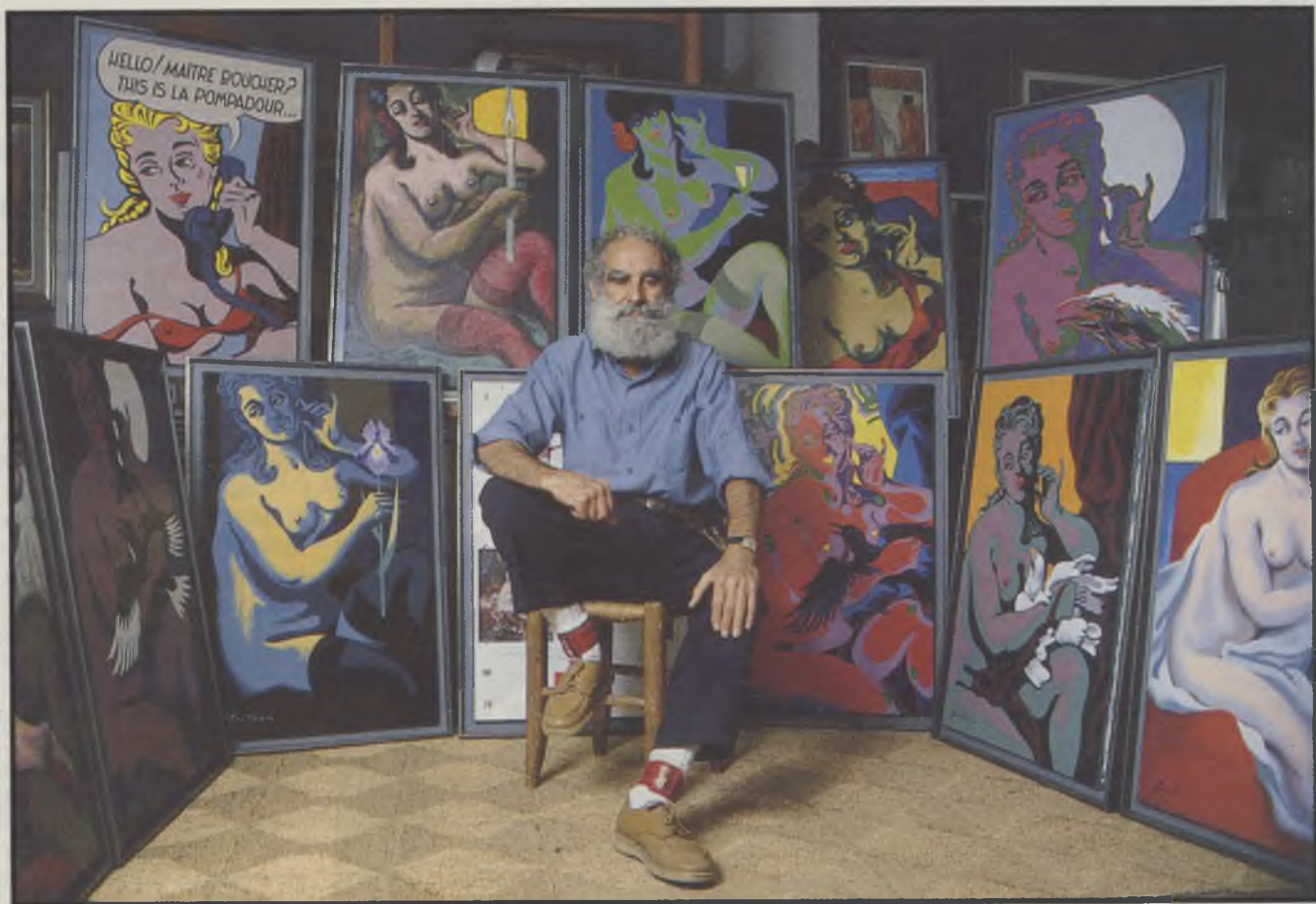
—«Depèn de què agafis de la cultura francesa, perquè els francesos són els descobridors del nacionalisme centralista, els creadors de la nació-estat, contra la qual els catalans... Bé, els que políticament hi estan en desacord, no cal dir-ho, però els que políticament accepten la domina-

ció espanyola, sempre, en algun moment o un altre, també la rebutgen. Jo tinc el sentit, desgraciat, que Catalunya té prou força negativa, en relació a l'Estat espanyol, però no té prou força positiva, també dintre la mateixa relació, per autogovernar-se. Aquí, els nacionalistes catalans de veritat constitueixen una minoria, una minoria en cada poble; vindràs a Banyoles i en trobaràs unes dotzenes. Ara, tots els altres, inclosos aquells que accepten la *unidad española*, en un moment o altre els surt allò que a Madrid en diuen *el separatismo*. Per tant, hi ha una força catalana latent, de tipus negatiu, envers l'Estat espanyol, però amb no prou força positiva per imposar el punt de vista català. I això és una cosa que perdura i perdurarà a través dels anys, perquè no sembla que es doni un patriotisme català actiu i fort».

—No és gens afalagadora, aquesta anàlisi.

—«No, veritablement. I el que és pitjor: els quaranta anys de franquisme s'expliquen veient la situació política actual!»

—És el seu punt de vista.

es burlaria de mi, és clar. Les coses han de demostrar-se, i cridar «som una nació!» quan en realitat som *cuatro provincias del noreste de España*, con *cuatro gobernadores civiles* nomenats, endemés a *dedo* pel Govern de Madrid, he!, ja em dirà quina mena de «nació» és aquesta!

—L'assumpte és força pelut i...

—«Bé, potser això ha tingut un mèrit: tota aquesta burgesia catalana que es va tornar franquista tan fàcilment, ara s'ha catalanitzat, i accepta que som una nació i totes aquestes coses. És allò que dèiem de les etiquetes, oi? Però continuem sent les *cuatro provincias*, i els nous soldats catalans, què aniran a jurar? Doncs aniran a jurar la *bandera española*, i la *unidad española*, i la *patria española*, no? Ara, potser quan vagin al lavabo podran dir, tancats allí dintre: «Som una nació!». I no els duran a presidi, com hauria fet en Franco, però el sistema és, si fa o no fa, el mateix.»

—Home, ara almenys hi ha un *Ministerio de Cultura* a Madrid i una Conselleria homònima a la Generalitat de Catalunya. Què en pensa, o com ho contempla?

—«Tothom sap que, teòrica-

«El canvi dels socialistes no ha estat d'etiqueta, que és la mateixa, sinó de fons. I es tracta d'un canvi radical, perquè han hagut d'acceptar el capitalisme, que abans era el seu enemic, com a única font, com a únic sistema normal de convivència»

ment, i amb la Constitució a la mà, el ministeri de Cultura hauria de desaparèixer, i en canvi cada vegada és més fort. Vull dir que, cada vegada més, la Generalitat presenta com un gran èxit i no com un rebaixament haver aconseguit que el ministeri de Cultura col·labori, que el ministeri de Cultura entri a formar part de Liceu, etcètera, etcètera. És a dir, que les *cuatro provincias del noreste de España* cada dia estan més contentes de ser-ho mentre l'*Estado central* financiï tot un seguit de projectes, no?»

—Per cert, el titular del ministeri de Cultura és un intel·lectual.

—«Sí, però un intel·lectual castellà, és clar!, o de formació castellana, o espanyola, digues-li com vulguis.»

—En el seu cas, influït per la cultura francesa, també, pels anys d'exili que visqué a França.

—«Depèn de què agafis de la cultura francesa, perquè els francesos són els descobridors del nacionalisme centralista, els creadors de la nació-estat, contra la qual els catalans... Bé, els que políticament hi estan en desacord, no cal dir-ho, però els que políticament accepten la domina-

ció espanyola, sempre, en algun moment o un altre, també la rebutgen. Jo tinc el sentit, desgraciat, que Catalunya té prou força negativa, en relació a l'Estat espanyol, però no té prou força positiva, també dintre la mateixa relació, per autogovernar-se. Aquí, els nacionalistes catalans de veritat constitueixen una minoria, una minoria en cada poble; vindràs a Banyoles i en trobaràs unes dotzenes. Ara, tots els altres, inclosos aquells que accepten la *unidad española*, en un moment o altre els surt allò que a Madrid en diuen *el separatismo*. Per tant, hi ha una força catalana latent, de tipus negatiu, envers l'Estat espanyol, però amb no prou força positiva per imposar el punt de vista català. I això és una cosa que perdura i perdurarà a través dels anys, perquè no sembla que es doni un patriotisme català actiu i fort.»

—No és gens afalagadora, aquesta anàlisi.

—«No, veritablement. I el que és pitjor: els quaranta anys de franquisme s'expliquen veient la situació política actual!»

—És el seu punt de vista.

EL PUNT

PRESENCIA

Suplement dominical ■ DIUMENGE, 30 DE DESEMBRE DE 1990 ■ N. 984. ANY XXVI

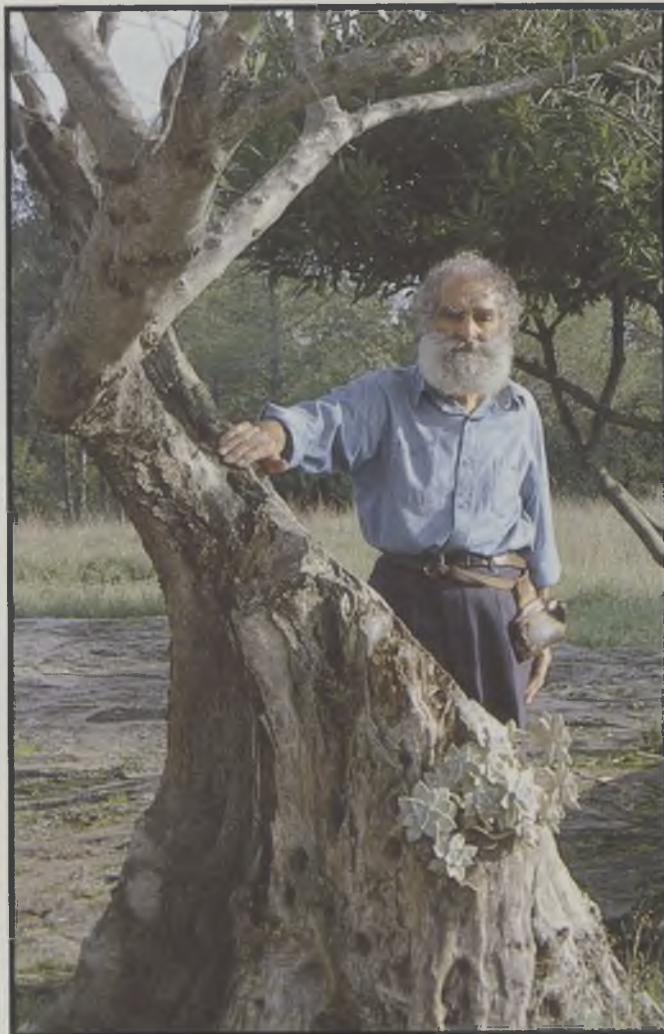
—«Sí, parlo sota el meu punt de vista, és clar. Però, miri, s'ha parlat molt de la resistència al franquisme, i la «resistència» eren quatre gats que més o menys es reunien en un cafè i parlaven malament de Franco. Aquest tipus de resistència tothom l'ha practicada, no? Quan jo venia aquí trobava amics, com en Tasis i Marca i d'altres, oi?, i tenien revistes clandestines, i... Però això tant li fa, perquè el fet és que durant quaranta anys el país ha estat sotmès al franquisme, i el que podríem dir-ne gent normal, la majoria silenciosa, no s'adonava que vivia en una dictadura. Que un diari estigués o no estigués censurat, a ells què els importava, començant perquè la gent no llegia diaris. Potser l'única cosa que es detectava era que en el cinema escurçaven la durada dels petons, o els tallaven, però a part d'això, la gent vivia completament adaptada al règim franquista, cosa que també explica la situació actual, en què tothom viu adaptat al que ara anomenen nova democràcia.»

—Ara hi hagut un cert enrenou pel document catalanista que Jordi Pujol acaba de mig rebutjar.

—«Sí, bé, però deixem-nos de documents i de punyetes! Aquí ha vingut el príncep, i el senyor Pujol i els de Convergència han estat molt contents que acceptés el títol de Príncep de Girona. Però en quin idioma els ha parlat? En català? Ho ha fet en castellà, com també ho ha fet durant la visita de Gorbatxov a Barcelona.»

—Home, també va pronunciar unes paraules...

—«Sí, com podia venir un japonès al qual li haguessin ensenyat quatre paraules en català, i també les hauria dites. Però el fet és que el Príncep de Gerona, oi? —no es pot dir en català, això—, el Príncep de Gerona s'expressa en castellà i no en la nostra llengua. I Pujol se li ha dirigit també en castellà. Això és històricament negatiu, perquè abans, quan venia el rei, havia de parlar català, o almenys els d'aquí se li

«S'ha parlat molt de la resistència al franquisme, i la resistència eren quatre gats que es reunien en un cafè i parlaven malament de Franco. Aquest tipus de resistència, amanida amb revistes clandestines, tothom l'ha practicada»

Carles Fontseré

A Carles Fontseré li agrada fer vida enmig de la naturalesa, i cuida l'entorn de casa seva de la mateixa manera que un pagès zelós manté sempre en bon estat els boscos i els conreus del patrimoni. Foto: Jordi Soler.

i opero segons les circumstàncies, segons l'humor o segons les possibilitats, sobretot, del moment».

—I del cartells, què en pot dir? Ha vist els que apareixen abans de qualsevol comici? Quin missatge, quin contingut, quina credibilitat té un rostre, imprès a partir d'una fotografia d'estudi?

—«Bé, tornem a parlar de modes! Per a mi aquests cartells ténen el defecte... Veja'm, agafem un líder: en Roca, en Roca Chunchén, no? Doncs sempre tindrà aquesta expressió que li donen els ulls caiguts, que és de tedi, oi? És clar, li fan una fotografia i, encara que faci un esforç, surt un personatge avorridíssim. Si, enlloc d'això, encarreguessin el retrat a un cartellista, aquest podria donar-li l'expressió que vulgués, convertir-lo en un líder ple d'energia, que possiblement la té, però que fotogràficament no es demostra. Per tant, jo considero que la fotografia és, en aquests casos, un mal element i, en certa manera, s'està retornant força al cartell pintat, el cartell fet per un artista.»

—Vostè, evidentment, ha de defensar la creació i la força imaginativa de l'artista, enfront del treball fotogràfic de galeria que no fa res més que perfeccionar, o sublimar, si es vol dir així, els rostres que surten d'un *photomaton*.

—«És que ens trobem que la propaganda electoral amb cartells s'ha convertit en una cosa massiva, i més que valorar-se la força del cartell, es procura que hi hagi centenars de milers de cartells per tot arreu. De fet, i més que res, jo diria que és un acte de presència, amb la qual cosa, i dintre del que entenem per democràcia, els partits poderosos ofeguen qualsevol idea i qualsevol opinió. No hi ha cap mena de lluita ideològica en les campanyes electorals: només una allau massiva de propaganda, i després algunes veuetes amb prou feines audibles d'algú que no hi està d'acord o que fa propostes diferents.»

—I és per això que continua

dirigien en català. I li diré que quan el príncep va venir a Girona, jo era allí per xiular-lo, i guardo el *pito* com un record històric, però em vaig trobar que davant de l'Ajuntament hi havia gent catalana que de poc que se'm menja, perquè mentre ells aplaudien jo xiulava».

—Aquell dia Girona estava gairebé presa militarment.

—«Sí, sí, sí, ja ho recordo. Precisament tenia al costat un de la *secreta* que no parava de dir-me que em retirés!»

—Parlem d'una altra cosa. Què fa vostè ara? Fotografia? Pinta? Escriu? Descansa?

—«Fotografio molt poc. Ara precisament he estat a Nova York i he fet uns tres-cents clixés per actualitzar l'arxiu i poder tenir una sèrie de fotos que són de l'any 90, oi? Però no es pot dir que m'hi dediqui. Jo, en tots els meus assumptes, quan considero que he aconseguit una cosa, la deixo i vaig per una altra. Però tampoc no és que tingui això com a sistema, perquè jo no tinc cap sistema,

confeccionant cartells.

—«Bé, més que continuar-ne fent... Sí, he rebut alguns encàrrecs, com per exemple el d'un programa de TVE que s'emetrà la primavera vinent, i que em van demanar que fos com aquells que feia jo als anys 30, perquè serà allò de *Los años vividos*».

—Ah, sí! Vostè hi apareix, em sembla, al costat de Cela, Pedrol Rius, Camacho, el poeta Luis Rosales, el cèlebre locutor Matías Prats... En fi, ara no recordo tots els que li fan costat, però sé que els van convocar per tractar-se de destacades figures de la literatura, l'art, etc., que van fer vint anys en aquella dècada.

—«Sí, i els diaris se'n van fer bon ressò. De fet, *Los años vividos* és una sèrie televisiva on estan convocats, per generacions, els qui es van considerar protagonistes del segle XX espanyol. I ara també estic fent, i cregui que amb molt de gust, un cartell sobre Ferrer i Guàrdia. Però vaja, no es pot dir que estigui lluitant per fer-ne més, i miri si és així, que si un dels partits polítics que estan en el *candelero* me n'encarregués un, doncs no ho acceptaria. Als Estats Units, la meua carrera va ser bàsicament d'artista gràfic, i és que pels anys 30 semblava que la publicitat era una cosa nova, de comunicació de masses, popular. Però després em vaig adonar que allò era posar-se, senzillament, al servei d'uns interessos comercials, i que la publicitat servia més per amagar els defectes d'un producte que no pas per mostrar les qualitats reals que pogués tenir.»

—I s'ho va deixar córrer, vaja.

—«És clar! Miri, jo em vaig marginar, als anys 60 de... veja'm, de la societat. I no m'agrada usar la paraula «capitalista», perquè és el sentit que té la societat actual, que és de consum. Per això vaig tornar a Catalunya i aquí, a la muntanya propera a Banyoles. Com que jo no tinc una ideologia etiquetada, perquè no sóc ni socialista, ni això, ni allò, sinó que sóc lliure, visc una mica

apartat d'allò que quan érem petits i anàvem al col·legi ens mostraven com *el mundo y sus pompas y vanidades*, oi? Així, com que no depenc de cap ideologia, puc trencar amb el que sigui, o també acceptar el que vulgui, com anar un dia, no ho sé, al Liceu, per exemple».

—I pot fer-ho sense trencar cap disciplina ni traïr...

—«Exacte! No traïxo res! Ara, jo tinc la meua línia de conducta, oi?, el meu sistema mètric moral, i a ell m'ajusto. O sigui que la meua dona i jo vivim, en perfecta harmonia, apartats. Apartats relativament, perquè tenim telèfon i televisió, no?»

—Té marxant?

—«No, no. No n'he tingut mai! Per exemple, aquestes pintures que veu aquí, ja fa dos estius que estan acabades, i no les he ensenyades a ningú. Endemés, encara penso continuar-les quan em vingui bé, perquè es tracta d'una sèrie de variacions sobre el mateix tema, un possible retrat de Mme. de Pompadour fet per François Boucher, el pintor dels murals de Versalles. De manera que estic fora del circuit de marxants, de galeristes i del que sigui.»

—I què escriu?

—«Bé, escric perquè m'ho va demanar Josep Benet, que és el cap del Centre d'Història Contemporània de la Generalitat, o que en depèn, no ho sé. Em va concedir un petit ajut econòmic, ajut que més que res ha servit per animar-me a escriure, ja que altrament no ho hauria fet. Són unes memòries, que ja estan enllestides des de fa uns quatre o cinc mesos, que van del 14 d'abril de l'any 31 fins al 5 de febrer del 39, que és quan ingreso en un camp de concentració francès.»

Carles Fontseré continua parlant i parlant, però els límits severs de l'espai no permeten que la transcripció s'allargui. Ara, allò que ha dit i es reflecteix en aquestes planes ajudarà a entendre un home que tan sols obeeix la veu de la consciència.

Agustí Pons

314 *Deu daus*

ÍNDEX

Frederica Montseny: la utopia imperfecta	13
J.V. Foix, a fragments	39
Jaume, Met, mil Miravittles	55
Salvador Espriu: les màscares	71
Rafael Santos Torroella, entre dues cultures	91
Carles Fontserè, a contra corrent	107
Retrat de grup, amb Maria Aurèlia Capmany en primer pla	133
Nèstor Luján, <i>Destino</i> : indestriablement	159
Joaquim Molas, l'arquitecte insatisfet	189
Jordi Pujol: el país, la realitat	211

ELISEU CLIMENT, EDITOR

València

1991

Amb el títol «Itineraris» i sota el pseudònim de Plàcid Farré, aquesta obra obtingué el premi d'assaig Joan Fuster dels XX Premis Octubre, celebrats el 1991.

TORNEM PER BANYOLES

PER PORTAR TREBALL, TRANSPARÈNCIA I EFICÀCIA A L'AJUNTAMENT

Miquel Verdaguer - Miquel Mir - Francesc Sala - LLuís Palmada - Salvador Juncà - Odette Amigó - Jaume Masó - Josep Lloveras
Rafael Angelats - Josep Navarro - Josep Callís - Ramon M.ª Hereu - Josep García - Joan Quintana - Carles Fontserè

ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA

Passeja't. Camina per Banyoles. Vés al front de l'Estany. Vés a la draga.
Mou-te pels carrers. Mira. Escolta la gent.

Porta els teus fills a jugar a un parc infantil! Deixa'ls sortir! Vés a les escoles!

Sàpigues què s'ha fet per la teva cultura o la dels teus fills, pel seu ensenyament,
per la defensa de la nostra llengua, per l'escola d'adults, per l'escola de música. Visita els museus!

Pregunta què s'ha fet dels teus diners. Pensa en el servei que se't dona...

Després, VOTA.

manitat» d'Esquerra, «Butlletí d'informació d'ERC», i «Catalunya» de l'ANC central de Perpinyà, «Catalònia» fins que es va acabar l'ANC el mes d'agost.

Pel que fa al 1946, l'aparició de noves capçaleres disminuirà: ja només seran vint-i-set, i el 1947, la davallada es confirmà, amb tan sols onze. Quedava clar que no hi hauria ni intervenció militar aliada ni un canvi de règim per eleccions lliures forçades per les Nacions Unides. Amb la guerra freda entre els EUA i l'URSS, el règim anti-comunista del general Franco, tan ben situat geoestratègicament, ja anava bé al bloc occidental. D'altra banda, fou aquest 1946 que la Dictadura va permetre l'edició de llibres en català, però només «de creació»: poesia, novel·la, teatre, narracions... passant per censura, és clar.

D'aquest 1946, destaquem: «Poesia», de Montpeller; «Transport», «Lligam» i «Acció», a París, de la UGT; «Quaderns del Comunisme» a París i «Companya», a Tolosa, del PSUC; un «Boletín», a Perpinyà, de la CNT de Catalunya; «Estat Català» del partit del mateix nom, a Perpinyà (Joventuts) i a Tolosa, així com «Butlletins» del nou MSC a França i la Gran Bretanya i, per acabar, una nova etapa de «La Terra», a Prada, de la Unió de Rabassaires i altres conreadors del camp de Catalunya. I pel que fa al 1947: el «Butlletí d'informació de la Generalitat de Catalunya», a París, paral·lel a una altra edició clandestina, tres números de la «Revista de Catalunya», «Catalan News», del Front, a Londres; «Catalunya Socialista» de la secció catalana del POUM, i poca cosa més. La política a l'exili començava a esfilagarsar-se. L'artista Carles Fontserè escriuria en una enquesta dels «Quaderns» de Perpinyà: «Cal considerar que els catalans que viuen allà baix [a Catalunya], es veuen obligats a suportar el totalitarisme franquista, continuen "vivint" malgrat totes les dificultats i que, a més, és possible que evolucionin en un sentit que nosaltres, des de fora, som incapaçs d'apreciar objectivament, ja que l'exili ve a ésser una mena d'esqueix que en estar massa temps separat de la terra que va nodrir-lo, està condemnat a morir, perdent gradualment la seva vitalitat».¹⁸ Però, per desgràcia, no tot hom, a l'exili, ho va veure així, i durant anys i anys hi hauria qui reclamaria un protagonisme que ja feia temps que havia perdut.

Editorial MediTerrània
Catàleg 1992

Les morts et moi

Joaquim Molas

Fotografies de Carles

Fontserè

Edició facsímil limitada a 275 exemplars, numerats i signats
pels autors

Traducció al català, castellà, francès, anglès, alemany i japonès
il·lustrat

48 pàgines. Format: 43,5 x 36 cm

Enquadernació: rústega amb estoig de cartó

ISBN: 84-85984-64-1

PVP: 28.302 ptes

PVP (amb IVA): 30.000 ptes

Justificació del tiratge:

*D'aquesta edició facsímil del manuscrit autògraf de
Salvador Dalí
titulat*

Les morts et moi

*que inclou, a més, 9 fotografies de Dalí inèdites
fetes per Carles Fontserè*

i un estudi de Joaquim Molas,

*se n'ha fet un tiratge de 275 exemplars
numerats de l'1 al 275*

*26 exemplars d'artista fora de la venda,
destinats als col·laboradors,
marcats de l'A a la Z.*

Diverses peces de ceràmica catalana del segle XVIII han estat **20** trobades al claustre del convent dels Agustins de Palamós. L'Ajuntament prepara un llibre sobre la història del convent.

CULTURA

Noranta-nou originals concorren als premis literaris Ciutat d'Olot 1991. **20** El premi de narrativa Marià Vayreda celebra el 25è aniversari i ha augmentat la dotació a un milió de pessetes.

LLETRES

El manuscrit de *Les morts et moi*, que Salvador Dalí va escriure l'any 1952 a Nova York i que ha estat conservat per l'artista Carles Fonsere, ha sortit publicat en una edició facsímil a càrrec d'E-

ditorial Mediterrània. Aquesta edició de *Les morts et moi* —que va ser presentada dilluns al Saló dels Miralls del Liceu de Barcelona i de la qual s'ha fet un tiratge limitat de 275 exemplars,

més 26 exemplars d'artista fora de la venda— també recull nou fotografies inèdites de Dalí que Fonsere va fer l'any 1971 a Portlligat, l'estudi crític de Joaquim Molas *Dalí i els morts* i el fac-

símil d'un breu text sobre García Lorca pràcticament desconegut. Dels dos manuscrits, se n'ha fet una transcripció que també es presenta en versió anglesa, alemanya i japonesa.

Es publica una edició facsímil de «Les morts et moi», de Salvador Dalí

Recull nou fotografies inèdites del pintor, realitzades per Carles Fonsere

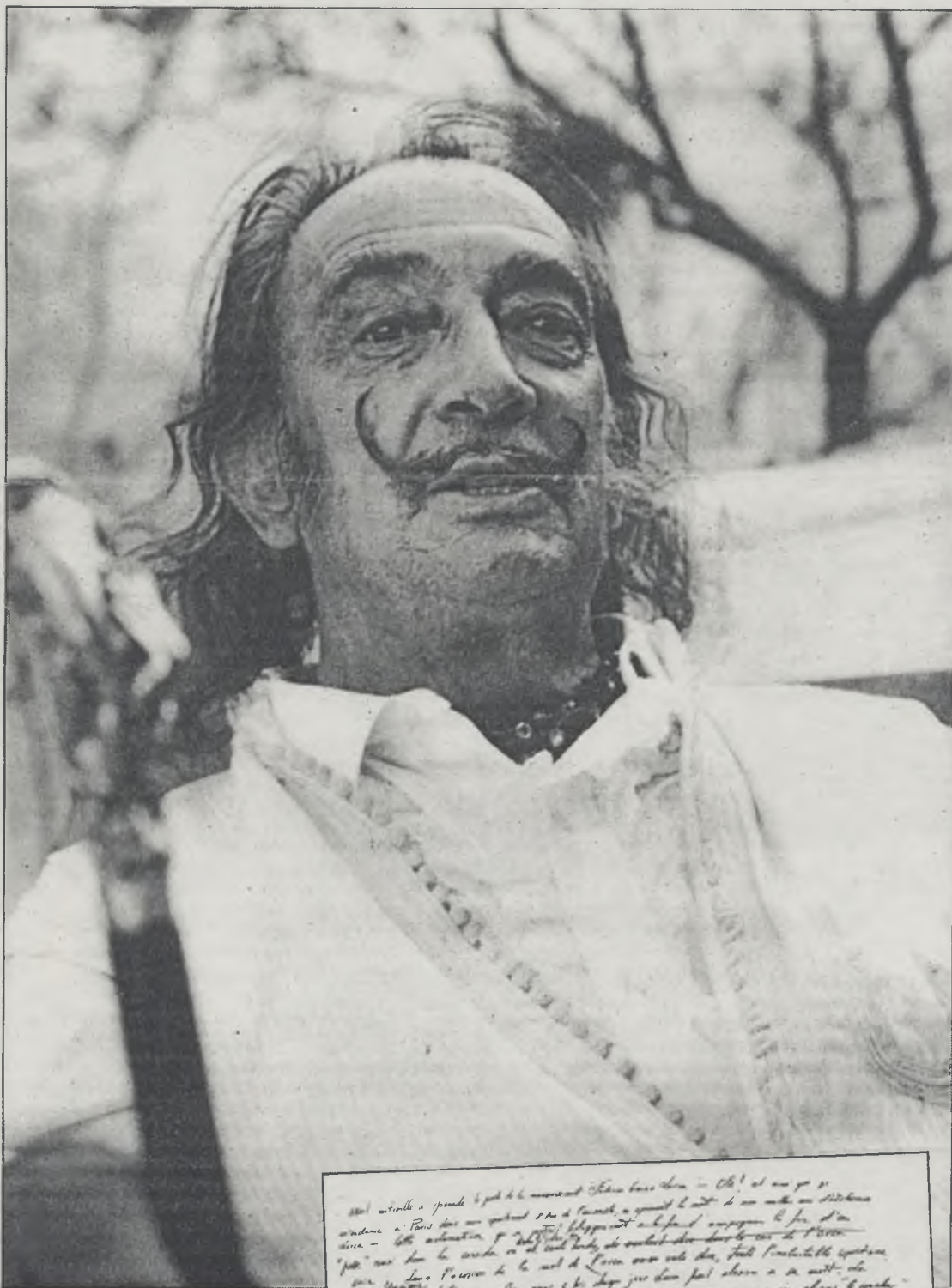
També inclou el text «Dalí i els morts», un estudi crític de Joaquim Molas

IMMA MERINO
■ Barcelona.— L'artista Carles Fonsere explica que, l'any 1952, Salvador Dalí va demanar-li que fes una transcripció del manuscrit *Les morts et moi*, un text escrit en francès en què reflexiona sobre el pes de determinats morts en la seva vida i sobre la relació d'alguns d'ells amb la mort, especialment pel que fa a Federico García Lorca i René Crevel —una personalitat vinculada al cercle surrealista i que, tal com el poeta granadí, va morir assassinat. Fonsere, que havia conegut Dalí a Nova York durant els anys en què hi va viure, va conservar el manuscrit, que consta de sis fulls numerats de color palla que fan quaranta-tres per trent-cinc centímetres. Després de la mort del pintor, Fonsere va proposar la publicació del manuscrit en facsímil a l'editor Eduard Fornés, que n'és l'actual propietari.

«Vaig creure interessant recu- perar un text pràcticament desconegut, però també em semblava important que l'edició reproduís el manuscrit. Com a artista, m'atrau la calligrafia de Dalí, perquè no s'ha d'oblidar que una part dels seus dibuixos gairebé són calligrafies. A més, la seva calligrafia expressa el seu caràcter, de tal manera que aquesta edició és un document psicològic», afirma Carles Fonsere. Aquest hi afegeix que el manuscrit revela una mena de progressió del deliri en l'escriptura: «El text comença amb una lletra petita i regular, però el progressiu entusiasme de Dalí fa que la lletra sigui més enèrgica i nerviosa».

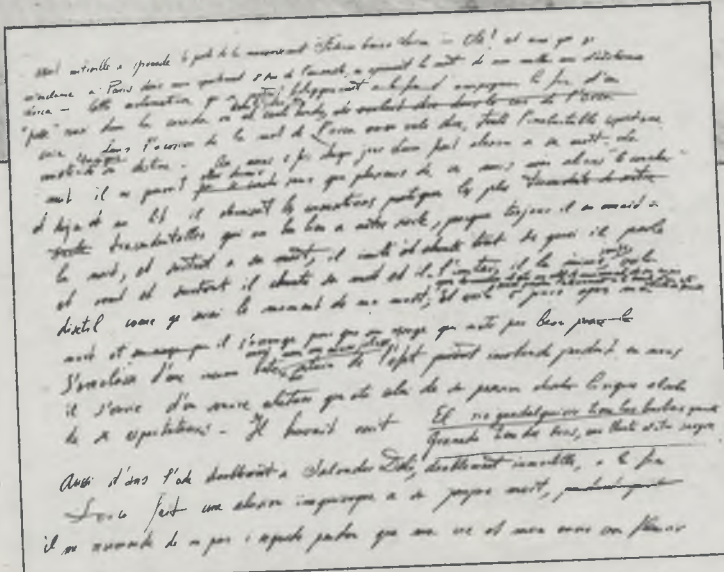
Carles Fonsere també ha considerat oportú publicar nou fotografies inèdites de Salvador Dalí, realitzades l'any 1971 a Portlligat. «Jo li havia fet fotografies a Nova York, en alguna de les seves exposicions. Un temps abans, havia comprat aquesta casa de Porquerres on ara visc i, en una de les meves estades, vaig visitar Dalí a la seva casa de Portlligat. Amb mi sempre es va comportar d'una manera normal i molt cordial i em sembla que aquestes fotografies ho reflecteixen. Precisament, en aquells anys, ell sempre es presentava públicament com un personatge, de manera que gesticulava constantment. Les meves fotografies, contràriament, presenten un Dalí més humà, sense gestos exagerats i sense que tingui els ulls oberts», comenta Fonsere. Aquest precisa que no les va publicar en aquella època perquè la premsa només estava interessada en el Dalí actor i hi afegeix que li han semblat molt adients per acompanyar un text tan personal com *Les morts et moi*.

Editorial Mediterrània té pre-

CARLES FONSERE

vist presentar altres manuscrits de Salvador Dalí en edició facsímil, malgrat que de moment prefereix no revelar ni el seu contingut ni la periodicitat amb la qual es publicaran. «El nostre propòsit, però, es afavorir el coneixement del Dalí escriptor i pensador, el qual també és molt important», afirma Carles Oliveres, d'Editorial Mediterrània. Oliveres explica que l'editorial ha tingut l'oportunitat d'adquirir una quantitat important de manuscrits de Dalí a partir dels contactes realitzats amb motiu de la preparació de l'exposició *Dalí i els llibres*.

Una de les fotografies de Fonsere i una reproducció d'un full del manuscrit *Les morts et moi*, en què Dalí fa referència a la mort de García Lorca.

L'elegia de l'Europa dels seus anys de joventut

I.M.
■ Les morts et moi és un text pràcticament desconegut, malgrat que Salvador Dalí va publicar-lo el maig de l'any 1954 a *La Parisienne* i que, posteriorment, va recollir-lo en el seu llibre *Journal d'un génie*. Aquest cert desconeixement possiblement té relació amb el fet que s'hagi recordat críticament que el pintor va exclamar *Olé!* en el moment de conèixer la mort de Federico García Lorca —«el meu millor amic de la meua adolescència agitada», però que no s'hagi considerat l'explicació sobre el sentit del seu crit que ofereix a *Les morts et moi*. En aquest text, Dalí afirma que no va exclamar *Olé!* de manera joiosa, sinó apellant al seu sentit tràgic. «Lorca, que Dalí identifica amb Espanya i aquesta amb la seva terra andalusa i, per tant, amb la *corrida* de toros i el *cante jondo*, sentia una por biològica davant la mort. D'aquí que, quan es produí en unes condicions determinades, el pintor la sintetitzés en un sol crit, alhora, esqueixat i simbòlic», explica Joaquim Molas a *Dalí i els morts*.

A *Les morts et moi*, Dalí també reconeix que la relació amb Lorca era complexa i suggereix que, en certa manera, els seus encontres i la seva correspondència violenta podien recordar la famosa renyina de Wagner i Nietzsche. El pintor, a més, confessa que ha cobejat un sentiment de culpabilitat per no haver evitat la mort de García Lorca i no haver insistit perquè acceptés, tal com ell va acceptar, la invitació que els va fer Edward James perquè passessin l'estiu a villa Cimbrone, prop d'Amalfi (Campània). Aquest mateix sentiment de culpabilitat també el té en relació amb el també amic René Crevel, que Dalí considera víctima de les intrigues sorgides al voltant d'un congrés promogut per l'Association des Ecrivains et Artistes Révolutionnaires.

Joaquim Molas, en el seu estudi, apunta que Lorca i Crevel són les personalitats que graviten en la reflexió de Dalí sobre *Les morts et moi* i que, de fet, hi va projectar el seu sentiment de la mort. Però, al text, Dalí també nomena altres dels seus morts: Michel Franc, la princesa Baba Faucigny-Lucinge, Stephen Zweig i la seva dona —que van suïcidar-se junts—, el seu pare i Sigmund Freud —respectivament, el pare biològic i el pare teòric, comenta Molas—, l'actor Louis Juvet, l'escriptora nord-americana Gertrude Stein, Josep Maria Sert, Robert Desnos i Artonin Artaud, entre altres. I, a més, anota la mort de dos moviments, el surrealisme —del qual fou expulsat— i l'existencialisme —del qual va ser un clar antagonista. Joaquim Molas afirma que, a través dels seus morts, Dalí construeix una elegia d'un món perdut: «El d'una determinada Europa, la dels seus anys de joventut, cosmopolita, elegant i, malgrat l'angoixa retinguda, feliç».

Una part del manuscrit de Dalí "Les morts et moi" és reeditat en facsímil

Editorial Mediterrània el publica amb fotografies de Carles Fontserè i un estudi de Joaquim Molas

Diari de Barcelona

Barcelona

◆ Coincidint amb el segon aniversari de la mort de Dalí, l'Editorial Mediterrània presenta, en edició facsímil, una part del manuscrit autògraf del pintor titulat *Les morts et moi*, en un acte que tindrà lloc a les vuit del vespre al saló dels Miralls del Gran Teatre del Liceu. L'acte es completarà amb una conferència de Joaquim Molas, que presentarà el seu estudi sobre el text dalinià, i amb un concert en què un quartet de corda, format per músics de l'orquestra del teatre, interpretarà fragments de *Tristany i Isolda*, de Richard Wagner, i l'*andante* i l'*andante con moto* de la Suite per corda de Leos Janáček.

El manuscrit de *Les morts et moi* es presenta acompanyat d'una transcripció en lletra impresa del text, tal com va aparèixer a la revista *Le Parisienne* a l'any 1954, i amb una sèrie de fotografies inèdites realitzades a Portlligat al 1971 per Carles Fontserè. També hi ha un annex amb el manuscrit d'una nota circumstancial de Dalí sobre García Lorca, figura protagonista de *Les morts et moi*.

El manuscrit, que en l'actualitat figura als arxius d'Eduard Fornès, editor de Mediterrània, va ser salvat d'una possible destrucció per Carles Fontserè. El text va ser compost a Nova York el 1952 i consta de sis fulls numerats de paper que conserven tots el séc d'haver estat durant un temps plegats pel mig. La lletra, feta amb tinta negra i a ploma, permet observar la calligrafia del geni de Portlligat.

L'original de la nota sobre García Lorca és avui dia en poder de Gonçal Serraclara. Es tracta de la meitat d'un full tallat a mà escrit amb bolígraf blau sobre un paper que com a divisa té l'escut d'Espanya amb la llegenda "Una, Grande, Libre".

Segons explica Joaquim Mo-

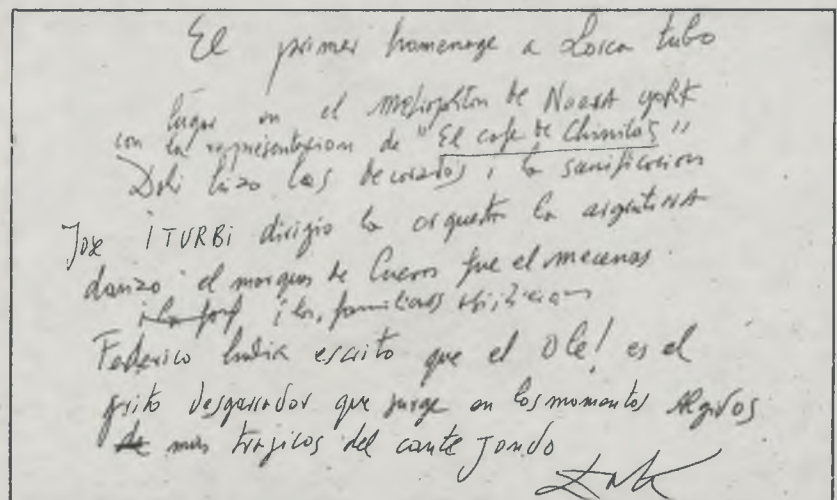
las al seu pròleg, *Les morts et moi* es relaciona amb un article que dos anys abans havia publicat Dalí al voltant de la seva expulsió del grup surrealista. Els dos textos es va incloure posteriorment, corregits i adaptats, al *Diari d'un geni*. Segons explica Molas, en aquests textos i en altres de similars, com el capítol onze de la *Vida secreta* i del fulletó *Hidden faces*, "Dalí, més que una reflexió abstracta de tipus sentimental o metafísic, va construir una autèntica elegia d'un món perdut, el d'una determinada Europa, la dels seus anys de joventut, cosmopolita, elegant i, malgrat l'angoixa retinguda, feliç, que fou guillotinata sense miraments per la guerra del 39".

Pare biològic i pare teòric

Es tracta d'un "inventari necrològic" que constitueix "una petita pàtria, alhora històrica i personal", ja que "per Dalí, els morts, fins i tot els menys il·lustres, són, com pels antics, veritables divinitats protectores". En aquest inventari hi figuren dos dels seus pares, el biològic i el teòric, Freud, a més de personatges com el matrimoni Zweig, els Kleist, el grup "decadent i fascinant" del pintor Sert i la seva segona muller, l'actor Louis Jouvet, l'escriptora Gertrude Stein i, a més d'altres personatges de l'època, surrealistes de la primera tongada com Robert Desnos, Antonin Artaud i Paul Éluard.

Les morts et moi se centra en García Lorca i René Crevel, els amics de Dalí sobre els quals aquest va projectar "el seu sentiment de la mort com a joc entre realitat i ficció", segons Molas. El fragment reproduït per Editorial Mediterrània és la introducció i la part relativa al poeta granadí. És "un manuscrit de treball, ple de vacil·lacions, de correccions i d'afegits", que algú va sotmetre posteriorment a revisió per publicarlo a *La Parisienne*.

DdB

Salvador Dalí vist per Carles Fontserè i, a sota, la nota sobre García Lorca

ENTREVISTES REFERENT FOTOS DEL LLIBRE/MANUSCRIT DE DALÍ

CATALUNYA RÀDIO - El matí de Josep Cuní - dimarts, 12 febrer 1991

TVE 1 - notícies culturals - dimarts, 12 febrer

ONDA MADRID - actualitat cultural - dimecres, 13 febrer

Demà, al Liceu barceloní

Homenatge a Dalí als dos anys de la seva mort

DdeG

Girona.— Demà a la tarda, en el saló de miralls del gran teatre del Liceu, tindrà lloc un acte d'homenatge i record a la memòria de Salvador Dalí, en el segon aniversari de la seva mort. Els actes han estat organitzats per un grup d'amics de l'artista i amb el suport d'institucions privades de Catalunya. L'eix central dels actes serà a l'entorn de la presentació d'un quadern facsímil i fins ara desconegut de l'artista gironenc, titulat «Les morts et moi». El

manuscrit, salvat d'una possible destrucció per Carles Fontseré i la seva esposa, està datat a Nova York, l'any 1952. Igualment s'han inclòs un seguit de fotografies realitzades pel mateix Fontseré, a Dalí, a Portlligat, i un text de Joaquim Molas. L'acte es completa amb un concert pel Quartet Gala, format per professors del mateix teatre que interpretaran fragments de «Tristan und Isolde» de Wagner i uns temps de la «Suite per a corda» de L. Janáček, peces molt estimades per Dalí.

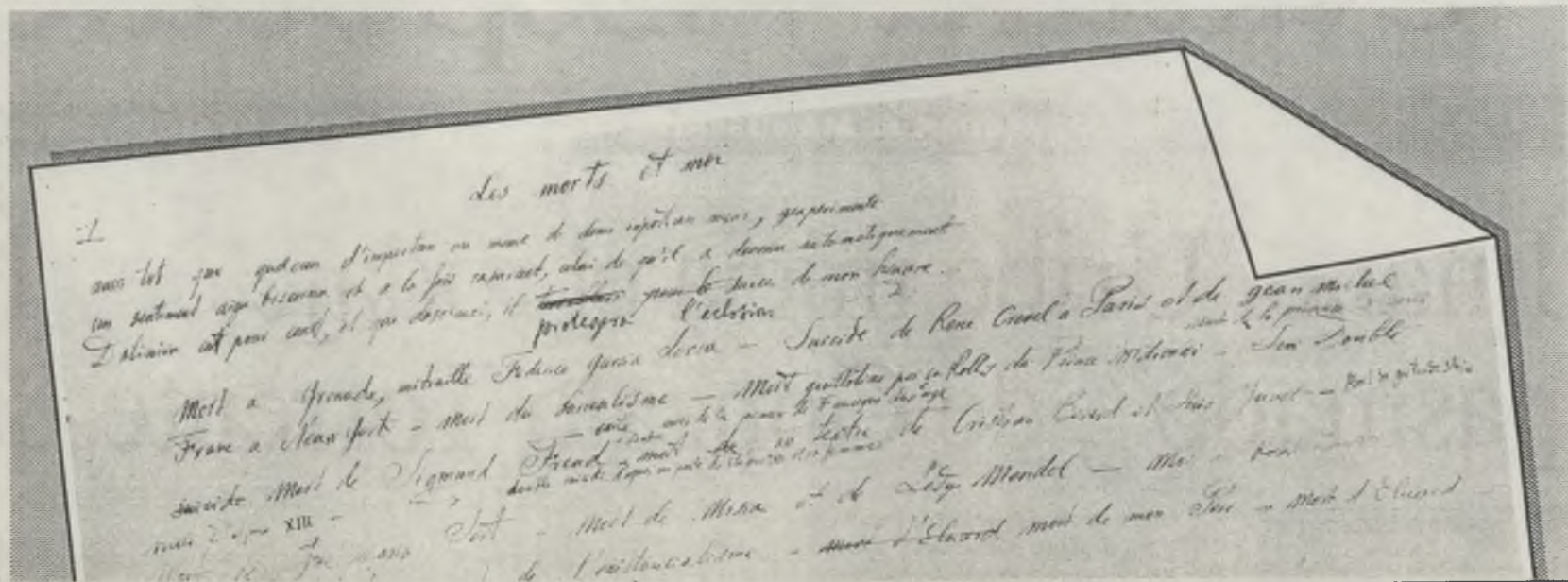
Editado en facsímil el texto "Les morts et moi" de Dalí

■ Dalí escribió en 1952 una extraña reflexión sobre la muerte. El manuscrito ha sido editado ahora

JOSEP PLAYÀ MASET

BARCELONA. — Hoy se presenta en el Salón de los Espejos del Teatre Liceu de Barcelona el facsímil del manuscrito "Les morts et moi" de Salvador Dalí. Se trata de una edición de lujo con una tirada de 275 ejemplares que consta de las seis páginas del manuscrito autógrafo, otra hoja manuscrita posterior, relacionada con el mismo; nueve fotografías inéditas de Dalí realizadas por Carles Fontserè, en 1971, en Portlligat, y un estudio crítico del catedrático Joaquim Molas.

El texto de Dalí fue escrito en 1952 en Nueva York y fue conservado por Carles Fontserè hasta que pasó a manos del editor Eduard Fornés que ahora lo publica a través de Editorial Mediterrània con traducción al inglés, alemán y japonés. Dalí lo dio a conocer a través de la prensa antes de incluirlo, con ligeros cambios, como un capítulo de sus memorias en "Diario de un genio". Para Joaquim Molas, "Dalí más que un reflexion abstracta de tipo sentimental o metafísica, construyó una auténtica elegía de un mundo perdi-

Fragmento del manuscrito en francés, en el que Salvador Dalí saludó con un extraño "¡Olé!" la noticia del fusilamiento de García Lorca

do, el de una Europa determinada, y la transcripción que apareció en la de sus años de juventud, cosmo-
polita,
gustia
llofina
rra del
Mol
Dalí se
época,
ración
to ital
"vieja
jÓvene
La ir
ca tant
las mo

imprensa, como en el testimonio de
Federico, no quiso significar sino
hasta qué punto su destino culmina-
ración humana hasta lo divino, te
quedes quieto y sea el toro quien re-
mata la muerte clavándote un asta en

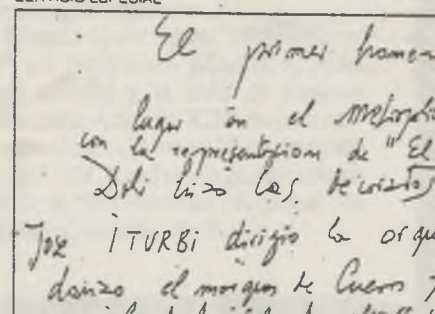
el Periódico Viernes, 8 de febrero de 1991

■ ARTE

Un texto de Dalí revela su dolor por la muerte de Lorca

El manuscrito explica que el 'olé' que lanzó el pintor al enterarse

SERVICIO ESPECIAL

ARTE

Un texto de Dalí revela su dolor por la muerte de Lorca

El manuscrito explica que el 'olé' que lanzó el pintor al enterarse del asesinato del poeta fue un grito desgarrado

ROSARIO FONTOVA
Barcelona

El "olé" con el que Salvador Dalí acogió la noticia de la muerte de Lorca no fue un grito vengativo, sino una expresión desgarrada, según pone de manifiesto un texto manuscrito del pintor Dalí en el que reflexiona sobre su relación con Federico García Lorca y que ha sido publicado en una edición facsimilar por Editorial Mediterrània. La edición reproduce el manuscrito, seis folios redactados de un tirón en 1952 en los que Dalí anteponía decididamente un brillante estilo literario a las normas de la ortografía.

El texto fue salvado de su posible destrucción por el fotógrafo y cartelista catalán Carles Fontseré. Dalí publicó el contenido de

estos folios en la revista La Parisienne en 1954, pero Fontseré realizó algunas correcciones respecto al texto original, con lo que es interesante comprobar ambas versiones. El libro que recoge esta reliquia se titula *Dalí et les morts* y va acompañado de un ensayo crítico de Joaquim Molas.

Cante jondo

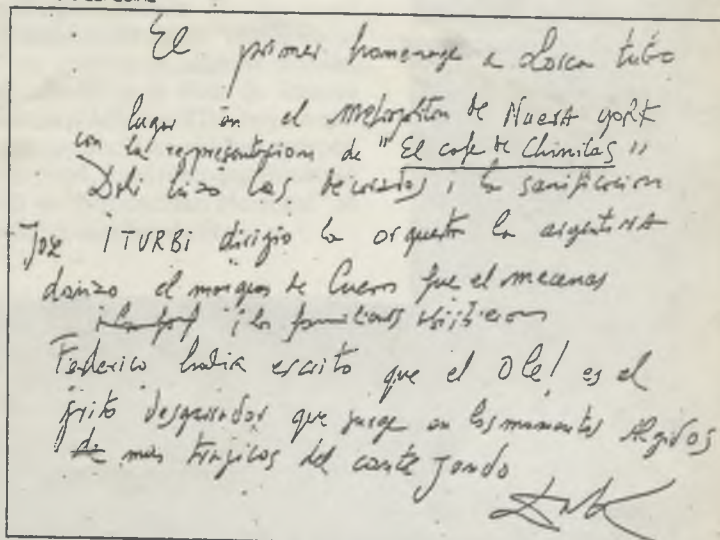
Además, el volumen incluye otro manuscrito que pertenece a Gonçal Serraclara, primo de Dalí. Se trata de una breve nota que se refiere a un primer homenaje a Lorca en el Metropolitan Museum de Nueva York en 1944. La nota, según Molas, es bastante posterior a la fecha del homenaje.

Tanto la nota conservada por Serraclara como el manuscrito

rescatado por Fontseré se refieren a García Lorca, a su magnetismo personal y a su último viaje a Granada. Dalí explica el sentido del "¡olé!" que exclamó al conocer la trágica muerte del poeta granadino. Durante muchos años, la exclamación fue interpretada como un sentimiento de vengativa alegría, de inoportuno rencor. Pero el propio Dalí explica en la nota de Serraclara que "Federico había escrito que el *olé!* es el grito desgarrador que surge en los momentos álgidos más trágicos del cante jondo".

En los textos conservados por Fontseré, Dalí insiste en que el poeta hablaba constantemente de la muerte y describe su último encuentro. Dos meses antes de la Guerra Civil, almorzaron juntos en El Canari de la Garriga. "Gala,

SERVICIO ESPECIAL

El *olé*, grito desgarrador. La nota fue conservada por Serraclara.

que no le conocía, quedó impresionada por aquel fenómeno de un lirismo total. El sentimiento fue entonces recíproco: durante tres días, maravillado, no habló más que de Gala".

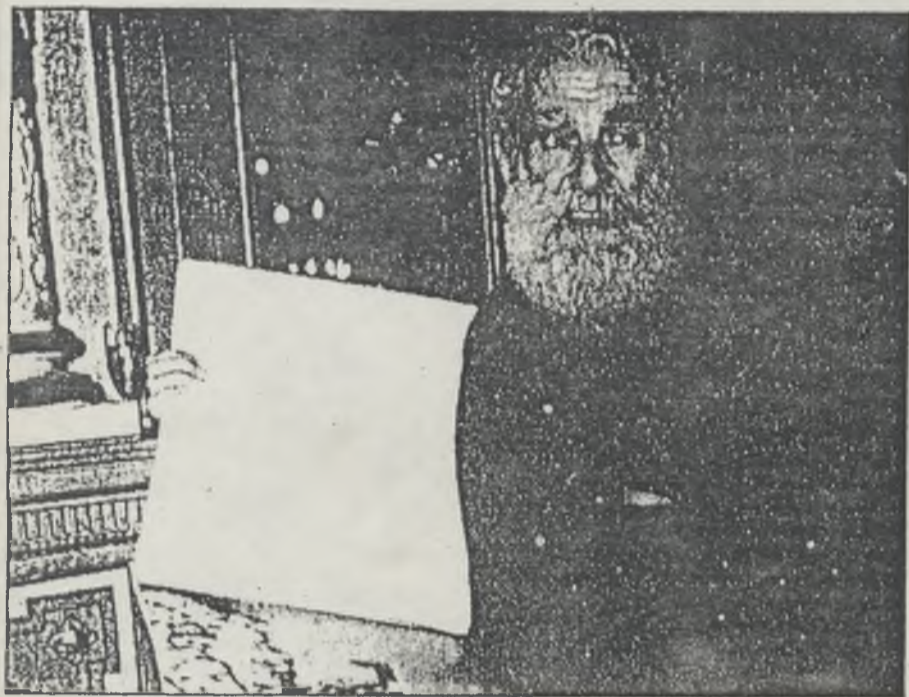
El pintor también cuenta que trató de impedir que García Lorca viajara a Granada a causa de la enfermedad de su padre y que trató de que le acompañara a Italia. "A partir de este momento nació en mí un grave sentimiento de culpabilidad respecto a él. No insistí lo suficiente para arrancarlo de España. Si yo lo hubiera querido verdaderamen-

te, hubiera podido llevarlo a Italia. Pero yo escribía un gran poema lírico, *Je mange Gala*, y me sentía más o menos conscientemente celoso de Lorca".

Editorial Mediterrània quiere publicar otros manuscritos de Dalí, siempre con la inclusión de textos críticos aclaratorios de su obra literaria. Entre los manuscritos destacan los artículos que un joven Dalí escribió para la revista *Els Amics de les Arts* y el ensayo en el que afirmaba que un fragmento de una obra de Velázquez vista al microscopio da como resultado un Tapies. ■

Ahir en el Liceu barceloní

Homenatge a la memòria de Dalí en el segon aniversari de la seva mort

Carles Fontserè i la cosina de Dalí presentant l'edició facsimil de «Les morts et moi». (Fotos PEP IGLESIAS).

J.V. GAY

Barcelona.— Ahir a la tarda, en el saló de miralls del Gran Teatre del Liceu, es va retre un homenatge a la memòria de Salvador Dalí, en el segon aniversari de la seva mort. L'acte es va iniciar amb unes paraules de l'editor Eduard Fornés, que va presentar l'obra daliniana, «Les morts et moi», en una edició facsimil, a partir del text de l'artista que havien conservat Carles Fontserè i la seva esposa i que ha permès aquesta recuperació que s'acompanya amb unes fotografies inèdites del mateix Fontserè, fetes a Porlligat, els anys 60 i que permeten conèixer una vessant íntima i de gran caliu humà de l'artista.

Hi eren presents un dos-cents convidats, entre els quals vàrem veure la cosina de Dalí; l'alcalde de Cadaqués, Miquel Figueres; l'escriptor Luis Romero i el professor Joaquim Molas, autor de l'estudi que acompanya el llibre. L'editor Fornés va recordar la vinculació de la seva empresa amb l'obra daliniana; ell ha estat l'impulsor de la mostra «Dalí i els llibres» i l'any passat va presentar l'obra que recull un bon grapat de dedicatòries de Dalí

en diferents llibres; va afegir que és la seva voluntat mantenir aquesta memòria viva de l'artista. També va trametre un missatge del president de la Fundació, Ramon Boixadós, absent del país aquests dies.

Després es va oferir un concert pel Quartet Gala, format per professors de l'orquestra del mateix Liceu, que interpretaren fragments de «Tristan und Isolde», de Wagner, i dos temps de la «Suite per a corda», de Leos Janáček. Entre ambdues peces va parlar el professor Molas, sobre el contingut del llibre i el sentit del text daliniana.

En primer lloc, va esmentar la trajectòria literària de Dalí, com un exemple d'activitat creativa entre la plàstica i les lletres. Ja concretament de «Les morts et moi» va dir que podia qualificar com una obra a mig camí entre l'assaig i l'evocació, en situar els dos amics morts tràgicament els anys 30, Garcia Lorca i René Cleve. Aquest sentiment da-

va l'o an co ta Gr

càrrega de surrealisme.

També es va referir a l'oportunitat de les fotografies de Carles Fontserè, present amb la seva esposa, que va traduir els textos originals, els anys 50, a Nova York, que permeten copçar l'evolució física de Salvador Dalí i els seus sentiments davant de la mort, va remarcar el significat d'una de les fotografies, la darrera, en què Dalí apareix d'esquenes, allunant-se per un camí en un capvespre.

Després d'aquestes intervencions i en el decurs de l'acte, les diferents persones que havien estat presents a l'acte, ja a nivell més informal, vàrem evocar la personalitat de Dalí, especialment el matrimoni Fontserè, i el mateix Eduard Fornés, que va manifestar-nos la seva decisió de mantenir la memòria de Dalí entre els catalans donant a conèixer, cada aniversari de la seva absència, noves creacions com aquesta. Igualment, ens va

Opinions

Vàrem demanar a Carles Fontserè la seva opinió respecte al procés de l'obra: «Ha estat satisfactori poder recuperar el contingut original del text i veure com ha enriquit la ja important literatura feta per Dalí. L'edició aconseguida és molt meritòria».

Per la seva part, Eduard Fornés ens deia: «Hem treballat amb il·lusió i els resultats editorials esperem que siguin positius i no ho dic des del punt de vista econòmic; el que s'ha de fer és copçar la vessant creativa de Dalí en totes les seves dimensions».

L'alcalde de Cadaqués opinava: «Tot el que sigui valorar l'obra de Dalí és positiu per mantenir la seva memòria i ajudar-nos a nosaltres mateixos a saber que Dalí és l'artista més universal que han donat, fins avui, les comarques

De l'excursió a Girona/Banyoles. Visita a la Masia Taller d'en Carles Fontseré (22-4-1990)

QUADERNS No.81 Desembre 1990
Ateneu Enciclopèdic Popular

nosaltres, l'home que conèixer, arreu del món, estarem al costat de les iniciatives en favor de

De l'excursió a Girona/Banyoles. Visita
a la Masia Taller d'en Carles Fontseré
(22-4-1990)

QUADERNS No.81 Desembre 1990
Ateneu Enciclopèdic Popular

CARLES C.D.

“La barberia”, premiats.

punement; les folklòriques tornen a la seva feina, a cantar i ballar per a la clientela i els arribistes paguen dinars de luxe a directors de sucursals bancàries perquè els mantingin crèdits i descoberts.

Una frivolitat més seriosa

La frivolitat encara impera i dona molt de si, però ara es vesteix de seriositat i, almenys, és més vulnerable. Els Premis Ciutat de Barcelona l'altre dia es lliuraven a l'Ajuntament en un acte que requeria respecte. A primera fila, entre els premiats, els components de la “Barberia”, programa de la “tevedós”, que insisteix a dir que el Barça és més que un club i que aquí no passa res. Enrique Lacalle, Francesc Baltasar, Jaume Camps i Jaume Sobrequés discuteixen cada dilluns, des de la petita pantalla, els ets i uts del partit del diumenge anterior, com si ho fessin al mateix bar del meu poble, amb un *savoir faire* que, allí, el pagarien amb un vermut, i, aquí, amb la concessió d'un guardò de primera.

El mateix dia i una hora més tard, a la sala dels miralls del Liceu, l'editorial Mediterranea, orquestrada per *Eduard Farnés*, presentava un nou llibre de Dalí: *Les morts et moi*, convocant els fidels del pintor de l'Empordà. Carles Fontserè, un dels darrers homes de la resistència que ens queden, com molt bé em va remarcar el **Ramon Barnils**, és autor de les fotografies que il·lustren el llibre. Però, el Fontserè, aquella nit, va ser alguna cosa més: va ser l'estrella protagonista i necessària per a la descontaminació.

Et voilà. ♦

Carles Fontserè

El artista barcelonés ha dado a la imprenta un manuscrito inédito de Dalí

“Hoy los pintores son creadores de bienes de especulación”

Manuel Calderón-BARCELONA

CARLES Fontserè (Barcelona, 1916) se dio a conocer internacionalmente por los carteles que realizó para la CNT, UGT y Frente Popular durante la Segunda República y la Guerra Civil. Son imágenes que hicieron historia y que se recuerdan como el esplendor del cartelismo.

Tras la Guerra Civil, la biografía de Fontserè se une a la de tantos otros exiliados. En París trabajó como escenógrafo, y en 1950 se instala en Nueva York, donde vivió hasta el año 1973. Es en esa ciudad donde inicia su actividad fotográfica, de la que ha dedicado gran tiempo a la ciudad de Nueva York.

Ahora, ha terminado de escribir el primer volumen de sus recuerdos, *Memorias de un cartelista del 36*, que han sido corregidas por el historiador Josep Benet. Hace unos días se ha publicado un facsímil con un texto manuscrito de Dalí, *Les morts et moi*, que Fontserè guardaba, junto a unas fotografías inéditas del pintor.

Pregunta. *Usted conservó hasta su publicación el manuscrito autógrafo de Dalí sobre la muerte. Desde su punto de vista, ¿cuál es el significado de este texto?*

Respuesta. No puedo valorarlo desde un punto de vista literario, sino plástico. En este texto se ve el carácter de Dalí y su manera de expresarlo. Empieza con letra pequeña, inglesa, y ordenada hasta que va adquiriendo los caracteres típicos dalinianos. Escribe de arriba a abajo, aprovechando los ángulos y sin desaprovechar una sola línea, algo muy propio de un dibujante. Pero si habla de los muertos es porque Dalí, como yo mismo, se dio cuenta de que sus amigos eran mayores que él y que en los años cincuenta ya había desaparecido la mayoría.

P. *Dalí ha ofrecido una imagen provocativa y casi de actor. Sin embargo, en las siete fotografías inéditas que ahora se han dado a conocer con 'Les morts et moi' aparece como una persona más normal.*

R. Yo había guardado estas fotos porque no tenían un valor; no era el Dalí actor. Era un Dalí humano, casero, apacible, muy catalán y arraigado a su pequeña patria. El tenía una personalidad de actor que sentía, como sentía la pintura. Decía a menudo que le consideraban como Charlot, al que admiraba mucho, pero eso

no menoscaba su pintura. Ahora bien, el actor, en su intimidad, dejaba de ser un actor. El interés de esas fotografías es ese aspecto íntimo, donde aparece un Dalí que no abre los ojos ni hace posturas teatrales, sino que se muestra como una persona normal que hablaba como los demás. Al morir Dalí, esas fotografías adquirieron un carácter más dramático y más evocador de una época, y me pareció interesante publicarlas.

P. *Tampoco era, según usted, el 'reaccionario', políticamente hablando, que fue para algunos...*

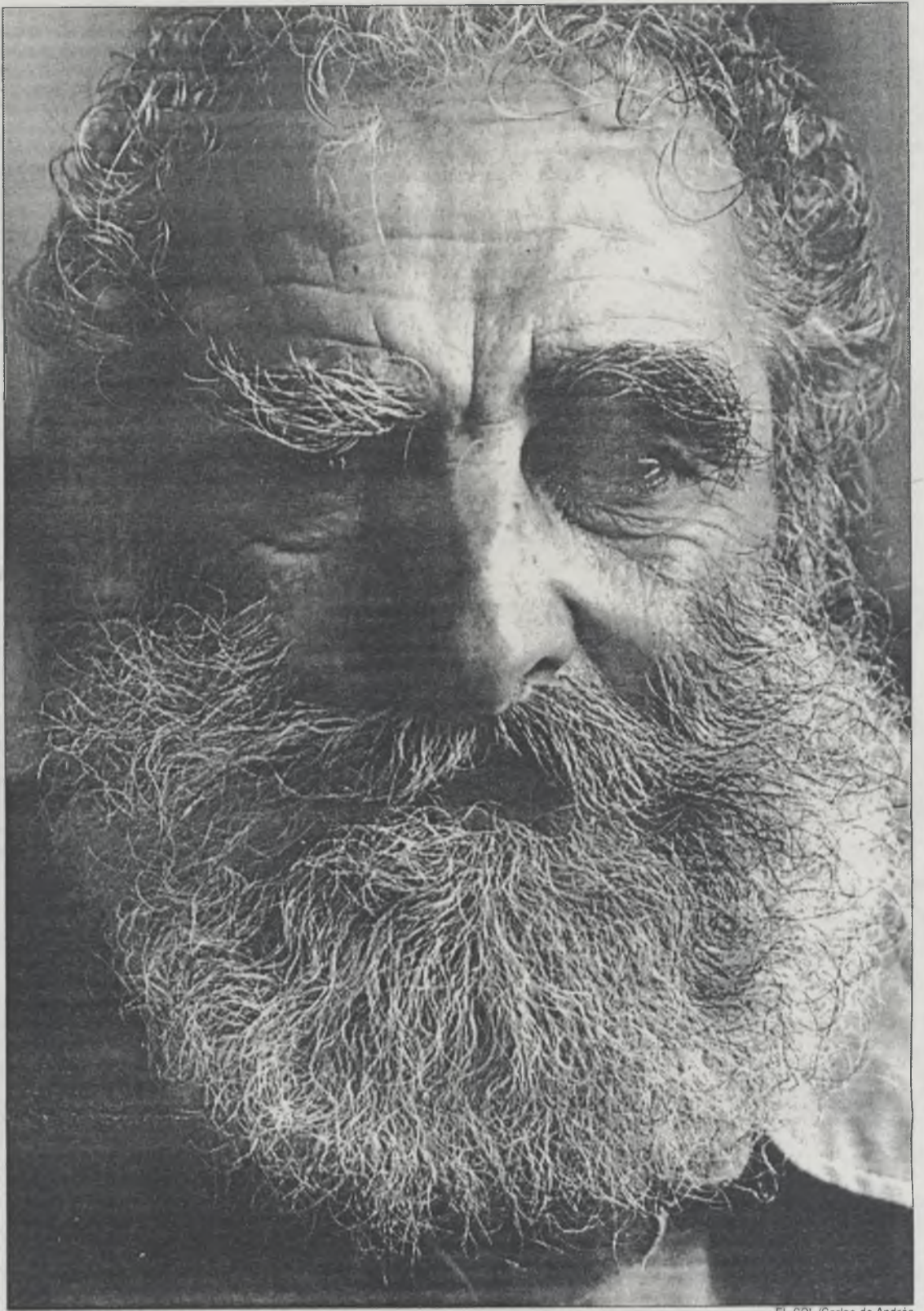
R. Dalí hizo muchas declaraciones, pero nadie en el extranjero - frente a la intelectualidad catalana de entonces - pensaba que Dalí pudiera ser franquista. También se le achacó que había dejado de ser surrealista, cosa que no es cierta, porque Dalí era surrealista en su propia vida.

P. *Usted ha hecho carteles, escenografías, fotografías, su actividad plástica es un poco inclasificable...*

R. Nunca he tenido la idea de clasificarme, porque con 18 años hacía carteles, pero luego, en París, hacía escenografías, como la de *La casa Bernarda Alba*, de Lorca, que fue la primera representación que se hizo de esta obra en Europa. Luego trabajé también para el Teatro Odeón; más tarde puse en marcha un gran espectáculo para ir a México que financió Mario Moreno, *Cantinflas*. También me he dedicado mucho a la ilustración de libros y en Nueva York llegué a hacer cómics. Dibujaba un *cow-boy* de Hollywood muy malo llamado Bill Eliot. También hacía una tira de ciencia ficción, que lo gracioso es que partía de un texto escrito en catalán.

Plástica social

Siempre he estado dentro del mundo del arte y de la plástica, pero no me considero un pintor en el sentido en que se da a esta

EL SOL/Carlos de Andrés

Carles Fontserè ha cultivado el cartelismo, la escenografía y la fotografía entre otras disciplinas.

palabra, ni antes ni hoy. Hoy los pintores son creadores de bienes de especulación. Sobre todo me han interesado actividades más sociales, como el teatro, por ejemplo. La fotografía me ha interesado como documento sociológico, pero actualmente ya no la practico.

P. *Usted conserva en su archivo 50.000 fotografías sobre diferentes ciudades del mundo. ¿Qué le gustaría dar a conocer de ese archivo?*

R. Guardo 49.000, en concreto. De Nueva York tengo unas 9.000, de geografía humana y geografía física, y que ya mostré en la exposición *Nueva York* del Palacio

de Pedralbes. Lo mismo hice con Roma y otras ciudades en la exposición *Roma, París, Londres, 1960*. Tengo 4.000 fotografías de cada una esas ciudades. Y todavía guardo inéditas 7.600 fotografías sobre Ciudad de México que me gustaría mostrar. Este trabajo lo hice guiado por Juan Rulfo, que me enseñó lugares desconocidos de México, su sentido religioso, las capillas, las tabernas. Están realizadas entre los años sesenta y setenta, y muestro un México marginado.

P. *¿Su interés por la ciudad se despertó en Nueva York?*

R. Siempre me ha interesado la vida en la ciudad y la arquitect-

tura. En mis memorias, que hace unos meses he terminado de escribir, hablo mucho de la arquitectura de Barcelona, de cuando yo era pequeño, del recorrido que hacía para ir al colegio. Entonces me interesaba ya por lo que ahora se llama el "Quadrat d'Or". Yo no conocía los arquitectos, ni el estilo que tenían, pero sentía aquella arquitectura como cosa mía, y que ha formado mi mentalidad. De Nueva York me ha interesado, cuando he vivido en ella, que detrás de esa gran escenografía moderna de los rascacielos hay otra ciudad, con su historia, su evolución y con barrios de mucha personalidad.

P. *Cuando empezó a hacer carteles usted era muy joven, ¿cuáles fueron sus influencias?*

R. Exactamente tenía 20 años, aunque ya a los 15 hacía un dibujo semanal para una revista llamada *Reacción*, que era un semanario político de Comunión Tradicionalista. Nosotros considerábamos el cartelismo y la publicidad como un arte de vanguardia. Era un arte de masas, frente a la pintura de caballete que servía para decorar los cuartos de estar de los burgueses. No disponía de información de lo que se hacía en otros países. Cuando descubrí la revista *Vu*, aunque no podía tenerla en casa, fue para mí una fuente. La información que recibí sobre el cartelismo ruso fue tardía. Siempre me gustó mucho el cartelismo del novecientos catalán.

Dalí, Tàpies y Fontserè

■ *Carles Fontserè vive actualmente en Banyoles, junto al lago que, en 1992, se convertirá en escenario de las pruebas de piragüismo en las olimpiadas de Barcelona. Un tema éste que le ha mantenido inquieto y sobre el que opinó hace un par de años con un artículo en el diario *Avui*. Fontserè proponía que el lago fuese declarado "patrimonio natural". En realidad, según confiesa ahora, ese tema no le ha creado enemigos, al contrario. En cuanto a otros...*

■ *En 1983, Fontserè mantuvo una polémica con Antoni Tàpies a raíz de la publicación de un artículo de éste en *El País* titulado *El reencuentro oficial con Dalí*. Tàpies se hacía eco de un cierto malestar en los sectores culturales del momento por el tratamiento y los honores*

que recibía Dalí. Fontserè contestó a este artículo con otro publicado días después en *La Vanguardia* en el que hizo una defensa del pintor ampurdanés basada en que "Dalí no era una representación del franquismo".

■ *Fontserè recordó entonces cómo la exposición *Nueva pintura y escultura española*, celebrada en el Museo de Arte Moderno de Nueva York en 1960, se hizo como colofón a la firma del Tratado de Amistad y Cooperación entre España y Estados Unidos. En aquella exposición, propiciada por el entonces director general de Relaciones Culturales del ministerio de Asuntos Exteriores, José Miguel Ruiz Morales, participaron Tàpies, Chillida, Feito, Cuixart, Millares, Lucio Muñoz, entre otros. Una vieja polémica.*

■ LA GUERRA AL GOLF

Treballadors i estudiants de tot l'Estat es mobilitzen per reclamar la fi de la guerra

A Girona, dues manifestacions reuneixen en total sis mil persones

■ **Girona.**— Més de dos milions de treballadors i gairebé un 80 per cent dels alumnes d'ensenyament mitjà van seguir ahir la vaga i les mobilitzacions convocades per diferents

J.R.B. / EFE

La concentració estudiantil més important va tenir lloc a Barcelona, on unes 30.000 persones van secundar la crida de les entitats convocants, que s'incriu dins de la segona jornada de vaga general després de l'inici del conflicte bèl·lic. La manifestació, que va començar a la plaça de la Universitat, havia de finalitzar a la plaça de Sant Jaume, però els organitzadors van decidir canviar l'itinerari per evitar accions violentes. No obstant això, joves *skin heads* van llançar pedres i ampolles i es van enfrontar als mossos d'esquadra, que van repel·lir l'agressió. Un cop es va haver dissolt la manifestació, al passeig de Colom, uns quants centenars de persones van fer una seguda davant el Govern Militar. Representants de la plataforma convocant van explicar que dilluns es reprendran les classes, encara que es faran aturades de cinc minuts cada dia. A la tarda, 6.000 persones es van reunir a la plaça de Sant Jaume.

A la resta de l'Estat Espanyol, la vaga, que gairebé no va tenir incidència a les universitats, va ser secundada per manifestacions a la majoria de les capitals. A Madrid, 2.000 estudiants es van concentrar a la Puerta del Sol al matí, i a la tarda 3.000 persones ho van fer

entitats per demanar la pau al golf. Les manifestacions d'estudiants van tenir lloc a les principals ciutats de l'Estat Espanyol; a Catalunya, 30.000 persones es van manifestar a Barcelona; 500, a Reus; 400, a Tarragona i 300, a Tàrraga

(Alt Urgell). A Girona, la manifestació més nombrosa va ser al matí, amb més de 4.000 estudiants, que van rodejar el Govern Militar amb una cadena humana, mentre que a la tarda es van reunir unes 2.000 persones.

A la fotografia, un moment de la manifestació d'ahir al vespre a Girona.

Los cartelistas republicanos aquí representados, arrancando de las características de la I Guerra Mundial y la Revolución Rusa de 1917, no olvidan a destacados artistas alemanes como Nolhwein y Heartfield. Buenos ejemplos los constituyen las obras de Bardasano, Carles Fontseré, Lorenzo Goñi y, sobre todo Josep Renau. Frente a ellos, las obras franquistas beben en las fuentes de la tradición española adaptada por el Departamento de Plástica para sus fines propagandísticos. Destaca Morell que anteriormente había desarrollado una buena labor como cartelista en el campo político y, principalmente, en el

la manifestació van govern Militar amb cadena humana, i els estudiants van soldats a desertar. En participar estudiants marques que es van a Girona.

unes dues mil participar en una mobilitzada per la Coordinadora per la Pau. manifestants anaven i la gran majoria nus o banderes de Un cop van haver del Govern Civil, s minuts de silenci

i els participants a l'acte van deixar les espelmes «com a símbol de pau davant dels representants d'un govern que participa en la guerra». També va haver-hi manifestacions a Ripoll, la Bisbal, Arbúcies, Palamós i Olot. En aquest municipi, l'Ajuntament va aprovar una moció a favor de la pau.

A Catalunya, ahir es va constituir la plataforma *Campanya contra la Guerra*, amb l'objectiu de coordinar les diferents mobilitzacions. En un comunicat, la plataforma va expressar el seu rebuig per la utilització de les bases aèries de Torrejón, Morón i Sara-

gossa. *Campanya contra la Guerra* ha convocat per avui una caravana de cotxes i, per diumenge, una manifestació central a Barcelona. La plataforma està integrada per la Coordinadora de Pares dels Soldats, partits polítics i sindicats.

D'altra banda, CC OO va estimar ahir que més de mig milió de treballadors havien participat a Catalunya en els actes de protestes convocats per aquest sindicat, USO i la CGT, que van consistir en aturades, assemblees informatives i minuts de silenci, mentre que a tot l'Estat dos milions de treballadors van seguir una aturada de dues hores.

ERC aspira a aconseguir quatre regidors a Banyoles

■ Banyoles.— Miquel Verdaguer, el cap de llista d'Esquerra Republicana per Banyoles, va manifestar dijous que la seva formació aspira a aconseguir quatre regidors en les properes eleccions municipals i va justificar la davallada d'ERC a la ciutat de Banyoles pels «problemes interns de partit». Verdaguer va refusar criticar la gestió de l'actual Ajuntament, si bé va opinar, en clara referència al pacte de govern, que «en tota democràcia ha d'haver-hi oposició»; també va assenyalar que quan entrin al consistori demanaran que s'hi faci una auditoria.

Miquel Mir, Francesc Sala, Lluís Palmada, Salvador Juncà —el primer alcalde de la democràcia a Banyoles— i Odette Amigó acompanyaran Miquel Verdaguer, en aquest mateix ordre, a la llista. A la mateixa llista consta també l'artista Carles Fontserè, creador del cartell que servirà de suport a la campanya, el lema de la qual és *Tornem! per Banyoles.* / A.S.

EL MINISTRO DE CULTURA

y en su nombre el Director General del Libro y Bibliotecas
y la Directora de la Biblioteca Nacional
se complacen en invitarle a la exposición

**CARTELES DE LA REPÚBLICA Y LA GUERRA CIVIL
EN LA BIBLIOTECA NACIONAL**

que será inaugurada el jueves 28 de febrero, a las 20,00 horas

Biblioteca Nacional
Paseo de Recoletos. 20

Madrid. 1991

La exposición que ahora se presenta en la Biblioteca Nacional recoge una muestra de los carteles de la Segunda República y de la Guerra Civil conservados en el Servicio de Dibujos y Grabados de la Biblioteca Nacional. Se exhiben 62 carteles políticos y de guerra y dos álbumes de un total de 500 ejemplares que componen dicha colección, editados entre 1931 y 1939.

La colección fue adquirida en 1982 por el Centro Nacional del Tesoro Documental y Bibliográfico del Ministerio de Cultura para la Biblioteca Nacional.

El catálogo de todo el fondo, publicado con anterioridad sirve de punto de partida para estructurar esta exposición. En la primera sala se recogen los carteles que muestran alegorías, retratos de personalidades y temas propios de las campañas electorales desde 1931 a 1936. En la segunda se presentan los carteles editados durante los tres años de la contienda, divididos en un apartado dedicado a la cartelística "de revolución" y bélica; otro de ejemplares dirigidos a las zonas de retaguardia, y por último una muestra de los carteles del bando "nacional". La exposición se completa con la proyección en la tercera sala de documentos filmicos de los años de la guerra.

Los cartelistas republicanos aquí representados, arrancando de las características de la I Guerra Mundial y la Revolución Rusa de 1917, no olvidan a destacados artistas alemanes como Nolhwein y Heartfield. Buenos ejemplos los constituyen las obras de Bardasano, Carles Fontseré, Lorenzo Goñi y, sobre todo Josep Renau. Frente a ellos, las obras franquistas beben en las fuentes de la tradición española adaptada por el Departamento de Plástica para sus fines propagandísticos. Destaca Morell que anteriormente había desarrollado una buena labor como cartelista en el campo político y, principalmente, en el

la manifestació van govern Militar amb cadena humana, i els estudiants van participar estudiants marques que es van a Girona. Unes dues mil participar en una manifestada per la Coordinadora per la Pau. manifestants anaven i la gran majoria Un cop van haver s minuts de silenci

i els participants a l'acte van deixar les espelmes «com a símbol de pau davant dels representants d'un govern que participa en la guerra». També va haver-hi manifestacions a Ripoll, la Bisbal, Arbúcies, Palamós i Olot. En aquest municipi, l'Ajuntament va aprovar una moció a favor de la pau.

A Catalunya, ahir es va constituir la plataforma *Campanya contra la Guerra*, amb l'objectiu de coordinar les diferents mobilitzacions. En un comunicat, la plataforma va expressar el seu rebuig per la utilització de les bases aèries de Torrejón, Morón i Sara-

gossa. *Campanya con* ha convocat per avui de cotxes i, per diu manifestació central La plataforma està i la Coordinadora de Soldats, partits polític D'altra banda, CC mar ahir que més d de treballadors havier Catalunya en els acte tes convocats per aqu USO i la CGT, que en aturades, assemble tives i minuts de sil que a tot l'Estat dos treballadors van segu da de dues hores.

EL MINISTRO DE CULTURA

y en su nombre el Director General del Libro y Bibliotecas
y la Directora de la Biblioteca Nacional
se complacen en invitarle a la exposición

CARTELES DE LA REPÚBLICA Y LA GUERRA CIVIL EN LA BIBLIOTECA NACIONAL

que será inaugurada el jueves 28 de febrero, a las 20,00 horas

Biblioteca Nacional
Paseo de Recoletos, 20

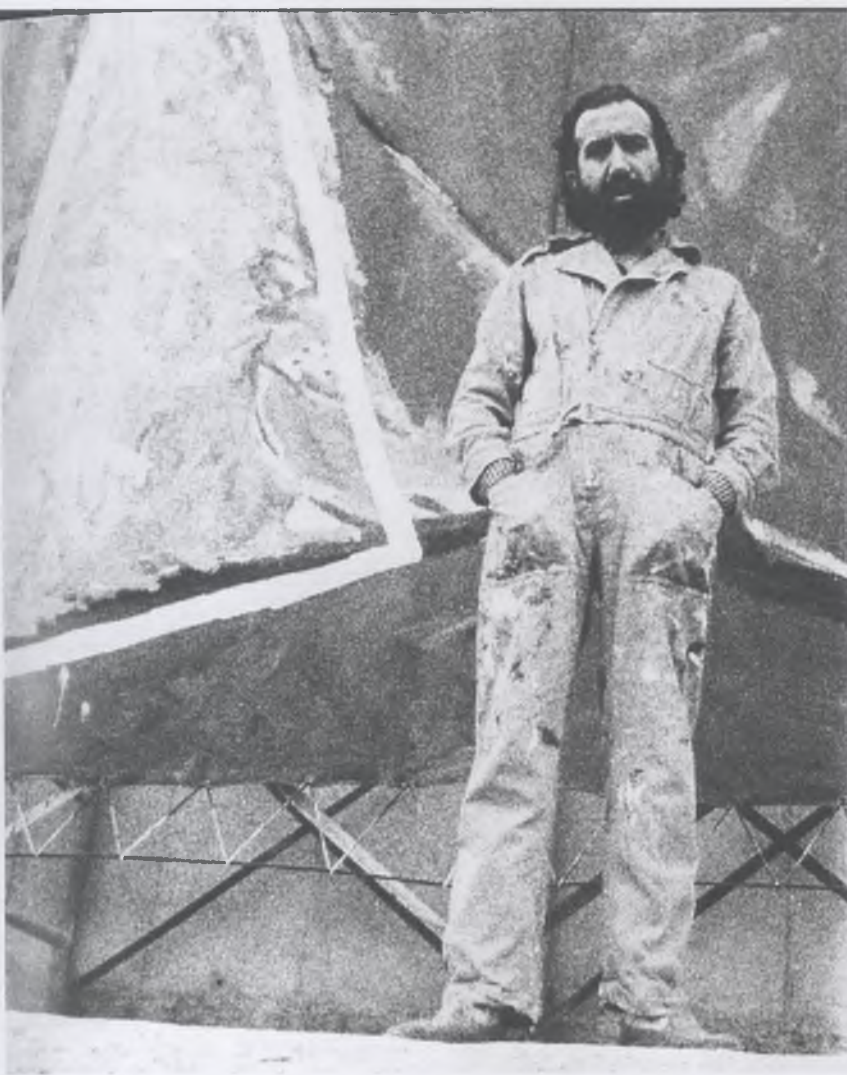
Comisario: Javier Gomez Lopez
Coordinación: Gabinete de Difusión
Conservación: Lab. Restauración B.N.
Fotografía: Lab. Fotográfico B.N.
Imprime: Imprenta B.N.

Madrid, 1991

**HISTÒRIA GRÀFICA DE
CATALUNYA
DIA A DIA
1991**

**Redacció d'Arcadi Espada
Pròleg de Josep Faulí
Entrevistes de Rosa Maria Piñol**

**edicions 62
Barcelona**

◀ **Pintura encara, per molts anys.** Niebla exposa des del 9 al Palau Firal de Girona una mostra antològica del seu treball sota el títol «Pintura encara». El pintor, nascut a Tetuan el 1945, va exposar per primera vegada quan tenia quinze anys. Es tracta, doncs, de tres dècades de feina creadora que donen com a resultat una exposició densa, que il·lumina els territoris diversos de la trajectòria estètica de Niebla. Una exposició «indigesta», per dir-ho amb les pròpies paraules de l'artista, «perquè jo m'he considerat sempre un pintor d'idees, que no ha fet una obra banal i sense contingut».

—Foto: Joan Comalat—

- **12.2.** Bagdad: Saddam Hussein parl per primera vegada d'un pla de pau a l'enviat de Gorbtxov, Evgeni Primàkov.
- **13.2.** Düsseldorf: Mort de l'escultor Ar Breker, un d'artistes predilectes d'Adolf Hitle a 90 anys.
- Bagdad: Centenars de morts civils i un bombard de les forces aliades a un refugi.
- **14.2.** Madrid: El Govern es mostra contr al bombarde de ciutats a l'Iraq.

Carles Fontserè.

► **Les morts et moi.** Una edició facsímil de *Les morts et moi* (1952), una reflexió de Dalí sobre l'amistat i la mort i que té García Lorca i René Crevel com a principals protagonistes, es presenta l'11 al Saló dels Miralls del Liceu barcelonès. El volum inclou un estudi crític de Joaquim Molas, «Dalí i els morts», i nou fotografies inèdites del pintor, realitzades per Carles Fontserè. El fotògraf ha conservat el manuscrit des de 1952, quan el mateix Dalí li va demanar que fes una transcripció del text.

—Foto: Joan Comalat—

► **Reconstrucció de la tragèdia.** La nit del 12 de febrer el jutge instructor César Plana dirigeix la reconstrucció dels fets que van provocar la mort de Frédéric Rouquier, jove de nacionalitat francesa i seguidor de l'Espanyol, apunyalat per un grup de «boixos nois» el 13 de gener. La reconstrucció es fa a les rodalies de l'hotel Melià de l'avinguda de Sarrià, de Barcelona. Hi participen els cinc «boixos nois» implicats i els testimonis presencials de l'agressió, dues dones i un guàrdia jurat.

—Foto: Consuelo Bautista—

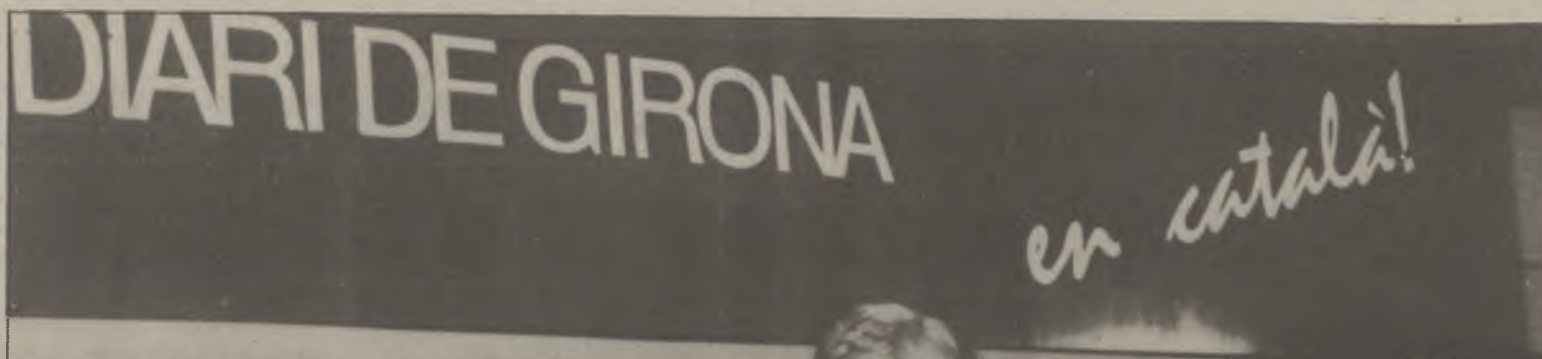
ERC presenta la seva llista a Banyoles. Miquel Verdaguer encapçala la llista que Esquerra Republicana de Catalunya ha presentat a Banyoles, coincidint amb el seixantè aniversari de la II República espanyola, de cares a les eleccions municipals del mes de maig proper. L'artista Carles Fontseré és l'autor del cartell que, amb la consigna «Tornem per Banyoles», servirà per difondre la candidatura d'ERC a l'Ajuntament de la població. El segon i tercer lloc de la llista presentada pels republicans són ocupats, respectivament, per Miquel Mir i Francesc Sala, els quals esperen introduir-se en el proper equip de govern de la localitat, ja que, com ha declarat Miquel Verdaguer, ERC aspira a obtenir «tres o quatre regidories» al Consistori banyolí. Convé remarcar que Salvador Juncà, que va ser alcalde de Banyoles després de les primeres eleccions democràtiques, ocupa el sisè lloc de la llista d'Esquerra Republicana, partit que confia veure's afavorit pel «descontent general del veïns envers l'actual equip de govern». (Foto PERE DURAN).

Els polítics mostraven el seu «fair play» amb el rerafons de les eleccions municipals

F.B.M.

Girona/Fornells.— Polítics a dreta i esquerra. I de dreta i d'esquerra. De centre, també. Uns i altres se saludaven. En una rotllana,

El president d'Editorial Gironina, juntament amb Joaquim Pujol, Narcís Oliveras i Miquel Roca, esperant la sortida de rotativa del primer DIARI DE GIRONA tot en català.

Una excel·lent fotografia. Miquel Roca i Joaquim Nadal riuen obertament. No sabem què és el que provoca les rialles. Però la foto no enganya...

Joaquim Pujol, secretari de la Presidència, no té costum de parlar en actes oficials. Però va fer una excepció. I va parlar d'identitat i de projecció.

El món de la cultura també hi era present. Molts d'ells escriuen al nostre diari i han ofert alguns dels seus treballs per a portades del DIARI DE GIRONA.

GRAN LAROUSSE CATALÀ

VOLUM
5

fam

Hernani

EDICIONS 62 / BARCELONA

ers del repertori clàs-

negra (2 812 m d'alt), al mun de Porta (Cerdanya). Fa de partió d'aigües les conques del Segre (vall de Querquós) i de l'Arièja, que neix a y de la Fontnegra, al N del port.

IEGRA (*ras de la*), massís munta-el mun de Farrera (Pallars Sobirà), a coma de Burg, al N, i la Ribalera, é 2 386 m d'alt.

IVA, família d'artistes catalans. **Fontova i Mareca** (Barcelona 1838-) fou un destacat actor teatral que amb el pseudònim de *Fontseca* i la companyia La Gata (1864, con-en Teatre Català el 1866), que, estzada en obres de Frederic Soler, als teatres Odeón, Camps Elisis, ts i Romea. Com a autor, escriví lies: *Un tarit-tarot* (1883), *Vuits i* (1884), *La gran diada* (1888), etc. — s fills: **CATERINA Fontova i Planes**, à a Barcelona i a Buenos Aires. **DABELARD Fontova i Planes** (Bar- 1865-Buenos Aires 1923), com- r, va ser deixeble de Pedrell i Vi- a Barcelona i el 1897 s'instal·là a s Aires, on fundà l'Institut Musical a el 1904, juntament amb el seu lleó. **LLEÓ Fontova i Planes** (Bar- 1875-Buenos Aires 1949), violinis- dà la Sociedad Argentina de Mú- e Càmara (1916) i l'Asociación Fi- ica Argentina (1920). Fou autor *Método de Violín*.

EDROSA, mun del Conflent, a la nya del Nord, a França, estès des a vall de la Tet fins al límit amb el s per les valls de Balaguer i de Ca- a 960 m d'alt; 108 h (*fontpedro-* silvicultura. Escassa agricultura de u (hortalisses i prats) i de secà (gra ges). Bestiar oví i boví. Central hi- ctrica a la dreta de la Tet. Turisme ncial.

Picant (*balneari de la*), balneari del e Sant Hilari Sacalm (Selva), a la del torrent de la Fontpicant, cap- de la riera d'Osor. La font Picant, i minero-medicinal, és explotada l s XVIII.

OBRA (*coll de*), depressió a l'O de i de Finestres, a la Garrotxa, entre s del Ser (Santa Pau) i d'Hostoles feliu de Pallerols), continuada a r la serra de Fontpobra. Prop seu els cràters de Cantià i d'Aiats i la obra, capçalera del Ser.

Pudosa (*balneari de la*), balneari del e Banyoles (Pla de l'Estany), a 1 km del seu cap. L'aigua sulfurosa càl- da de la font Pudosa és explotada l s XV. L'actual edifici és del s XIX.

RABIOSA, mun del Capcir, a la nya del Nord, a França, regat pel dels Escugots i els rius de Galba rt, entre la plana de l'Aude i el N ssís del Carlit i a 1 480 m d'alt; 72 t-rabiosats). Silvicultura (pins i Escassa agricultura de prats, pas- sègol i patates. Ramaderia d'oví i edreres d'ònix no explotades. Es- romànica de Sant Sebastià.

AILLES (Louis D'ASTARAC, vescom- gentilhome francès († 1677). Par-

motiva les pessonns del *baixar* i del *pujar*; el retaule de l'altar major de l'es- glésia (1685; cambril, 1702) és obra de Jo- sep Sunyer, escultor de Manresa.

FONT-RUBÍ (08739), mun de l'Alt Pene- dè, constituït per 19 nuclis amb cap a Guardiola de Font-rubí, entre el coll de la Barraca i un altià calcarí de la Ser- ralada Litoral format per les serres de Font-rubí (794 m) i de l'Avellà (776 m) i a 666 m d'alt; 1 134 h. Pins, alzines i ma- tolls. Agricultura de secà, amb gra, vi- nyers, oliveres, fruiters i patates. Rama- dèria d'oví, porcí i aviram. Indústria vi- nícola. Restes del castell del poble de Font-rubí.

FONTS (*les*) (08194), poble del Vallès Oc- cidental pertanyent als mun de Terrassa i de Sant Quirze del Vallès, al límit amb Rubí, a l'esquerra de la riera de les Are- nes i a 220 m d'alt; 3 901 h. Nascut com a zona residencial al començament del s XX als voltants de la masia de Can Fal- guera i del baixador del Ferrocarril de Catalunya, en uns terrenys de la Societat Ribes i Companyia, esdevingué un nucli per a immigrants i, des dels anys 60, és zona industrial.

FONTSAGRADA (25634), poble del mun de Gavet de la Conca (Pallars Jussà), a l'E de l'embassament de Terradets, a la dre- ta del riu de Gavet i a 420 m d'alt; 60 h. Al s XIX formà el mun de Gavet i Font- sagrada.

FONTSCALDES (43813), poble del mun de Valls (Alt Camp), prop del coll de Lilla i a 403 m d'alt; 128 h. Donat per Alfons I al monestir de Santes Creus (1188). L'Institut d'Estudis Catalans hi trobà un forn amb una de les millors mostres de ceràmica ibèrica pintada dels ss III-II aC, conservada ara al Museu Arqueològic de Barcelona.

FONTSERÈ I CARRIÓ (Carles), dibuixant publicitari i escenògraf català (Barcelona 1916). Destacà com a cartellista de la CNT-FAI durant la Guerra Civil (1936- 1939). S'exilià a França, on el 1939 decorà el Casino de Canet de Rosselló; a Mèxic, on participà en l'escenificació d'espec- tacles musicals; i a Nova York, on fou fo- tògraf i periodista. Va tornar a Catalunya el 1973.

FONTSERÈ I DOMÈNECH (Josep), archi- tecte català (Vinyols 1799-Barcelona 1870). Arquitecte municipal de Barcelo- na, projectà un eixample i construí la desapareguda plaça de braus al barri de la Barceloneta (1862). Altres obres seves són les esglésies de Vallbona de les Monges (1835) i de Pallejà (1862).

● **FONTSERÈ I MESTRE** (Josep), mestre d'obres català (Barcelona ? 1829-*id* 1897). Fill de l'anterior. Col·laborà en la cons- trucció del Parc de la Ciutadella de Bar- celona (1870) amb els escultors J. Flotats i Ll. Matamala i l'aleshores estudiant An- toni Gaudí. El 1876 realitzà el Mercat del Born, amb J.M. Cornet, i el 1866 restaurà el Cercle del Liceu. Són obres seves la casa del marquès de Santa Isabel i la casa Girona, a Barcelona.

● **FONTSERÈ I RIBA** (Eduard), meteoròleg i geòleg català (Barcelona 1870-*id* 1970).

ENTREVISTA/TERTULIA SOBRE FOTOGRAFIA

RADIO BANYOLES - La tarde de Pep Boix - dimarts, 16 juliol 1991

ENTREVISTA/REPAS DE BIOGRAFIA

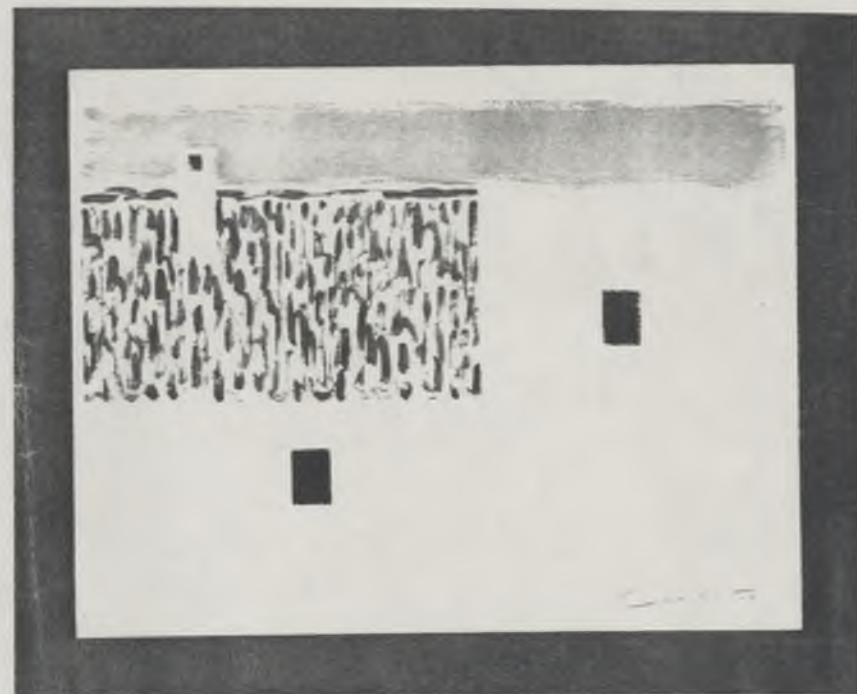
RADIO BANYOLES - L'Aperitiu - dissabte, 3 d'agost 1991

(Lluís Hostench, Elena Llorenç, Ester Santaló)

**Carles
FONTSERÈ I CARRIÓ**
Barcelona, 1916

Dades bàsiques

- 1936-1939 Destacà com a cartellista.
- 1940-1948 París: edita i il·lustra un llibre per a bibliòfils amb aiguaforts i litografies originals. Dissenya decorats i vestits per a primera representació a Europa de "La Casa de Bernada Alba" de García Lorca; "Notre Natacha" de Casona; "Peribañez" Lope de Vega i altres. Exposicions diverses de pintura.
- 1948-1949 Ciutat Mèxic: Dissenya vestits i escenografia per a revista musical francesa "Bonjour Mexico".
- 1950-1970 Nova York: dibuixa còmics, il·lustracions publicitat, director artístic de revista mensual. Dissenya decorats i vestits per "La Cenicienta" de Benavente; "The Queen and Her Estates" de Howard Jones; "Los habladores" de Cervantes i altres. Col·labora amb Salvador Dalí en escenografies i en el *Happening by Dalí*, Lincoln Center. Practica la fotografia com a document social, per tota la geografia humana de diverses ciutats d'Amèrica i Europa.
- 1973 Retorn a Catalunya.
Presenta reportatges diversos en directe per Cronica-2, TVE.
- 1975 ... Exposicions de pintura en galeries de Barcelona, Girona, Olot. Pinta cartells de promoció culturals per a organismes institucionals.
- 1980-1981 Exposició fotografies i textos "L'aventura humana de Josep de Creft, escultor". Fundació Joan Miró. Barcelona. Itinerant per Catalunya i a Madrid. Caixa de Pensions.
- 1982-1983 Fotografies *Nova York, vista i viscuda*. Institut d'Estudis Nordamericans. Barcelona. Itinerant per Catalunya. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.
Col·lectiva. *Dalí fotògraf, Dalí i els seus fotògrafs*. Centre Cultural Caixa de Pensions. Barcelona.
- 1984-1985 *Roma, París, Londres 1960*. Caixa de Pensions. Barcelona, Sant Boi de Llobregat, Girona.
- 1984-1986 *Nova York 1626-1990 un relat gràfic de Carles Fontserè*. Palau Reial de Pedralbes. Barcelona. Museu d'Història de la Ciutat. Girona. Centre Cultural de la Caixa de Terrassa.
- 1985 Pintures acríliques sobre paper i litografies originals. *Variacions sobre teulats i parets blanques mediterranis*. Barcelona.
- 1986 Segona Mostra d'Art. Casa de Cultura Tomàs de Lorenzana. Girona. Coautor del llibre *Carteles de la República y de la Guerra Civil*, ed. La Gaya Ciencia. Barcelona. Fa articles i comentaris per diaris i revistes i conferències a diverses ciutats de Catalunya, Alacant, Madrid, Guadalajara, Bristol (Anglaterra), Bochum (Alemanya), Nova York (EUA)

67

Carles

FONTSERÈ I CARRIÓ

Barcelona, 1916

Dades bàsiques

- 1936-1939 Destacà com a cartellista.
- 1940-1948 París: edita i il·lustra un llibre per a bibliòfils amb aiguaforts i litografies originals. Dissenya decorats i vestits per a primera representació a Europa de "La Casa de Bernada Alba" de García Lorca; "Notre Natacha" de Casona; "Peribañez" Lope de Vega i altres. Exposicions diverses de pintura.
- 1948-1949 Ciutat Mèxic: Dissenya vestits i escenografia per a revista musical francesa "Bonjour Mexico".
- 1950-1970 Nova York: dibuixa còmics, il·lustracions publicitat, director artístic de revista mensual. Dissenya decorats i vestits per "La Cenicienta" de Benavente; "The Queen and Her Estates" de Howard Jones; "Los habladores" de Cervantes i altres. Col·labora amb Salvador Dalí en escenografies i en el *Happening by Dalí*, Lincoln Center. Practica la fotografia com a document social, per tota la geografia humana de diverses ciutats d'Amèrica i Europa.
- 1973 Retorn a Catalunya.
Presenta reportatges diversos en directe per Cronica-2, TVE.
- 1975 ... Exposicions de pintura en galeries de Barcelona, Girona, Olot. Pinta cartells de promoció culturals per a organismes institucionals.
- 1980-1981 Exposició fotografies i textos "L'aventura humana de Josep de Creft, escultor". Fundació Joan Miró. Barcelona. Itinerant per Catalunya i a Madrid. Caixa de Pensions.
- 1982-1983 Fotografies *Nova York, vista i viscuda*. Institut d'Estudis Nordamericans. Barcelona. Itinerant per Catalunya. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.
Col·lectiva. *Dalí fotògraf, Dalí i els seus fotògrafs*. Centre Cultural Caixa de Pensions. Barcelona.
- 1984-1985 *Roma, París, Londres 1960*. Caixa de Pensions. Barcelona, Sant Boi de Llobregat, Girona.
- 1984-1986 *Nova York 1626-1990 un relat gràfic de Carles Fontserè*. Palau Reial de Pedralbes. Barcelona. Museu d'Història de la Ciutat. Girona. Centre Cultural de la Caixa de Terrassa.
- 1985 Pintures acríl·liques sobre paper i litografies originals. *Variacions sobre teulats i parets blanques mediterrànies*. Barcelona.
- 1986 Segona Mostra d'Art. Casa de Cultura Tomàs de Lorenzana. Girona. Coautor del llibre *Carteles de la República y de la Guerra Civil*, ed. La Gaya Ciencia. Barcelona. Fa articles i comentaris per diaris i revistes i conferències a diverses ciutats de Catalunya, Alacant, Madrid, Guadalajara, Brístol (Anglaterra), Bochum (Alemanya), Nova York (EUA)

441

239/240/241

295

BIBLIOTECA NACIONAL

CATÁLOGO DE CARTELES
DE LA
REPÚBLICA Y LA GUERRA CIVIL
ESPAÑOLAS
EN LA
BIBLIOTECA NACIONAL

MINISTERIO DE CULTURA
Dirección General del Libro y Bibliotecas
Madrid, 1990

Reproduïm la Nota de Premsa de les Edicions Pleni-
luni coeditora conjuntament amb l'Ateneu Enciclo-
pèdic Popular del llibre/catàleg "Francesc Ferrer
i Guàrdia i L'Escola Moderna". El podeu demanar di-
rectament a l'A.E.P., el seu preu és de 2.400,-
pessetes.

LIBRES

FRANCESC FERRER I GUÀRDIA i l'Escola Moderna

Edicions Pleniluni d'Alzella, junt amb l'Ateneu Enciclopèdic Popular ha publicat el llibre-catàleg de l'exposició sobre Ferrer i Guàrdia i l'Escola Moderna que va visitar la Sala d'Exposicions de l'Ajuntament del nostre poble. En el llibre s'hi pot trobar el material reunit a efectes de l'exposició a més d'una actualitzada revisió bibliogràfica i documental. Els textos són presents en tres llengües: català, castellà i anglès, ja que aquest llibre esdevindrà una eina de treball per a estudiosos d'arreu del món. A continuació reproduïm una part del pròleg escrit per Pere Solà i Gussinyer, catedràtic d'Història de la Pedagogia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

L'abril de 1990 es va inaugurar l'exposició sobre Francesc Ferrer i Guàrdia i l'Escola Moderna a la Sala Elizalde, del Centre Cívic d'aquest nom. La mostra —la més important que s'hagi fet sobre aquest tema—, pretén donar a conèixer i divulgar la vida i l'obra de Ferrer i Guàrdia, en base sobretot al fons històric de l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona. També ofereix elements crítics per entendre la significació d'aquesta obra. No s'ha volgut fer «arqueologia» del nostre moviment social, sinó fer veure el valor cívic d'un compromís per la justícia i la llibertat. Vet aquí, doncs, l'objectiu i intencions dels organitzadors de la mostra.

L'exposició consistia, consisteix, en més de cinquanta mares de fotocòpies en color estructurats segons un guió-text de qui redacta aquestes ratlles, i moltes vitrines amb ingent aportació documental original, confeïda amb el fons bibliogràfic del Centre de Documentació Històric-social del mateix Ateneu Enciclopèdic Popular. Sense la col·laboració desinteressada dels socis d'aquesta entitat barcelonina l'exposició no hauria estat possible. La idea de les fotocòpies en color va ser d'Ernest Núñez, president de l'AEP, persona en qui va recaure la direcció de la producció. Per la seva banda, Ferran Alta va confeïgir l'índex d'aquest material que, inasisteix, és un dels fons documentals del Centre de Documentació Històric-social. El cap març del material viu actualment a la Sala Elizalde.

a mensajes de unidad contra el fascismo y de resistencia ante el enemigo común: Carmen Grimau estimó en 1.000-1.500 ejemplares la producción cartelística de las fuerzas republicanas durante los tres años de guerra.

La explosión cartelística de la República provino, ante todo, de las organizaciones progresistas. En términos generales, no se puede hablar de calidad en el cartel político español, aunque existan ejemplos de buen hacer. Ello se debió al hecho de que no fueron realizados exclusivamente por profesionales, sino que en su creación participaron muchas veces simples aficionados. Pero, sin duda, hubo autores españoles cuyos nombres están entre los más notables del cartelismo político europeo. Tal es el caso de Josep Renau, sin duda, el mejor cartelista español de guerra y el hombre sobre el que, en septiembre de 1936, recayó el cargo de director general de Bellas Artes con una importantísima misión: la salvaguarda del patrimonio artístico, labor que llevó aparejado el traslado de los fondos del Museo del Prado a Valencia y otros lugares, y la protección de las obras que hubo de dejar en la primera pinacoteca española. Junto a Renau, cabe citar a Carles Fontseré, uno de los más jóvenes cartelistas del momento y cuya obra estuvo ligada principalmente al movimiento anarquista; a José Bardasano que, tal vez influyó en los cartelistas soviéticos de la Segunda Guerra Mundial, como el grupo Kukryniksy, y a otros, que veremos más adelante, como Arturo Ballester o Lorenzo Goñi.

La situación creada por el pronunciamiento militar del 18 de Julio de 1936 impuso unas pautas de trabajo totalmente anticonvencionales. Se inició así, un "arte de urgencia, agresivo y funcional" (3) tendente a no dejar olvidado ningún aspecto o acontecimiento, no sólo en el terreno militar sino también en los diferentes aspectos de la vida civil en la retaguardia. En la zona republicana se harían carteles de todo tipo: sobre bombardeos o apuntalamientos de edificios; sobre recogida de trapos y ropa vieja para confeccionar prendas de abrigo para los combatientes; sobre ayuda sanitaria; se quiso promover el interés por la cultura a través de campañas de promoción de la lectura, tanto en los frentes como en la retaguardia, o mediante la representación de obras de teatro; se reclamó la solidaridad con las zonas y ciudades más castigadas por la guerra, como Madrid y el País Vasco; se pidió la participación de la mujer en las tareas de defensa activa en un primer momento y luego en el trabajo en los talleres de retaguardia; asimismo se pretendió mantener alta la moral de la población en las ciudades mediante carteles humorísticos y se previno a la gente contra los quintacolumnistas.

Con el tiempo, las consignas del cartelismo de izquierda tenderían a abandonar la idea de revolución y a reemplazarla por el slogan "Primero ganar la guerra", sobre todo a partir de los hechos que se produjeron en mayo del 37 que culminaron con la conocida liquidación del P.O.U.M. Desde el año 1938, la producción cartelística de las forma-

a mensajes de unidad contra el fascismo y de resistencia ante el enemigo común: Carmen Grimau estimó en 1.000-1.500 ejemplares la producción cartelística de las fuerzas republicanas durante los tres años de guerra.

La explosión cartelística de la República provino, ante todo, de las organizaciones progresistas. En términos generales, no se puede hablar de calidad en el cartel político español, aunque existan ejemplos de buen hacer. Ello se debió al hecho de que no fueron realizados exclusivamente por profesionales, sino que en su creación participaron muchas veces simples aficionados. Pero, sin duda, hubo autores españoles cuyos nombres están entre los más notables del cartelismo político europeo. Tal es el caso de Josep Renau, sin duda, el mejor cartelista español de guerra y el hombre sobre el que, en septiembre de 1936, recayó el cargo de director general de Bellas Artes con una importantísima misión: la salvaguarda del patrimonio artístico, labor que llevó aparejado el traslado de los fondos del Museo del Prado a Valencia y otros lugares, y la protección de las obras que hubo de dejar en la primera pinacoteca española. Junto a Renau, cabe citar a Carles Fontseré, uno de los más jóvenes cartelistas del momento y cuya obra estuvo ligada principalmente al movimiento anarquista; a José Bardasano que, tal vez influyó en los cartelistas soviéticos de la Segunda Guerra Mundial, como el grupo Kukryniksy, y a otros, que veremos más adelante, como Arturo Ballester o Lorenzo Goñi.

La situación creada por el pronunciamiento militar del 18 de Julio de 1936 impuso unas pautas de trabajo totalmente anticonvencionales. Se inició así, un "arte de urgencia, agresivo y funcional" (3) tendente a no dejar olvidado ningún aspecto o acontecimiento, no sólo en el terreno militar sino también en los diferentes aspectos de la vida civil en la retaguardia. En la zona republicana se harían carteles de todo tipo: sobre bombardeos o apuntalamientos de edificios; sobre recogida de trapos y ropa vieja para confeccionar prendas de abrigo para los combatientes; sobre ayuda sanitaria; se quiso promover el interés por la cultura a través de campañas de promoción de la lectura, tanto en los frentes como en la retaguardia, o mediante la representación de obras de teatro; se reclamó la solidaridad con las zonas y ciudades más castigadas por la guerra, como Madrid y el País Vasco; se pidió la participación de la mujer en las tareas de defensa activa en un primer momento y luego en el trabajo en los talleres de retaguardia; asimismo se pretendió mantener alta la moral de la población en las ciudades mediante carteles humorísticos y se previno a la gente contra los quintacolumnistas.

Con el tiempo, las consignas del cartelismo de izquierda tenderían a abandonar la idea de revolución y a reemplazarla por el slogan "Primero ganar la guerra", sobre todo a partir de los hechos que se produjeron en mayo del 37 que culminaron con la conocida liquidación del P.O.U.M. Desde el año 1938, la producción cartelística de las forma-

BIBLIOTECA NACIONAL

CATÁLOGO DE CARTELES
DE LA
REPÚBLICA Y LA GUERRA CIVIL
ESPAÑOLAS
EN LA
BIBLIOTECA NACIONAL

MINISTERIO DE CULTURA
Dirección General del Libro y Bibliotecas
Madrid, 1990

PERSONAJES

Muere en Lausana el cartelista de la Guerra Civil Lorenzo Goñi

El artista se formó en Barcelona e inició una vida anónima después de 1939

Las cenizas llegaron a Madrid y serán esparcidas en el mar Cantábrico

EL PERIÓDICO
Barcelona

Las cenizas del dibujante andaluz Lorenzo Goñi, autor de uno de los más célebres carteles de la guerra civil, *I tu, què has fet per la victòria*, llegaron ayer a Madrid, procedentes de Lausana, donde falleció el pasado 28 de febrero. Las llevaba su única hija, Inés, que se comprometió a trasladarlas, junto a las de su madre fallecida hace un par de años, a Laredo, para esparcir las en el mar Cantábrico, que sus padres tanto amaban.

Lorenzo Goñi nació en Jaén en 1911 y realizó lo que puede considerarse como su primera carrera en Barcelona, dibujando para revistas tan conocidas como *L'Esquella de la Torratxa*. Durante la guerra, realizó algunos de los mejores carteles republicanos. Era sordo desde los 5 años. "sus amigos en el *Sindicat de Dibuixants* le llamábamos *el sordico*", explicó ayer su compañero *Carles Fontseré*, que se enteró por este diario de la muerte de Goñi.

Fontseré escribió en 1984 sobre él: "**Su apariencia seráfica - rubio y ojos claros-, su mirar franco y como asombrado, le hizo ganar de inmediato la confianza de todos**". Y recuerda como por falta de espacio el joven andaluz dibujaba en los peldaños de la escalera del caserón donde se hallaba el sindicato.

Sordera afortunada

En 1939 Goñi, tras la derrota republicana, se trasladó primero a Pamplona y luego a Madrid, donde nadie lo conocía. Allí fue interrogado por proceder de zona roja, pero su sordera le ayudó. Hizo ver que no se enteraba de nada y que de nada se había enterado. E inició una nueva vida, totalmente anónima, que lo lleva-

Lorenzo Goñi.

ría a ilustrador de diarios y revistas (*ABC*, *La Codorniz*, *Pueblo*, *El País*...). Tan discreto fue que no explicó a nadie su pasado, ni siquiera a *Camilo José Cela*, para quien ilustró algunos libros.

Fontseré se extrañó de la similitud de apellidos entre el Goñi ilustrador de Cela en Madrid y del Goñi de los años revolucionarios, y preguntó a Cela si no serían la misma persona. "**De ninguna manera. Conozco muy bien a Lorenzo y puedo asegurarte que Goñi no pintó carteles revolucionarios durante la guerra civil**", replicó el futuro Nobel.

Pero Fontseré no quedó convencido y años después, tras regresar de su exilio en América, escribió a Lorenzo Goñi al *ABC*.

ARCHIVO

El cartel de la UGT y del PSU. La consigna se hizo muy famosa.

dos Goñis de la discusión con Cela eran la misma persona.

Lorenzo Goñi trabajó en Madrid hasta la muerte de su esposa *Conchita*, que lo sumió en una inmensa tristeza. "**Es lóxico** -ex-

su esposo, el arquitecto naval suizo *Pierre-André Reymond*. Prosiguió dibujando en el semanario *Época*, donde ilustraba los artículos de *Fernando Sánchez Draó*.

EL PAÍS, dijous 19 de març de 1992

Homenajes de pasaport

ENRIC BOU

La primera cosa que es pot dir sobre els dos llibres, gairebé simultanis, d'Agustí Pons, és que són dues obres que recullen visions de personatges contemporanis, escrites amb un considerable domini de l'ofici, i que no fan sinó confirmar el seu ingrés en un deganat periodístic, com a resultat d'una llarga dedicació a la tasca de fer lectures. Els retrats contemporanis, molt breus, són l'antologia dels que publica des de fa uns anys a la darrera pàgina del diari *Avui*, una selecció subjectiva i peculiar del "qui és qui" de l'actualitat catalana, la qual guanya en intensitat i documentalisme en aquesta versió abreujada. Retrats a punta seca, amb generoses dosis de bona informació, en els quals podem llegir ordenacions dels maons del món d'acord amb criteris de caràcter molt personal, però de gran

Retrats contemporanis / Deus

Agustí Pons. *Eumo Editorial*. Vic, 1991. 250 pàgines. 1.990 pessetes. / *Eliseu Climent*, editor. *València*, 1991. 248 pàgines. 1.850 pessetes.

efectivitat. Vegeu, per exemple, la comparació entre les maneres de discussió i convenciment d'Alex Broch i Ramon Pla i Arxé, el primer, titllat de "rudo fajador"; el segon de "fino estilista".

Deu daus guanyà el premi d'assaig *Joan Fuster*, i és un llibre molt més poderós. Allunyat del tràfec diari, viatges d'anada i tornada de l'actualitat a la redacció, que acompanya inevitablement l'escriptura dels retrats dels contemporanis apressats, s'hi nota, en aquest segon, el temps de pensar-hi i la possibilitat d'acumular material. Que després és reflexió, i resulta un original muntatge, a manera de calidoscopi: retalls de converses i cartes, fragments d'articles i llibres, de l'autor o d'especialistes, frases de conferències que venen a tomb a propòsit del tema.

Són aquests alguns dels secrets ben combinats que fan la lectura entenedora i distreta, informativa i intel·ligent. Retalls de biografies, escrites per coneixement directe, en les quals és decisiu el lligam íntim de qui escriu amb el personatge retratat en l'enquesta. Per això és possible l'entrada a la casa dels famosos

i l'accés a fonts directes, sovint desconegudes, que introdueixen un altre element d'interès. I encara que, a estones, aparegui una primera persona d'una ubiqüitat obsessiva, que pot fer nosa a alguns, cal dir que no hi és present per ganes de fer el fatxenda, sinó amb una finalitat més utilitària: ajuda a donar una visió de grup i d'època, que ens justifica el valor que han tingut, fa anys, aquests personatges.

Combina, com passa sovint en l'alternança entre autobiografia personal i memòria col·lectiva en molts llibres de memòries, la dada que es fonamenta en el perfil individual, clar i comprensible, enfront de les ombres del col·lectiu. És així que circulen sota els nostres ulls, i es dibuixen amb un traç segur, un seguit de noms clau: de la política de barricada (*Montseny*, *Pujol*) a la literatura (*Foix*, *Espriu*), de la història cultural (*Santos Torroella*, *Molas*) al dil·lentantisme il·lustrat (*Capmany*, *Luján*) passant pel català del món (*Fontseré*). És un mural, subjectiu i incomplet, ja ho sé, però representatiu d'un temps i d'unes dèries. No són exactament uns "mestres", sinó uns punts de referència ambiental, uns personatges que han contribuït a canviar l'horitzó vital de l'autor dels llibres.

Homenatges de passaport

ENRIC BOU

La primera cosa que es pot dir sobre els dos llibres, gairebé simultanis, d'Agustí Pons, és que són dues obres que recullen visions de personatges contemporanis, escrites amb un considerable domini de l'ofici, i que no fan sinó confirmar el seu ingrés en un deganat periodístic, com a resultat d'una llarga dedicació a la tasca de fer lectors. Els retrats contemporanis, molt breus, són l'antologia dels que publica des de fa uns anys a la darrera pàgina del diari *Avui*, una selecció subjectiva i peculiar del "qui és qui" de l'actualitat catalana, la qual guanya en intensitat i documentalisme en aquesta versió abreujada. Retrats a punta seca, amb generoses dosis de bona informació, en els quals podem llegir ordenacions dels maons del món d'acord amb criteris de caràcter molt personal, però de gran

Retrats contemporanis / Deu daus

Agustí Pons. Eumo Editorial. Vic, 1991. 250 pàgines. 1.990 pessetes. / Eli-seu Climent, editor. València, 1991. 248 pàgines. 1.850 pessetes.

efectivitat. Vegeu, per exemple, la comparació entre les maneres de discussió i convenciment d'Àlex Broch i Ramon Pla i Arxé, el primer, titllat de "rudo fajador"; el segon de "fino estilista".

Deu daus guanyà el premi d'assaig Joan Fuster, i és un llibre molt més poderós. Allunyat del tràfec diari, viatges d'anada i tornada de l'actualitat a la redacció, que acompanya inevitablement l'escriptura dels retrats dels contemporanis apressats, s'hi nota, en aquest segon, el temps de pensar-hi i la possibilitat d'acumular material. Que després és reflexió, i resulta un original muntatge, a manera de calidoscopi: retalls de converses i cartes, fragments d'articles i llibres, de l'autor o d'especialistes, frases de conferències que vénen a tomb a propòsit del tema.

Són aquests alguns dels secrets ben combinats que fan la lectura entenedora i distreta, informativa i intel·ligent. Retalls de biografies, escrites per coneixement directe, en les quals és decisiu el lligam íntim de qui escriu amb el personatge retratat en l'enquesta. Per això és possible l'entrada a la casa dels famosos

i l'accés a fonts directes, sovint desconegudes, que introdueixen un altre element d'interès. I encara que, a estones, aparegui una primera persona d'una ubiqüitat obsessiva, que pot fer nosa a alguns, cal dir que no hi és present per ganes de fer el fatxenda, sinó amb una finalitat més utilitària: ajuda a donar una visió de grup i d'època, que ens justifica el valor que han tingut, fa anys, aquests personatges.

Combina, com passa sovint en l'alternança entre autobiografia personal i memòria col·lectiva en molts llibres de memòries, la dada que es fonamenta en el valor individual, clar i comprensible, enfront de les ombres del col·lectiu. És així que circulen sota els nostres ulls, i es dibuixen amb un traç segur, un seguit de noms clau: de la política de barricada (Montseny, Pujol) a la literatura (Foix, Espriu), de la història cultural (Santos Torroella, Molas) al dilentantisme il·lustrat (Capmany, Luján) passant pel català del món (Fontserè). És un mural, subjectiu i incomplet, ja ho sé, però representatiu d'un temps i unes dèries. No són exactament uns "mestres", sinó uns punts de referència ambiental, uns personatges que han contribuït a canviar l'horitzó vital de l'autor dels llibres.

Sense voler, a partir de l'evocació de les obres i vides triades per Pons, es concreten instantànies vivíssimes de la Catalunya de postguerra: la fundació d'Edicions 62, una de les vides de Destino, les llegendes al voltant de J. V. Foix, els intents d'ordenació editorial de Molas, com a exemples de la vida de l'exili. A l'estranger o a l'interior.

Predecessors il·lustres

Pons s'apunta a una modalitat del gènere que ha tingut conreadors magnífics, Plutarc o Vasari, i Pla entre els predecessors propers més il·lustres, que més ha marcat el gènere i que és font —citada— inevitable en més d'una ocasió. Però no ho fa pas d'una manera mecànica. És una adaptació del model de la biografia breu, farcida de notes singulars, incisives, i d'interrogants sobre el personatge, integrat amb la interpretació: "divagació sobre l'obra d'uns quants autors", diu Serrahima en l'epígraf que encapçala el segon volum.

Els dos nivells de profunditat que insinuen aquests dos llibres ens parlen d'un Pons que és una persona dotada per a la inquisició en la biografia dels grans homes i dones. Potser és la primera pedra per a un tercer nivell, més alt. Els Rusiñols i Cambons de l'hora present així ho esperen.

ALBERTO GARCÍA-ALÍE

La memoria de ocho generaciones

Los años vividos (TVE-1, domingos, a las 23.30) invita a un paseo por el siglo XX español de la mano de más de 150 personajes que lo vivieron intensamente. Cada uno de sus 10 capítulos repasa un decenio y su generación, excepto los años treinta y los setenta, que ocupan dos espacios por la acumulación de hechos históricos. Un retrato de cada década a través de algunos personajes que vivieron su juventud en ella, entre los que se incluyen al rey Juan Carlos y al príncipe Felipe, marca el punto final de cada episodio.

Los locos años veinte es el capítulo que da comienzo a la serie. En él aparece la generación que surgió con el siglo, con personajes que nacieron entre 1900 y 1909. Ya se ha convertido en un documento histórico, pues algunos de los invitados han desaparecido en los últimos meses: Xavier Cugat, Marcial Lalanda, Pilar Primo de Rivera, Luis Escobar o Victoriano Fernández Asís. También ha fallecido el autor del retrato final, Joaquín Brangulí, famoso fotógrafo catalán cuya obra póstuma se podrá contemplar este domingo.

La idea se le ocurrió hace un par de años a Mercedes Odina, directora y guionista de *Los años vividos*. Odina ha tratado de evitar el mero documento his-

Más de 150 personas desfilan por las imágenes de *Los años vividos*, un programa de TVE que intenta rescatar la memoria de un siglo a través de sus protagonistas en los campos y los bandos más diversos.

do una elevada y entusiasmada participación, de manera que se han ido reuniendo muchas amabilidades, incluidas las del Rey y el Príncipe, que, aunque no ofrecen su testimonio, sí aparecen en el retrato final de sus respectivas generaciones", indica la directora.

Los años vividos traza un hilo de continuidad y engarza una década con la siguiente. Cuando acaba un programa se va entrando en el próximo. Esa continuidad se extiende al interior de cada capítulo, donde existe una participación y discusión a través de distintos testimonios.

También se incluyen numerosas imágenes documentales que ilustran el relato de los protagonistas de la década. Por ello, la documentación ha sido una de las labores más importantes del programa y ha resultado un trabajo

muy complejo. "Buscar las imágenes adecuadas ha sido todo un logro, porque en los No-Do de bastantes décadas todo eran pantanos y perfecciones", señala Mercedes Odina.

Cada programa recoge a una veintena larga de personajes que cumplieron 20 años en determinada década. Este criterio ha acarreado algún problema, como el surgido con los nacidos al final de un decenio. Es el caso de Miguel Boyer, que nació en diciembre de 1939. Cumplió 20

El príncipe Felipe, con el grupo de su generación, todos ellos nacidos en la década de los sesenta.

tórico para "coger la época desde muchos puntos de vista, con muchas perspectivas y que cada cual cuente el tiempo en que fue joven, que es el momento en que no eres protagonista y no tienes, por tanto, ni que justificarte ni que mentir".

La serie busca más cómo vivieron los españoles los acontecimientos que marcaron la historia de nuestro país que los propios hechos históricos. "Los invitados", continúa la directora del programa, "hablan de la

vida cotidiana, de cómo eran ellos, de cómo se divertían o ligaban, de la música que les gustaba, de lo que querían hacer, de las películas que veían, los sueños que tenían respecto al futuro".

Al comienzo de cada capítulo, de una hora de duración, Mercedes Odina presenta el espacio y ofrece una visión genérica de la generación y la década en que se desarrolló. También explica por qué aparecen unos personajes y no otros. "Ha habi-

TELEVI

El primer episodio cuenta los acontecimientos de los años 20 — Se ofrecen testimonios de Rafael Alberti y José María de Areilza, entre otros — Los capítulos se agrupan por décadas

Personajes populares recuerdan la Historia de España en el programa «Los años vividos»

Esta serie, dirigida por Mercedes Ondina, comenzará mañana en TV1

EL MUNDO

MADRID — Mañana comienza en TV1 la serie documental *Los años vividos* que reconstruye la historia de España desde 1920 hasta nuestros días a través de los recuerdos de célebres personalidades.

Esta serie, dirigida por Mercedes Ondina, ha contado con la participación de 150 personajes que, agrupados por generaciones y por décadas, dan rienda suelta a sus recuerdos personales para reconstruir pequeñas historias particulares.

Los años vividos parte de la premisa de que la juventud es la época crucial de la vida de las personas, por eso ha diseñado las diferentes generaciones en función de la década en la que que cumplieron 20 años.

En el primer capítulo de la serie, dedicado a los años veinte, intervienen los nacidos antes de 1910; en el segundo y tercero a los años treinta, lo hacen los nacidos entre 1910 y 1919, y así sucesivamente.

De esta forma se van encadenando generaciones y décadas hasta completar los diez capítulos de *Los años vividos*.

En el programa aparecerán los testimonios de personas de todo el abanico social, desde escritores, a eclesiásticos pasando por toreros, deportistas y músicos.

EL REY Y EL PRINCIPE. — *Los años vividos* ha reunido delante de sus cámaras a las diferentes generaciones para posar ante destacados profesionales de la fotografía. En estos documentos se cuentan con la presencia de S.M. el rey don Juan Carlos y S.A.R.

Estos son todos los protagonistas del primer episodio

don Felipe, quienes, aunque no aportaron testimonios, sí accedieron a reunirse con su coetáneos.

El capítulo que mañana se emite lleva el título de «Los locos años 20» (1920-29). España vivía en esta década una dicotomía entre el sistema político-social y la floreciente vida intelectual. La Guerra de Marruecos llegaba a su punto más trágico con el Desastre de Annual y el golpe militar de Primo de Rivera.

A ritmo de charleston, la década contempla el crecimiento de la radiomanía, los primeros problemas del tráfico rodado, las hazañas de la aviación, el auge

del cine intelectual de la Generación del 27.

En este capítulo se comentarán personalidades de la época.

ELEGIDOS. — Rafael Alberti, de Areilza, empresario, escritor, músico; Xosha Rodríguez, Rosa Clara

La memoria de ocho generaciones

Más de 150 personas desfilan por las imágenes de *Los años vividos*, un programa de TVE que intenta rescatar la memoria de un siglo a través de sus protagonistas en los campos de los deportes y los bandos más diversos.

Los años vividos (TVE-1, domingos, a las 23.30) invita a un paseo por el siglo XX español de la mano de más de 150 personajes que lo vivieron intensamente. Cada uno de sus 10 capítulos repasa un decenio y su generación, excepto los años treinta y los setenta, que ocupan dos espacios por la acumulación de hechos históricos. Un retrato de cada década a través de algunos personajes que vivieron su juventud en ella, entre los que se incluyen al rey Juan Carlos y al príncipe Felipe, marca el punto final de cada episodio.

Los locos años veinte es el capítulo que da comienzo a la serie. En él aparece la generación que surgió con el siglo, con personajes que nacieron entre 1900 y 1909. Ya se ha convertido en un documento histórico, pues algunos de los invitados han desaparecido en los últimos meses: Xavier Cugat, Marcial Lalanda, Pilar Primo de Rivera, Luis Escobar o Victoriano Fernández Asís. También ha fallecido el autor del retrato final, Joaquín Banguá, famoso fotógrafo catalán cuya obra póstuma se podrá contemplar este domingo.

La idea se le ocurrió hace un par de años a Mercedes Ondina, directora y guionista de *Los años vividos*. Ondina ha tratado de evitar el mero documento his-

tórico para "coger la época desde muchos puntos de vista, con muchas perspectivas y que cada cual cuente el tiempo en que fue joven, que es el momento en que no eres protagonista y no tienes, por tanto, ni que justificarte ni que mentir".

La serie busca más cómo vivieron los españoles los acontecimientos que marcaron la historia de nuestro país que los propios hechos históricos. "Los invitados", continúa la directora del programa, "hablan de la

vida cotidiana, de cómo eran ellos, de cómo se divertían o ligaban, de la música que les gustaba, de lo que querían hacer, de las películas que veían, los sueños que tenían respecto al futuro".

Al comienzo de cada capítulo, de una hora de duración, Mercedes Ondina presenta el espacio y ofrece una visión genérica de la generación y la década en que se desarrolló. También explica por qué aparecen unos personajes y no otros. "Ha habi-

do una elevada participación, o han ido reuniendo habilidades, incluido el Príncipe, que hacen testimonios en el retrato final de cada generación.

Los años vividos es un hilo que engarza un programa que continúa donde se interrumpió, donde se interrumpió la documentación y los monios.

También ha reunido un número de documentos que relatan la historia de la documentación y los portantes de la historia.

muchos complejos genes adecuados, porque bastantes de los pantanos y pe-

Mercedes Ondina Cada programa veintena larga, cumplieron 20 años, cada década acarreada como el surgimiento al final de un siglo de Miguel B...

Estamos viendo...

LOS AÑOS VIVIDOS

tve1 // tve1 // tve1

SONY

TELEVANGUARDIA

DEL 19 AL 25 DE ENERO DE 1992

"LOS AÑOS VIVIDOS"
NUEVA SERIE DOCUMENTAL EN TVE1

los domingos a las 23.20 horas

"La estrella es...Barcelona", nuevo ciclo cinematográfico en TVE2, los lunes a las 22.10 horas

PASATIEMPOS

PAG 26

España, siglo XX

"Los años vividos" documenta la historia española con testimonios personales

TEXTO DE VÍCTOR M. AMELA

ESTA NUEVA SERIE DOCUMENTAL CUENTA CON ESPAÑOLES REPRESENTATIVOS DE CADA DÉCADA DEL SIGLO

¿Recuerdas, lector, tus veinte años? ¿Recuerdas el mundo que te rodeaba, las cosas que pasaban en aquellos días? Haz memoria y harás historia...

Esa es la propuesta formulada por "Los años vividos" a una pléyade de personajes que vienen a representar las generaciones sucesivas de españoles a lo largo del siglo que ya se extingue. Una idea finisecular que ha permitido rescatar en esta serie documental el testimonio de un grupo de españoles

cada de los 20 (ese es el primer capítulo de la serie, que se emite este domingo en TVE1, a las 23.30 horas), y, en los siguientes capítulos, con españoles relevantes que cumplieron veinte años en la década de los 30, de los 40, etc., hasta el decenio de los años 80, representado por jóvenes coetáneos del Príncipe de España.

La serie "Los años vividos", pues, tiene un carácter testimonial y documental de primer orden que recoge las vivencias de primera

de diversos campos de la vida española del siglo XX.

La serie se compone de diez capítulos (uno por década, a excepción de las los años 30 y 60, que cuentan con dos capítulos, por su complejidad). Una foto-documento con los protagonistas de cada década cierra la visión de la misma: Felipe González y Su Majestad Juan Carlos I encabezan dos de esas fotografías con españoles de su misma década. "Los años vividos": una fotografía de la

TVE revive el siglo XX a través del testimonio de 150 personajes

Mañana empieza "Los años vividos" con el capítulo de los años veinte

EMILIA GUTIÉRREZ

El príncipe Felipe preside la foto de su generación

BARCELONA. Redacción

Televisión Española presenta mañana (TVE1, 23.30 horas) la serie documental "Los años vividos", que consta de diez capítulos de una hora. Se trata de un recorrido por la España del siglo XX a través de 150 de sus personajes más representativos, que rememoran ante las cámaras sus años jóvenes, es decir, los que van desde los veinte a los treinta aproximadamente. El mosaico de recuerdos de estos personajes pertenecientes a la política, el arte y la cultura, la ciencia y el deporte confu-

El rodaje de "Los años vividos" ha creado una considerable expectación con motivo de la realización de algunas de sus fotos conmemorativas. Felipe González en La Moncloa y el rey Juan Carlos y el príncipe Felipe en el palacio de La Zarzuela protagonizaron las fotos pertenecientes a sus respectivas generaciones y congregaron a un nutrido grupo de personajes relevantes que en algunos casos llevaban mucho tiempo sin encontrarse o militaban en opciones políticas muy diversas y enfrentadas.

Un equipo de cámaras filmó escenas de la reunión previas a la fotografía y los "corrillos" que se formaban espontáneamente al terminar la sesión. Este material, con todo un rico anecdótico, se ha integrado en el montaje final, lo que proporciona escenas de gran interés y curiosidad.

Más de 150 personajes han intervenido con su testimonio en las grabaciones y se han filmado más de sesenta horas, reducidas finalmente a diez en el montaje definitivo. Se han manejado películas y noticiarios procedentes de las fuentes más diversas, a fin de ilustrar en imágenes de la época estos testimonios. Algunos de ellos son irrepetibles, ya que diversos personajes pertenecientes, sobre todo a las primeras generaciones, fallecieron en el periodo que medió entre la grabación y la emisión de la serie, que ha sido a veces de un año y medio. Es éste el caso de Pilar Primo de Rivera, Victoriano Fernández Asís, Xavier Cugat, Gabriel Celaya o Luis Escobar.

"Los años vividos" partió de una propuesta de Mercedes Odina, periodista catalana del equipo de reporteros de "Informe semanal", y que ha asumido las funciones de directora y guionista. La realización corrió a cargo de Pere Joan Ventura, igualmente vinculado durante varios años a TVE en Sant Cugat y que ha ejercido como ayudante de dirección de las últimas películas de Vicente Aranda y Jaime Camino. ●

Noves accions judicials a l'entorn de l'obra falsa de Dalí

Un tribunal de París interroga Robert Descharnes en relació a l'afer

L'obra creada per Salvador Dalí i la seva comercialització ha generat una forta polèmica i diverses accions judicials, especialment en els darrers anys de la vida de l'artista i després de la seva mort. Una de les més recents i poc coneguda en els mitjans informatius del nostre país, ha estat executada per un tribunal de París a petició dels editors Pierre Mary Argillet i Giuseppe Albaretto, que han fet una sèrie de preguntes i peticions a Robert Descharnes, mitjançant l'advocat Bruno Ducoulombier.

* Que el senyor Descharnes indiqui en virtut de què es presenta davant de tercers en qualitat d'hereu espiritual de Salvador Dalí i l'únic expert autoritzat sobre el conjunt de la seva obra.

* Que el senyor Descharnes assenyali per quins contractes realitza directament o indirectament, a França i a l'estranger quantitats importants de falsos Dalí, anomenats per aquest "Gravat d'interpretació" i que, en realitat, són simples reproduccions sense valor, malgrat que ser venudes a preu d'originals.

* Que el senyor Descharnes deixi immediatament de realitzar aquestes activitats que desvaloritzen l'obra de Salvador Dalí i que

pels esmentats editors dels veritables originals realitzats per la mà del mestre, són una competència deslleial.

Després d'aquest nou capítol de les accions que volen situar l'obra veritable de Dalí en el seu lloc, caldrà esperar la resposta del senyor Descharnes. Els editors podrien, davant d'aquest silenci i, en cas de seguir les vendes d'aquests "gravats d'interpretació", donar un nou pas vers accions judicials més contundents.

Molta obra falsa

Dalí va realitzar una gran quantitat d'obra. Va ser un treballador notable, però no sempre un gestor interessat. Va fer confiança a diferents persones en el decurs de la seva vida.

Unes varen defensar honradament la feina del mestre, d'altres han donat arguments de tot tipus a l'opinió pública i als veritables amics de Dalí.

Recentment, l'Ajuntament de Roses, volia endegar una important exposició amb centenars d'obres de Dalí. S'havien fet gestions en aquest sentit i també obert consultes a diferents persones que hem seguit el tema Dalí de prop. Penso que tots els que varem respondre honestament, assenyàvem els dubtes i la prudència amb què calia anar. Un antecedent com una mostra semblant a la que es volia fer a Roses es va presentar a Perpinyà, al Palau dels reis de Mallorca i una part considerable de l'obra exposada es va haver de retirar per falsa. No solament eren còpies més o menys bones, senzillament eren obres "inventades", mai no realitzades ni originalment per Dalí.

Silenci a Catalunya

Aquestes accions exteriors són sorprenents si les comparem amb els silencis catalans. Entre nosaltres tothom sembla no voler sa-

Els amics de Dalí, com Carles Fontseré (en la fotografia en els anys 50) han denunciat situacions irregulars a l'entorn de l'obra del mestre de Figueres.

ber res de l'obra falsa de Dalí. En tot cas la suspensió esmentada de l'exposició de Roses no ha volgut relacionar-se públicament amb el risc de la presència d'obres falses o almenys de difícil verificació.

Malgrat que un bon nombre d'amics catalans de Dalí, alguns d'ells ja en vida de l'artista, varen denunciar públicament en una carta adreçada a la Generalitat la situació de quasi segrestament en què

vivia Dalí (el propi President Pujol no tenia fàcil accés a la Torre Galatea), poca cosa es va fer per part del govern català i molt menys per part de l'Estat que permet l'abandó i el deteriorament de les cases de la família Dalí a Port Lligat i a Púbol. Entre els signants d'aquella carta-denúncia hi havia Joan Josep Tharrats, Lluís Romero, Eduard Fornés, Carles Fontseré, persones que han gaudit de la confiança

i amistat de Dalí i que varen ser allunyades.

Sense família

En bona part, aquesta veritable onada d'obres falses de Dalí escampades arreu del món s'hagi vist propiciada per la manca de familiars propers al matrimoni Dalí. Sense fills, allunyats de la germana de l'artista, Anna Maria, que moriria poc després de Salvador, varen haver de confiar en persones forasteres i la veritat és que no sempre aquestes actuacions han sigut prou clares o no han tingut la transparència que caldria. L'especial disposició del testament de Dalí i el repartiment que s'ha fet de l'obra. Recordem que les peces considerades més interessants ja han sortit de Catalunya i no hi tornaran, de forma estable, mai més. Com a darrera nota d'aquest embolic, assenyalar que una mostra importantíssima de Dalí que s'havia de fer al Japó, promoguda per la Generalitat i el primer diari d'aquell país l'"Asahi Shimbun", s'ha suspès, després de dos anys de preparació...

Víctor Gay

Fontseré: "els Jocs s'han fet d'esquena als banyolins"

L'artista Carles Fontseré, afincat a Porqueres, es manifesta contrari a la celebració de les proves de rem a la subseu olímpica

Carles Fontseré, que va llegir el manifest en contra de la celebració dels Jocs a la capital del Pla de l'Estany, considera que el poble de Banyoles no ha participat de l'esdeveniment olímpic tal com s'havia promès, i que els Jocs no han aportat econòmicament res a una ciutat que, segons ell, serà més coneguda internacionalment per la polèmica del negre del Darder que no pas per haver estat una subseu olímpica l'any 1992.

- Considereu que els Jocs Olímpics no han estat bons per Banyoles ?

-Bé, en una editorial vaig llegir el lema "tots som olímpics". El baró de Coubertain va dir que en els Jocs Olímpics el que importa de veritat és participar. Però a Banyoles la participació popular no ha existit; és a dir, aquests Jocs han servit per presentar Banyoles a la premsa internacional, com una ciutat esquerrpa, una ciutat ocupada per la força pública...La imatge que ha donat Banyoles és tot el contrari del que es pretenia. La imatge que ha sortit publicada als diaris és el d'una ciutat perillosa, en la qual la Guàrdia Civil ha ha-

gut de venir fins i tot amb tanquetes... Per tant, ja des d'aquest punt de vista, els Jocs a Banyoles han estat un fracàs que ja era de preveure. Perquè des d'un primer moment es va donar a entendre que eren uns Jocs per als banyolins, que podrien veure les regates des de l'estany, però resulta que l'han envoltat amb un filat, com si fos un camp de concentració, i no pas de participació com pregonava Coubertain. Pel que fa als diners que podien aportar els Jocs al comerç de la comarca, ha estat nul, perquè la família olímpica ha comprat tot el que necessitava en les botigues que havia instal·lat el COOB en

Carles Fontseré i Carrió. (Foto Arxiu)

la mateixa Vila Olímpica. Els Jocs, doncs, s'han fet d'esquena als banyolins.

- Respecte a aquesta imatge que Banyoles ha donat a la premsa internacional, creieu que la ciutat s'ha donat més a conèixer per la polèmica del negre del Darder, que

no pas per l'esdeveniment olímpic ?

- Bàsicament em penso que sí, encara que és una polèmica força estúpida. Jo, juntament amb el grup d'ERC de Banyoles vaig escriure un manifest demanant que el metge Alphon Arcelin que va començar la

polèmica fos declarat persona "non grata", i expulsat d'Espanya o, si més no, de Catalunya. Si Arcelin hagués sigut blanc en comptes de negre, ningú no li hauria fet cas. Arcelin ha provocat un cas de racisme que, afortunadament, a Banyoles s'ha pres una mica en broma, perquè si els cinc-cents negres que actualment hi ha a Banyoles s'haguessin pres aquest fet tal com aquest senyor volia, es podria haver provocat un conflicte racial.

- Amb tot, podríem dir que els Jocs han estat positius per prioritzar algunes obres com el desdoblament de Banyoles o la variant de Girona ?

- Això és el que diuen, però la variant fa molts i molts anys que s'havia de fer. Crec que des del punt de vista de qualsevol banyolí, la variant era quelcom imprescindible, i s'ha fet perquè era necessària per Banyoles i per Olot, i no pas pels quinze dies que han durat els Jocs.

Jordi Serrat V.

Carles Fontseré

Carles Fontseré i Carrió va néixer a Barcelona l'any 1916. Membre de les Brigades Internacionals, l'any 1939 es va exiliar al camp d'Argelès. Des de l'any 39 fins al 42 dugué a terme diverses exposicions de pintura a França. L'any 1945 pinta quadres sobre l'alliberament de París pels aliats. Més tard col·labora amb Mario Moreno "Cantinflas" amb l'escenografia i decorats d'espectacles a França i a Mèxic. Anys després viu a Nova York com a pintor i autor de còmics, és allí mateix on es casa amb Terry Brooch, amb qui, a partir dels anys 70 s'estableix a Porqueres. Ha programat exposicions com "Nova York vista i viscuda" i la més famosa de cartells de la Guerra Civil Espanyola. L'any 1990 va ser candidat a senador per Alternativa Verda. Fontseré ha treballat com a fotògraf, taxista, cartellista, pintor, escriptor i guionista de TV; actualment escriu les seves memòries.

Fundació
Tharrats
d'art gràfic

Fundació
Tharrats
d'art gràfic

Ajuntament
de Pineda de Mar

**L'Alcalde de Pineda de Mar
i la Fundació Pública Municipal Joan-Josep Tharrats**

us conviden a la presentació del llibre
Vicenç Riera Llorca. Fent memòria,
editat en homenatge al nostre escriptor i periodista.
La presentació anirà a càrrec de **Jordi Castellanos**,
catedràtic de Filologia Catalana de la UAB
i del cartellista i pintor **Carles Fontserè**.

L'acte tindrà lloc el proper dissabte dia 6 de juny,
a 2/4 de 9 del vespre, a la sala de sessions de l'Ajuntament.

Pineda de Mar, juny de 1992

A la sala municipal d'exposicions, s'inaugurarà la mostra
retrospectiva **Vicenç Riera Llorca (1903-1991)**, sobre la vida
i l'obra de l'escriptor, juntament amb la presentació de les
pintures realitzades expressament per a l'edició del llibre.

LLETRES

SAÛL GORDILLO

Jordi Castellanos —a l'esquerra— i Carles Fontserè, conversant en un moment de l'acte de presentació.

L'Ajuntament de Pineda crearà un premi en homenatge a Riera Llorca

El llibre «Vicenç Riera Llorca. Fent memòria» es va presentar dissabte

SAÛL GORDILLO

■ **Pineda de Mar.**— L'Ajuntament de Pineda crearà un premi de narrativa en homenatge a Vicenç Riera Llorca, segons va anunciar l'alcalde, Josep Lluís Fillat, dissabte passat, durant la presentació del llibre *Vicenç Riera Llorca. Fent memòria*. Aquest volum és

un aplec de treballs de diversos escriptors i artistes plàstics catalans al voltant de la personalitat i l'obra de l'autor de *Tots tres surten per l'Ozama*. El llibre va ser presentat pel catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma Jordi Castellanos i pel pintor i cartellista Carles Fontserè.

Jordi Castellanos va destacar les coincidències biogràfiques i literàries de l'autor amb Pere Calders i Lluís Ferran de Pol, i va afirmar que *Tots tres surten per l'Ozama* és el gran llibre de Riera Llorca, el qual recomana a tots els estudiants. També va recordar l'activisme cultural que Riera Llorca va desenvolupar des de l'exili a Mèxic i la República Dominicana, temps durant el qual va promoure la revista *Pont Blau*. L'artista Carles Fontserè va centrar la seva conferència en l'exili dels catalans. A l'acte també van assistir-hi la vídua de Riera Llorca, Emília Barrionuevo, i la seva filla Diana.

Vicenç Riera Llorca. Fent memòria és un homenatge a l'escriptor i periodista, mort el 15 de maig de 1991, i en la seva edició hi han col·laborat diversos escriptors i artistes, que han realitzat textos i obres sobre l'escriptor, alguns d'ells perquè el van conèixer i d'altres perquè l'han llegit o estudiat. Les 90 pàgines del volum contenen il·lustracions realitzades per Josep Niebla, Josep Perpinyà, Carlos Alberto Castro, Joaquim Camp, Daniel Lleixà, Joan Josep Tharrats i Carles Fontserè, i textos d'Avellí Artís-Gener, Josep Benet, Artur Bladé, Pere Calders, Jordi Capdevila, Jordi Castellanos, Josep M. Espinàs,

Teresa Pàmies, Agustí Pons, Narcís Ramió, Robert Saladrigas i Joan Triadú, entre d'altres.

Un premi de narrativa curta

En la presentació, l'alcalde de Pineda, Josep Lluís Fillat, va anunciar que es dedicarà un premi literari de narracions curtes al que ha estat considerat el màxim exponent de l'exili català novel·lat, i que les bases del premi encara s'estan redactant. Riera Llorca va viure els seus últims anys a Pineda de Mar, i la població va dedicar-li una plaça abans de morir. La seva última aparició en públic va ser amb motiu de la lectura del pregó de la festa major.

Retorn a Catalunya

*D'esquerra a dreta,
Avel·lí Artís-Gener, Josep Benet,
Teresa Pàmies i Riera Llorca, durant
la taula rodona Vivències de l'exili,
a la Casa de l'Ardiaca.
Barcelona, 20 d'abril de 1989.*

JOAN PUJADAS

*Riera Llorca amb el cartellista i
pintor Carles Fontserè, al seu estudi.
Porqueres, 15 de novembre de 1989.*

JOAN PUJADAS

*Riera Llorca amb el pintor
Joan-Josep Tharrats,
a la Sala Municipal d'Exposicions.
Pineda de Mar, 7 d'abril de 1990.*

JOAN PUJADAS

Divendres 12 juny 1992

AVUI / RÀDIO I TELEVISIÓ

TV3

- 19.40 Diners. C...
- 20.25 Bona cuina.
- 20.30 Telenotícies vespre. Subtitulat per mitjà del Servei de Teletext.
- 21.00 El temps.
- 21.05 Actualitat 92. Reportatges breus sobre els Jocs Olímpics de Barcelona, l'Exposició Universal de Sevilla i la capitalitat cultural europea de Madrid.
- 21.15 La vida en un xip. *Coneix personatges singulars? Digui'ns-ho.* Debat amb la participació de Carles Vallès, alpinista; Nil Bohigas, alpinista i aventurer; Agustí Pons, periodista i escriptor; Josep Puigmartí, pintor; Raimon Panikkar, filòsof i teòleg; Carles Fontserè, cartellista; Eduardo Gamir *Pitito*; i Antonio Gómez, empresari. Per introduir el col·loqui s'emet un nou episodi de la sèrie *La granja*, amb subtítols per a sords a través del Servei de Teletext.
- 00.20 Telenotícies nit.
- 00.55 Diners. Repetició.
- 01.05 Pel·lícula. *Dolça revenja.*
- 02.45 Final d'emissió.

Els personatges singulars i el cinema espanyol, en debats televisius

TV3, 21.15/ La 2, 23.00.

Els personatges singulars i la situació actual que es dona en el cinema espanyol són els temes dels espais de debat *La vida en un xip* i *El mirall*.

La vida en un xip es presenta sota el títol *Coneix personatges singulars? Digui'ns-ho* i comptarà amb la presència en l'estudi de Carles Vallès, alpinista, Nil Bohigas, alpinista i aventurer, Agusti Pons, periodista i escriptor, Josep Puigmarí, pintor, Raimon Panikkar, filòsof i teòleg, Carles Fontserè, cartellista, Eduardo Gamir Pitito, i Antonio Gómez, empresari.

L'alpinista i aventurer Nil Bohigas, convidat de 'La vida en un xip'

EFE

Pineda recorda Riera Llorca amb l'edició d'un llibre d'homenatge

D'ESQUERRA A DRETA, JORDI CASTELLANOS, CARLES FONTSERÈ, JOSEP LLUÍS FILLAT, EMÍLIA BARRIONUEVO, DIANA RIERA I JOAN PUJADAS.

SAGIL GORDILLO

El Departament de Comerç, Consum i Turisme empenirà accions contra el col·lectiu Sant Antoni Independent per haver editat un plànol amb símbols oficials sense autorització. Plana 4.

PUNT I SEGUIT

L'Ajunta aquest a construir zona esportiva situarà a s'està ac

JOCS OLÍMPICS

Més de mil persones es van concentrar diumenge pacíficament a Banyoles en protesta per les detencions d'independentistes i en suport dels detinguts banyolins, Xavier Puigdemont, Xavier Ros i Xavier

Alemany. Durant l'acte, en el qual hi eren representats tots els grups municipals, es va llegir un manifest en què es va expressar repulsa per la detenció i el trasllat a Madrid dels tres joves de Banyoles i en

què es va exigir una investigació de tot el procés. L'alcalde de Banyoles, Joan Solana, i Pere Bosch, el regidor de la CUP al consistori banyolí, van valorar molt positivament l'acte.

Carles Fontserè, llegint el manifest durant l'acte de diumenge a la tarda a la plaça Major de Banyoles.

Més de mil persones es concentren a Banyoles en protesta per les detencions

Carles Fontserè va llegir un manifest en favor de les llibertats individuals

Plataforma, CiU, ERC, CUP, Grup Mixt i PP eren a l'acte, que es va fer pacíficament

QUIM FERNÁNDEZ ■ Banyoles.— Els assistents a l'acte es van començar a concentrar a la plaça Major de Banyoles, el lloc on es va celebrar l'acte, pels volts de dos quarts de set de la tarda. A les set la gernació superava les mil persones, i minuts després Carles Fontserè, intel·lectual i artista banyolí, republicà i ex-exiliat polític, va llegir el manifest que reprovava, en nom dels sis grups municipals —la Plataforma Progressista, CiU, CUP

pot desencadenar una acció tan desproporcionada», deia el manifest, que continuava exigint amb fermesa una investigació dels fets: «No podem tolerar l'avassallament que s'ha perpetrat contra aquests tres ciutadans i el menyspreu dels seus drets elementals, amb actuacions que ens recorden procediments que ja creïem superats per

sempre. Exigim la investigació i aclariment dels procediments emprats mentre ha durat la incomunicació (...) i que es depurin les responsabilitats pertinents».

El comunicat, que defensava la independència del poder judicial, acabava convidant a la defensa de la democràcia: «Creiem que és responsabilitat de tots vigilar per

què la democràcia no sigui només una façana o una paraula buida; perquè la justícia, la pau, la tolerància i el respecte dels drets fonamentals prevalguin sempre per damunt de tot; i perquè aquells que detenen el poder no s'excedeixin en el seu ús». Al final de l'acte un sector de manifestants, alguns dels quals van assistir a la concentració amb senyeres estelades, va cantar *Els Segadors* i posteriorment va cridar consignes en favor de la llibertat.

Aquelles agressions contra la CUP

PERE DURAN

Primera fila de la concentración de ayer, en la que se encuentra el alcalde (el primero por la izquierda).

Un millar de personas, encabezadas por el alcalde, acudieron al acto

Concentración unitaria en Banyoles contra las detenciones de independentistas

ELIANNE ROS. Banyoles

Un millar de personas acudieron a la concentración que, bajo el lema *Por una auténtica democracia, libertad*, convocaron ayer tarde todos los grupos del Ayuntamiento de Banyoles (Pla de l'Estany), incluido el Partido Popular (PP), en protesta por la detención de tres independentistas de la ciudad dentro de la operación policial lanzada la pasada semana contra presuntos colaboradores de Terra Lliure.

El acto, que llenó la plaza Mayor de la subsede de remo de los JJ OO aunque no como lo hizo la llegada de la antorcha olímpica, fue también motivo para celebrar la puesta en libertad, el día anterior, de los tres detenidos, Xavier Ros, Xavier Puigdemont y Xavier Alemany, todos ellos militantes de la independentista Candidatura d'Unitat Popular, que cuenta con un concejal. Ninguno de los tres estuvo presente en la concentración.

Durante el acto, que duró media hora, un histórico nacionalista de Banyoles, Carles Fontsaré, leyó un comunicado, suscrito también por todos los grupos municipales (Plataforma

El comunicado califica las detenciones de "inoportunas y contraproducentes", y las analiza como "un intento de criminalizar, atemorizar e intimidar a una opción política determinada, como si algunas altas instancias hubieran olvidado que todas las ideologías son legítimas si se fundamentan en el diálogo y en el juego democrático".

La declaración de los grupos municipales relaciona también las detenciones con los desperfectos registrados en bienes materiales pertenecientes a independentistas, que califican de "campaña coactiva" que "sólo puede servir para generar indignación, angustia, preocupación y par-

lán, Aleix Vidal-Quadras, y el comunicado que ha suscrito el partido en la localidad.

Todo ello es reflejo también del clima de crispación con que ha vivido las detenciones buena parte de la sociedad gerundense. Una tensión que desde hace meses se palpa en Banyoles, donde la llegada de los 400 números de la Guardia Civil encargados de la seguridad de la subsede ha provocado más de un incidente nocturno entre miembros del cuerpo vestidos de paisano y jóvenes de la localidad. Episodios en los que se producen violentos enfrentamientos físicos se dan prácticamente cada fin de semana. El propio alcalde, Joan Solana, definió esta situación como "una dinámica acción-reacción que deberá detenerse".

Manifestación en Barcelona

En Barcelona, unas 250 personas manifestaron su protesta

Joan Solana felicita Carles Fontserè un cop acabada la lectura del manifest.

Més de mil persones es concentren a la plaça Major en protesta per les detencions

JALME RIBERA · EL PUNT

Carles Fontserè llegint el manifest durant l'acte a la plaça Major.

Més de mil persones es van concentrar pacíficament a la plaça Major de Banyoles, en protesta per les detencions d'independentistes i en suport dels detinguts banyolins, Xavier Puigdemont, Xavier Ros i Xavier Alemany. Durant l'acte, en el qual hi eren representats tots els grups municipals, es va llegir un manifest en què es va expressar repulsa per la detenció i el trasllat a Madrid dels joves de Banyoles i en què es va exigir una investigació de tot el procés. L'alcalde de Banyoles, Joan Solana, i Pere Bosch, el regidor de la CUP al consistori banyolí, van valorar molt positivament l'acte.

A les set de la tarda d'aquest diumenge, a la plaça hi havia més de mil persones, que van escoltar a Carles Fontserè, intel·lectual i artista banyolí, republicà i ex-exiliat polític, que va llegir el manifest que reprovava, en nom dels sis grups municipals -la Plataforma Progressista, CiU, la CUP, Esquerra Republicana, el

PP i el Grup Mixt-, l'actuació policíaca que s'ha dut a terme durant els últims dies.

Al final de l'acte un sector de manifestants, alguns dels quals van assistir a la concentració amb senyeres estelades, va cantar *Els Segadors* i posteriorment va cridar consignes en favor de la llibertat de tots els detinguts.

Instants després de la lectura del manifest, l'alcalde Joan Solana va manifestar que "la valoració ha de ser positiva pel fet que el manifest recull l'opinió de tots els grups de l'Ajuntament; perquè les p

hi es
servi
Pe
desta
seguí
acon:
delica
unitat

Joan Solana felicita Carles Fontserè un cop acabada la lectura del manifest.

103

104

103 • CARLES FONTSERÉ
BARRI DE TEPITO, CIUTAT DE MÈXIC, 1966

104 • XAVIER MISERACHS
BARCELONA, 1963

BARCELONA, PALAU ROBERT. JULIOL-SETEMBRE 1992

EXPOSICIÓ

ART I ESPORT A CATALUNYA

PINTURA, ESCULTURA I DIBUIX

CARTELLISME

FOTOGRAFIA

Generalitat de Catalunya

SECRETS

Joan Oliver

Joan Oliver
sobre la vida
ris que en
amb els n
d'alienació
Tanmateix
vocar a l'in
conscient;
lació. Però
podria afir
Potser u
dascú ens
iguals, pot
Però en de
tat o comp

EXPOSICIÓ i ACTIVITATS FIRES 92

Octubre-novembre

Dijous, dia 22
d'octubre, a les
8 del vespre

Inauguració de
l'exposició individual
de TORRES MONSÓ,
escultura-obra recent
(del 22 d'octubre
al 29 de novembre).

Dissabte, 31
d'octubre, a les
8 del vespre

Realització de les
performances:
"SÍNTESE DE LA
CONSCIÈNCIA", a càrrec
de PEP AYMERICH.
"SECRETS", a càrrec de
JOAN OLIVER.

Obert de 12 a 2 del migdia
i de 5 a 2/4 de 10 del vespre,
excepte dilluns i festius

Edició de catàleg

Espai d'exposicions / Centre de documentació / Serveis editorials / Fons d'art

Bisbe Lorenzana. 31-33 - Tels (972) 20 23 64 - 20 25 30 - Fax (972) 20 84 98 - 17002 GIRONA - ESPANYA

Video: SANTI HERNANDEZ / JOAN OLIVER

Control càmeres, so i llum: ENRIC PUIGSEGUR

Música: Dry sands of the DESERT

D'ÀFOS

Agraïments: CARLES FONTSERÉ

AUDITORI VIP

Barcelona abraza las vanguardias tras 80 años

Una exposición en La Pedrera revisará la modernidad que la ciudad acogió de 1906 a 1939

J. J. NAVARRO ARISA, Barcelona
El edificio barcelonés La Pedrera, de Antoni Gaudí, acogerá desde el 16 de julio y hasta el 30 de septiembre la exposición *Les avantguardes a Catalunya, 1906-1939*, que recrea-

rá, mediante más de 200 obras de arte procedentes de todo el mundo y parecida cantidad de documentos de la época, la ebullición creativa que tuvo como escenario la capital catalana entre los primeros años del siglo y la gue-

rra civil. La exposición, auspiciada por la Fundación Caixa de Catalunya y Olimpiada Cultural, rememora y rinde tardío homenaje al paso por Cataluña de una pléyade de artistas fundadores de la modernidad.

Catalunya sempre ha manifestat un compromís amb la modernitat. Al llarg de la seva història, ha viscut moltes vicissituds que ha superat amb esperit de renovació i amb vocació innovadora.

El període de les avantguardes històriques, comprès entre el 1906 i el 1939, és un exemple del que l'art català ha aportat a l'art internacional i de la incidència que l'art i els artistes d'arreu del món han tingut en la cultura catalana.

La celebració de l'Olimpiada del 1992 és una magnífica oportunitat per donar a conèixer una visió panoràmica dels diversos corrents d'Avantguarda que van conviure al nostre país durant aquelles quatre dècades.

Aquesta exposició ha suposat un important treball de recerca de dades i de localització d'obres d'art, recollides en un documentat catàleg que per primera vegada tracta de sintetitzar els protagonistes, les tendències i els esdeveniments que hi van intervenir.

Volem manifestar el nostre reconeixement als comissaris, als seus col·laboradors i, molt especialment, al Museu d'Art Contemporani. Barcelona, pel seu suport tècnic. La col·laboració entre l'Olimpiada Cultural i la Fundació Caixa de Catalunya, dins del programa cultural portat a terme des de la nominació de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics del 1992, ha permès de celebrar a la Pedrera dues exposicions importants. Si amb *El Quadrat d'or*, el 1990, es va utilitzar aquest espai per primera vegada amb aquesta finalitat, ara, amb *Avantguardes a Catalunya (1906-1939)*, s'ofereix definitivament a Barcelona una de les sales més ben equipades i modernes de la ciutat.

OLIMPIADA CULTURAL FUNDACIÓ CAIXA DE CATALUNYA

como Joan Prats, Leandre Cristòfol, Àngel Ferrant, Josep Lluís Sert y Agustí Centelles, prolongaron la actividad y el influjo de los primeros maestros y atrajeron a figuras extranjeras como Le Corbusier, Vassily Kandinsky y Alexander Calder. Sólo la guerra civil y el franquismo darían al traste con esa oleada de modernidad.

Acogida hostil o tibia

La recepción de estas influencias creativas por parte de la sociedad barcelonesa y catalana de la época fue, en el mejor de los casos, tibia, cuando no hostil. La presencia en Barcelona de tantas y tan importantes figuras de las vanguardias internacionales de comienzos de siglo no pasó de ser un detalle marginal en un panorama artístico aún fijado en el modernismo y el *noucentisme*.

La exposición de La Pedrera, en la que han actuado como comisarios Josep Corredor Matheos, Daniel Giralt-Miracle y Joaquim Molas, con Giralt como comisario ejecutivo y Fer-

bras, que proceden del Museo Hermitage de San Petersburgo, los museos Picasso de París y Barcelona y la colección de Marina Picasso, no se encuentra la

J. V. Foix y de la revista *L'Amic de les Arts*, y la generación poética en tránsito entre el futurismo y el surrealismo (Francesc Tra-

dor (1927), que se considera una cumbre del surrealismo. Tras Dalí, el recorrido continúa con el escultor Juli González.

Un arte tildado de esnob

J. J. N. A., Barcelona

La proliferación de creadores vanguardistas catalanes a partir de mediados de los años veinte (Togores, Domingo, Remedios Varo, Joan Sandalinas) de la coincidencia en la localidad gerundense de Tossa de Mar de artistas internacionales como André Masson o Marc Chagall y el impacto renovador y cosmopolita que tuvo en la Barcelona de principios de los años treinta la asociación ADLAN (Miró, Prats, Calder, Man Ray, Hans Arp, Leandre Cristòfol, Ramon Marinel·lo, Kandinsky) completan otros apartados de la exposición. En el exhaustivo catálogo de la exposición (diseñado por Josep Bagà y coordinado por Josep Bracons, con textos de los comisarios y asesores) se cuenta que los miembros de ADLAN fueron tildados de esnobs por la crítica tradicionalista de la época y que estuvieron a punto de denominarse Asociación de Esnobs como provocación.

El recorrido expositivo termina con las realizaciones arquitectónicas del GATCPAC, así como

las sugerencias de Le Corbusier para la prolongación del Eixample de Barcelona (Plan Macià). Artes que ganaban entonces la consideración de tales, como la fotografía, representada en Cataluña por obras de Joaquim Pla Janini, Joaquim Gomis, Emili Godés, Pere Català Pie y Agustí Centelles, ocupan también los últimos espacios de la exhibición, que termina con las obras creadas en los primeros años de la guerra civil, como el pabellón de España en la Exposición Universal de París, construido por Sert y Luis Lacasa y embellecido con piezas de Joan Miró (*Aidez l'Espagne* y *Campesol català*), Pablo Picasso (*Guernica*) y Alexander Calder (*Fuente de Mercurio*, conservada en la Fundación Miró de Barcelona). Si el prólogo de esta exposición fue una escultura de Miró, el epílogo, un tanto agri dulce, lo integran las fotografías de guerra y revolución de Agustí Centelles y los carteles de propaganda republicana, impregnados de energía vanguardista y progresista, de Fontseré, Bofarull y Martí Bas.

Los frutos tardíos de la modernidad

J. J. N. A., Barcelona

La explosión de sucesivas oleadas de energía creadora progresista, innovadora y provocativa que removieron el adormecido panorama cultural y artístico barcelonés en las primeras décadas del siglo

AVANTGUARDES A CATALUNYA

1906-1939

A

C

PROTAGONISTES
TENDÈNCIES
ESDEVENIMENTS

FUNDACIÓ CAIXA DE CATALUNYA

mitjans d'expressió més vius i enèrgics, una autèntica consigna que tenia, segons explica Imma Julian, tres objectius: transmetre els deures i les obligacions del ciutadà en el camp de batalla i a la reraguarda, mantenir la moral del poble i informar prop dels perills derivats de la lluita al front i a les ciutats. Tot amb un to personal i amb eslògans tan directes com: "I tu? Què has fet per la victòria?": o gran, amb eficàcia onomatopèica, com: "Més homes, més armes, més municions" o "Tancs, tancs, tancs".

Educació, ensenyament, assistència social, ajut als infants, agricultura, serveis forestals, etc., tots els cartells van presentar una imatge globalitzadora de l'actuació social que necessitava un poble que es trobava en la situació límit de la guerra.

A nivell plàstic, les formes, els colors, les composicions, la utilització de la tipografia, el dibuix i la fotografia gaudien de la mateixa força i combativitat que les proclames que contenien els missatges dels cartells. Contingut i continent van arribar a un grau de síntesi sense precedents.

Els artistes, en aquell moment, vivien un moment d'emmirallament, en l'aspecte polític i en el professional, cercaven una utopia que els alliberés de governs autoritaris, que poguessin controlar o censurar el seu art i que, alhora, els allunyés de les degradacions pròpies de la publicitat comercial i consumista fruit del capitalisme. Una situació emocional que els va inclinar cap al Realisme com a lluita contra els artificis i les sofisticacions de la cultura burgesa i que els va vincular a l'inconformisme dels corrents d'Avantguarda.

Era tan gran la consciència social d'aquella actuació que, com ha explicat Carles Fontserè, molts dels cartells mantenien l'autor en l'anonimat i només incorporaven les sigles del sindicat o del partit que l'havia realitzat.⁸⁴ Aquí cal descobrir el caràcter avantguardista del cartell, que es va posar al servei d'una causa amb tot l'esperit de revolució i d'innovació propi dels corrents socials i culturals d'aquelles dècades. Un cartell eminentment realista, tant en el sentit

iconogràfic com en el social, que va usar unes imatges punyents en la tradició crítica de Goya, Delacroix, Daumier o Solana.

Bé que la fotografia i el fotomuntatge de El Lissitzky i de Rodtchenko van ser interpretats amb recursos i llenguatges propis per Català Pic, Monleon o Renau, el cartell d'adscripció més pictòrica (Clavé, Teixidor o Bofarull) va imitar els enquadraments del cinema i de la fotografia i va reduir les imatges a uns emblemes de gran eficàcia simbòlica, com el puny, el casc, el fusell, els tancs, els avions, els milicians, etc. Un vocabulari que atorga a aquell cartellisme una identitat inconfusible i que, alhora, suposa una aportació decisiva al grafisme internacional.

De l'exposició:

Per tancar aquest apartat centrat en la guerra i aquesta exposició, hem fet una selecció reduïda entre la producció abundant i innovadora de cartells que va aparèixer en aquells anys. Hem triat uns exemples de gran força plàstica que apleguen les diverses facetes formals d'aquell moment històric, fugaç però intens.

Buscant la màxima eficàcia visual, Martí Bas va emprar punts de vista procedents de la fotografia periodística i de la cinematografia per tal de donar un dinamisme especial a la representació dels tancs, dels canons o de les desfilades populars: *Feu tancs... tancs... tancs... que són els vehicles de la victòria; Indústria de pau? de guerra!;* *Front popular, front de victòria i de llibertat;* *Defensar Madrid és defensar Catalunya.* De Josep Renau, un dels realitzadors més fèrtils i difusor de la força del cartell, presentem *Por la independencia de España.* De Josep Fontserè, animador del S.D.P. i un dels creadors més originals d'aquell període, hem escollit el camperol que aixeca la falç i que crida *Llibertat!*, publicat per la FAI. De Lorenzo Goñi, el famós cartell, publicat per l'UGT de Barcelona. *Més homes, més armes, més municions per al front*, que presenta els uniformes dels diferents cossos militars. De Rafael Tona, un dels cartells més emblemàtics, la sèrie de punys davant d'una bandera roja. Aquest recurs reiteratiu també és utilitzat per Solà en els cartells *Més homes! Més armes! Més municions!*, també publicat per l'UGT, i *Unió és força*, d'UGT i CNT. Síntesi dels diferents llenguatges pictòrics i gràfics de l'època és el cartell de Jacint Bofarull *Obrer! Camperol! Unitat per la victòria!* (FAI-CNT), que en una sola figura aplega les imatges d'un milicià i d'un camperol. La influència de la gràfica de la revolució russa es fa patent en el cartell anunciador del diari obrer "Adelante", signat per NIV, o en *Treballadors! Voteu la candidatura del Bloc Obrer i Camperol*, signat per Estenka. De la mateixa procedència, però amb una voluntat més renovadora en el vessant plàstic, és el cartell que Helios Gómez va fer per anunciar "L'Opinió". Com a exemple de l'aplicació de la fo-

CARLES FONTSERÈ

Llibertat! F.A.I. 1936-1939

140 x 100 cm

Gràfiques Boix

104
**UNIÃO
É
FORÇA**

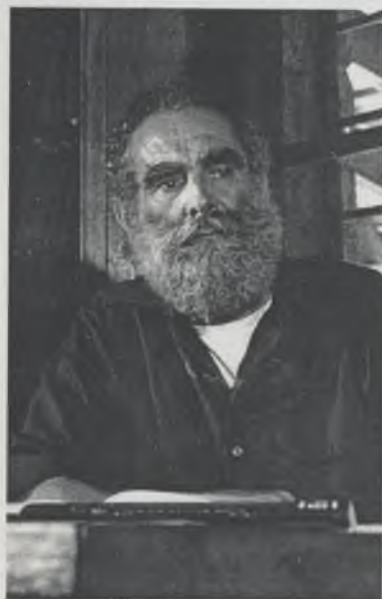
d'orquestra i les tasques pedagògiques. El 1911 fundà la Sociedad Argentina de Música de Cámara, que dirigí set anys, i fundà i dirigí també (1914) l'orfeó Ars Choris. Va actuar sovint a l'Uruguai. Creà (1919) l'Associació Filharmònica Argentina. És autor d'un *Método de violín* i compongué unes *Canciones y rondas infantiles*.

FONT-RODONA i VILA, Jaume (Mataró, Maresme, 1814 - 1890) Funcionari. De jove marxà a Cuba, on s'establí a la ciutat de Matanzas i es casà amb Concepció Domènech. Fou consultor i prior del Tribunal del Comerç. De retorn a Mataró, col·laborà econòmicament en la construcció de la façana de l'església de Santa Maria i fou president de la Junta de Sanitat durant l'epidèmia de còlera que afectà la ciutat (1865). Entre d'altres càrrecs ostentà el de comanador de l'Orde de Carles III i el de vocal de la Junta de Foment de la Producció Espanyola.

FONTSERÈ i CARRIÓ, Carles (Barcelona, 1916) Dibuint de publicitat, il·lustrador, pintor, escenògraf i fotògraf. Començà a dibuixar professionalment a 15 anys i aviat es destacà com a cartellista. En esclatar la Guerra Civil Espanyola (1936), dibuixà per al Comissariat de Propaganda de la Generalitat i s'incorporà a les Brigades Internacionals. S'exilià el 1939 i, després de passar per camps de concentració, s'instal·là a París. Alternà la pintura amb l'edició i la il·lustració de llibres per a bibliòfils amb aiguaforts i litografies, i dissenyà decorats i vestits per a diverses obres de teatre. El 1948 dissenyà un espectacle teatral parisenc que presentà a la ciutat de Mèxic. S'instal·là a Nova York a partir de 1949, des d'on feu nombrosos viatges per Europa i les Amèriques i desenvolupà la seva activitat d'artista polifacètic: dibuixà *comics* de *cowboys* i il·lustracions per a revistes de gran tiratge; fou director artístic de Dana Perfumes Internacional i de la revista *Temas Magazine*; dissenyà i executà escenografies per a uns programes de Neighbourhood Development

Pont de Brooklyn sobre l'East River (1956), pintura de Carles Fontserè (a baix)

de l'ajuntament de Nova York; practicà la fotografia com a document social captant imatges de Nova York, Roma, París, Londres, la ciutat de Mèxic i San Francisco entre altres i formà un arxiu de 43.000 negatius. En els

Remem...!

★ **JERC**
SANYOLÉS

cap a la

INDEPENDENCIA!

anys seixanta fotoreportatges seus foren publicats en revistes nord-americanes i en *El Correo Catalán*. Col·laborà amb Salvador Dalí en el disseny d'escenografies i el 1966 en un *Happening* espectacle al Philharmonic Hall. Tingué una gran amistat amb Josep de Creeft. Féu de taxista a Nova York i pintà la sèrie d'acrílics *Cases catalanes vora el mar* abans del seu retorn a Catalunya el 1973, on continuà realitzant diverses facetes de la seva professió artística.

FORA GRILLONS. Periòdic nacio-

sions d'Escornalbou (1737). Destinat a les missions franciscanes del Perú (1751), actuà a El Cerro de la Sal i fundà, amb altres franciscans, el col·legi de missions de Tarija (Bolívia). (JGP)

FORCADES i FERRATÉ, Antoni (Reus, Baix Camp, 1875 - Calafell, Baix Penedès, 1936) Eclesiàstic. El 1899 ingressà a l'orde de Sant Joan de Déu i serví a Ciempozuelos, a l'asil de La Línea de la Concepción, al manicomi de Sant Boi de Llobregat, a l'asil de Barcelona i a l'institut per a epilèptics de

DICCIONARI DELS CATALANS D'AMÈRICA

Contribució a un inventari biogràfic,
toponímic i temàtic

Vol. II
C1-Li

Casa de Cultura

"TOMÀS DE LORENZANA"

RELACIÓ D'ARTISTES PARTICIPANTS

Girona, de l'1 al 19 de desembre de 1992

Relació d'artistes participants: Jaume Alcalde, Marta Alsina, Ansesa, Isabel Banal, Toni Barbero, Fidel Barcons, Barraca, Bassols Riera, Ester Baulida, Leonard Beard, M. Bonaventura, Miquel Boix, Bosch Martí, Jordi Bronsoms, Brugat, Lluís Bruguera, Xavier Bulbena, Xicu Cabanyes, Ignasi Calonge, Pep Camps, Jaume Canet, Carles Cargol, Joan Carrillo, Josep M. Casablanca, Enriqueta Casademont, Claudi Casanovas, Narcís Coderch, Xavier Codina, Narcís Comadira, Cores, Quim Corominas, Montserrat Costa, Adrià Creus, Modest Cuixart, Creus Dalgà, Ricard Dilmé, Kim Domene, Jordi Domènech, Miquel Duran, Faixó, M.A. Feliu, Domènec Fita, Isidre Font, Carles Fontseré, Frederic Fortunet, Francesca, Gabriel, Clara Garcia, Salvador Garcia, Jordi Gispert, Sebastià Goday, Josep M. Guillamet, Vicenç Huedo, Mercè Huerta, Toni Huertas "Zappa", Jap, Joanqui & Slim, Lluís Juano-la, Montserrat Lacomba, Quim Llagostera, Anna Manel.la, Pere Manera, Robert Manera, Josep M. Martí, Lluís Mateu, Pere Moron, C. Nadal, Niebla, Miquel Oliveras, Roser Oliveras, Palau, Josep Lluís Pallarès, Esteve Palmada, Joan Paradís, Patxè, Periañez, Perpinyà, Pinyol Sardà, Santiago Planella, Josep Maria Plans, Ramon Planes, Xavier Prat, Enric Pujol, E.R., Mateu Riera, Angel Rigall, Enric Roca, Anna Rodríguez, Sara Rodríguez, Lluís Roura, Carme Sanglas, Santos, Jorge de los Santos, Ignasi Sargatal, Mercè Sebastià, Narcís Selles, Selvaggi, Enric Solanilla, Servand Solanilla, Jordi Soler, Cèlia Sors, Pilar Sunyer, Maite Tarrés, Ramon Torremadé, Torres Molina, Torres Monsó, Guillem Terribes, Toni Tort, Evarist Vallès, Isidre Vicens, Pere Vicens, Lluís Vilà, Vila Fàbrega, Angel Vinyet, Alcía Viñas, Mar Vivó.

**ART PER LA
LLIBERTAT**

Exposició contra la tortura
i en solidaritat amb els
independentistes detinguts

**ASSEMBLEA PERMANENT PER LA LLIBERTAT
DELS INDEPENDENTISTES CATALANS DETINGUTS**

Jaume Alcalde, Marta Alsina, Ansesa, Isabel Banal, Toni Barbero, Fidel Barcons, Barraca, Bassols Riera, Ester Baulida, Leonard Beard, M. Bonaventura, Miquel Boix, Bosch Martí, Jordi Bronsoms, Brugat, Lluís Bruguera, Xavier Bulbena, Xicu Cabanyes, Ignasi Calonge, Pep Camps, Jaume Canet, Carles Cargol, Joan Carrillo, Josep M. Casablanca, Enriqueta Casademont, Claudi Casanovas, Narcís Coderch, Xavier Codina, Narcís Comadira, Cores, Quim Corominas, Montserrat Costa, Adrià Creus, Modest Cuixart, Creus Dalgà, Ricard Dilmé, Kim Domene, Jordi Domènech, Miquel Duran, Faixó, M.A. Feliu, Domènec Fita, Isidre Font, Carles Fontseré, Frederic Fortunet, Francesca Gabriel, Clara Garcia, Salvador Garcia, Jordi Gispert, Sebastià Goday, Josep M. Guillamet, Vicenç Huedo, Mercè Huerta, Toni Huertas "Zappa", Jap, Joanqui & Slim, Lluís Juano-la, Montserrat Lacomba, Quim Llagostera, Anna Manel.la, Pere Manera, Robert Manera, Josep M. Martí, Lluís Mateu, Pere Moron, C. Nadal, Niebla, Miquel Oliveras, Roser Oliveras, Palau, Josep Lluís Pallarès, Esteve Palmada, Joan Paradís, Patxè, Periañez, Perpinyà, Pinyol Sardà, Santiago Planella, Josep Maria Plans, Ramon Planes, Xavier Prat, Enric Pujol, E.R., Mateu Riera, Angel Rigall, Enric Roca, Anna Rodríguez, Sara Rodríguez, Lluís Roura, Carme Sanglas, Santos, Jorge de los Santos, Ignasi Sargatal, Mercè Sebastià, Narcís Selles, Selvaggi, Enric Solanilla, Servand Solanilla, Jordi Soler, Cèlia Sors, Pilar Sunyer, Maite Tarrés, Ramon Torremadé, Torres Molina, Torres Monsó, Guillem Terribes, Toni Tort, Evarist Vallès, Isidre Vicens, Pere Vicens, Lluís Vilà, Vila Fàbrega, Angel Vinyet, Alcía Viñas, Mar Vivó.

Francesc Vicens i Lluís Maria de Puig no es perdenen detall de la festa.

Una de les taules amb Fontseré (a la dreta), Castro, Pujades, Pijiula, entre d'altres.

ART PER LA LLIBERTAT

Exposició contra la tortura
i en solidaritat amb els
independentistes detinguts

**EXPOSICIÓ AL CLUB XX
BANYOLES**

Del 23 de gener al 6 de febrer de 1993

**AVANTGUARDES
A CATALUNYA.
CRONOLOGIA CRÍTICA
(1906-1939)**

JOAN M. MINGLET BALLELL

JAUME VIDAL I OLIVERAS

AVANTGUARDES A CATALUNYA. CRONOLOGIA CRÍTICA (1906-1939)

JOAN M. MINGUET BAILLORI

JAUME VIDAL I OLIVERAS

cies Antifeixistes. L'acte d'inauguració és emès per ràdio i el protagonitza Jaume Miravittles.

El 14 d'octubre, s'inaugura l'Exposició de Artistas Joves a favor de las Milicias Antifascistas. Aquesta mostra agrupa joves principiants amb algun artista més bregat, com Ramon Calsina. Té caràcter benèfic i d'ajut econòmic, però proclama l'autonomia de l'art i s'inclina per l'expressió de motius revolucionaris.

ell. El fet és que Miravittles va col·laborar a "L'Amic de les Arts", va ser un dels pocs intel·lectuals que va defensar públicament el *Manifest Gros* davant el rebombori que es va organitzar en contra del full, va participar en el rodatge d'*Un chien andalou*, etc. I, anys més tard, havent-se afiliat al Bloc Obrer i Camperol, i havent publicat el volum *Contra la cultura burgesa*, va intentar rendibilitzar per al Marxisme la ruptura provocada per Dalí. Atès

el seu posicionament polític, amb l'esclat de la guerra, és nomenat secretari del Comitè de Milícies Antifeixistes. I, poc després, Comissari de Propaganda de la Generalitat. Des d'aquest càrrec, va intentar exportar la cultura catalana a l'exterior, amb una idea clara de modernitat i aprofitant molts recursos i exemples d'Avantguarda.

L'any 1937 s'enllesteix la construcció de la **Casa Bloc**, iniciada uns anys abans, el 1933, a partir d'un projecte articulat a l'entorn del GATCPAC per Josep Lluís Sert, J. Torres Clavé i J. B. Subirana. L'obra, encarregada pel Comissariat de la Casa Obrera de la Generalitat de Catalunya, consistia en la construcció, al barri de Sant Andreu, d'un bloc de cases amb 207 habitatges que es va convertir en un senyal d'identitat del Racionalisme arquitectònic espanyol.

El 1937, s'inaugura el **Pavelló d'Espanya** a l'Exposició d'Arts i Tècniques de París. El Pavelló és projectat per Josep Lluís Sert i Luis Lacasa i s'hi s'exhibeixen algunes peces cabdals de l'art contemporani, entre elles el *Geritka* de Picasso, la *Font de Mercuri* d'Alexander Calder. *El pages català i la revolució* de Joan Miró o *La Montserrat* de Juli González. En aquests moments, també, Joan Miró dissenya el prou conegut cartell *Aidez l'Espagne*.

L'abril del 1936, s'havia creat el **Sindicat de Dibujants Professionals de Catalunya**. Arran de l'esclat de la guerra es va formar un Comitè Revolucionari en el qual estaven integrats diversos dibuixants i cartellistes implicats clarament en la defensa de la República. I el disseny i la composició formal dels cartells dels quals es veien influenciats per tota una tradició artística i estètica formada, en un percen-

tatge potser menor, pel sediment que havien deixat les avantguardes artístiques a Catalunya. Sobretot el pòsit que hi havia pogut aportar el Futurisme, amb la seva reivindicació del maquinisme o la primerenca defensa de la guerra en el seu programa teòric. Ara bé: el cert és que l'excepcionalitat de l'ocasió obligava els autors dels cartells a emprar una iconografia molt precisa, i amb clars referents per tal de captar l'atenció del públic: punys enlaire, boques immensament obertes, armament militar, tancs, mans crispades, signes de dolor, trinxeres i barricades... Una escenografia revolucionària que només la major o menor intuïció dels cartellistes podia recompondre en una plàstica que s'acordés a allò que el crític Sebastià Gasch escrivia l'any 1938: "el pintor veritablement revolucionari no és aquell que pinta barricades enardides ni marxes de la fam. És aquell que dona accents inèdits al llenguatge formal i colorístic." Amb tot, entre els cartellistes que van actuar a Catalunya, cal esmentar **Carles Fontserè**, autor d'alguns dels cartells més emblemàtics del bàndol republicà i que va influenciar determinantment alguns dels seus contemporanis; **Hélio Gómez**, considerat aleshores l'autor amb la tendència formalment més avantguardista per l'esquematisme que emprava en les seves composicions; **Josep Alloza**, **Jacint Bolarull**, **Joaquim Martí-Bas**, **Rafael Tona** i **Germà Viader**, que es van escindir del Sindicat de Dibujants i van crear una cèl·lula de dibuixants del P.S.U.C. També **Lorenzo Goñi** va tenir una activitat intensa, en ocasions propera a l'esquematisme de tradició futurista. **Antoni Clavé** es va iniciar en el cartellisme amb la composició de cartells cinematogràfics, tot i que també va conrear, en alguna ocasió, el cartell de guer-

O RSAL

Carles Fontserè: "Catalunya m'ha traït, en certa manera"

Text i foto: Joan Pujadas

Carles Fontserè, és un dels homes més polifacètics del món de l'art, dibuixant, cartellista, pintor, escenògraf, il·lustrador de llibres, fotògraf... Nascut a Barcelona el 1916, es va donar a conèixer amb uns magnífics cartells propagandístics que van esdevenir els més importants i significatius de l'època de la guerra. Quan va dibuixar aquests cartells només tenia 20 anys. Havia iniciat la seva activitat artística l'any 1932 treballant per al cinema i col·laborant en *El Correu Català*.

Va fundar amb d'altres companys el Sindicat Professional de Dibuixants i per participar en el moviment revolucionari popular va fer un cartell que deia: «Treballa pels que lluiten».

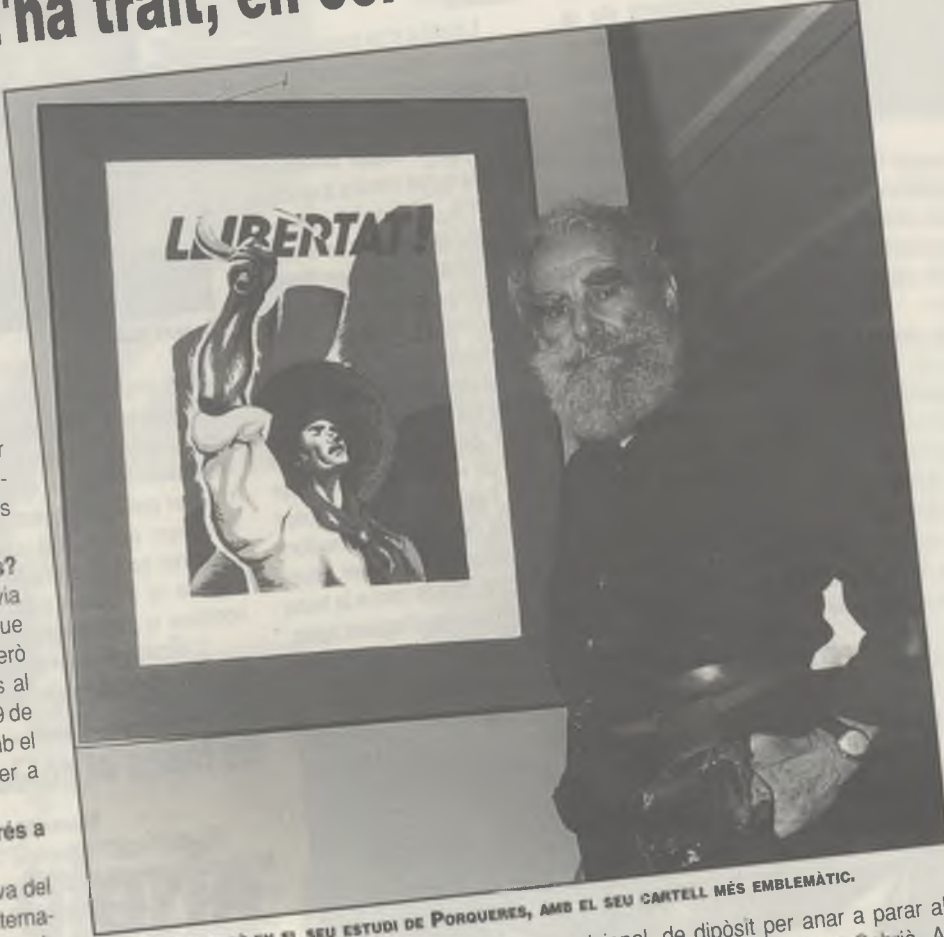
—Qui els encarregava fer els cartells?
—«Els primers treballs no ens els havia encarregat cap partit polític. Hi ha qui diu que va ser el Comissariat de Propaganda, però això és fals perquè no va fundar-se fins al mes d'octubre, tres mesos després del 19 de juliol. Des del sindicat, col·laboràvem amb el moviment revolucionari, fent cartells per a qualsevol central sindical.»

—Com es va produir el seu ingrés a l'exèrcit republicà?

—«Pràcticament tots els de la lleva del 37 vam anar a parar a les Brigades Internacionals, cosa que molta gent ignora perquè, bàsicament, estaven formades per voluntaris estrangers, però els qui coneixen la història saben que a les batalles del front de Madrid i de Belchite van morir gairebé la meitat dels seus efectius i, aleshores, va entrar-hi la lleva del 37. Jo vaig anar a parar a un poble d'Albacete en un batalló d'instrucció format per uns cinc-cents catalans. Per tant, a la batalla de Terol, les lleves joves de Catalunya van tenir una part molt important a la guerra, el que passa és que per raons polítiques, el govern havia prohibit que es parlés d'aquestes Brigades, per això, normalment, no hi consta la seva intervenció.»

—Avui en dia, cinquanta anys més tard, com jutja la guerra?

—«Força diferent de quan la vam fer. Això no vol dir que els principis ideològics de l'època no segueixin essent per a mi els

mateixos. Penso que Catalunya va ser el motiu principal de l'aixecament de les forces franquistes. Va ser una guerra contra l'Estatut, per això ens deien rojos separatistes. Més fins i tot que l'anticomunisme va ser l'aspecte anticatalà. L'anul·lació de l'Estatut que va fer Franco, va ser només un fet simbòlic, perquè el govern Negrín ja l'havia abolit a partir dels fets de maig del 37. És a dir, la Catalunya republicana i la Catalunya ocupada pel franquisme, bàsicament, ja havia arribat a ser la mateixa. Vàrem perdre en aquella guerra la possibilitat d'un autogovern.»

—L'exili per a vostè també va començar a França. Com va fugir dels camps de concentració?

—«Crec que per casualitat. Feia quinze dies que érem en el camp dels Aràs, un lloc

provisional, de dipòsit per anar a parar als grans camps d'Argelers i Sant Cebrià. Allí vam coincidir el pintor Antoni Clavé, l'escultor Vila Tomat i d'altres artistes. Unes persones que no coneixíem, en assabentar-se que érem artistes, ens van ajudar a sortir del camp. Vam obtenir un permís de residència a Perpinyà i precisament una d'aquestes persones, Mademoiselle Martin, tenia una petita galeria d'art en la qual en Clavé i jo vam fer una exposició de dibuixos.»

—Una de les seves activitats a l'exili va ser la d'editar i il·lustrar llibres de bibliòfil. Per què ho va fer?

—«L'any 1940 amb la invasió alemanya de França, la major part dels exiliats van fugir, uns van anar cap al sud, d'altres cap a Mèxic. Jo em vaig quedar a París perquè no tenia

després no he fet més i m'he sentit pintor. Ara que tles meves memòries, em sento escriptor. A mi, sobretot, el que m'agrada és viure la vida.»

—Què d'estar vint anys a Nova York torna a Catalunya, per què?
—«Tornar a una edat que em recorda de nou a la vida del meu país sense tenir la seguretat que em dóna una ajuda econòmica. A lligar-se la manta al cap, el meu país és més difícil que el meu país, en el qual no et coneixen i estàs lligat i cohibit en certes condicions, no ens ha esperat mai. L'any 1973 vaig haver de tornar perquè ja feia 30 anys, com ho feia a Nova York.»

NO ENS HA TRAIT, PER AIXÒ TREBALLAR IGUAL A CATALUNYA HA 30 ANYS"

—Catalunya?
—«Catalunya m'ha traït, però no m'ha traït, tornar al país que em va donar la guerra, l'he trobat igual a l'americana.»

—«La gent pensa sobretot en guanyar diners, hi ha un dinamisme que, econòmicament, pot ser interessant, però, s'ha perdut una mica el sentit de ser i actuar com a català. Per això m'ha decebut, però en fi, la terra continua essent la mateixa si no la destrossen... perquè el fet és que jo he vingut a Banyoles, amb un estany i un entorn molt bonics, però resulta que només pensen en el

paisatge en l'aspecte d'explotació econòmica. Són capaços de destruir-ho tot perquè els cacics del poble puguin fer diners, encara que sigui a canvi de malmetre la terra.»

—Com definiria l'art?
—«Bé, es que ara tot és art. Estic d'acord que es pot veure art en qualsevol cosa, jo per això visc en aquesta muntanya i tinc en el jardí un tronc d'alzina molt bonic. Ara, que pel fet d'exposar aquell tronc en una galeria d'art, tothom l'hagi d'admirar, doncs no. Tot té el seu missatge, captar-lo depèn de la sensibilitat de cada persona.»

—Quins són els millors artistes catalans?
—«Jo no sóc crític d'art, en aquest terreny no m'interessa entrar-hi.»

—Quina pintura li agrada, doncs?
—«En principi la dels meus amics. Jo sóc heterodox, fins i tot amb la literatura. Quan tenia 15 anys m'agadava Tolstoi, actualment prefereixo altres autors. Considero que a cada artista li interessa bàsicament el que ell fa i les altres coses molt poc.»

—Crec que el que dóna valor a un quadre és la signatura del pintor?

—«Actualment no hi ha dubte...»

—Això és la prostitució de l'art?
—«Sí, perquè no té res a veure amb l'art. El que interessa és que les obres siguin com més abstractes millor, perquè així els crítics hi poden atribuir moltes més interpretacions. Tot es basa en una signatura, i és clar, n'hi ha de molt cotitzades. És una faceta comercial. Com hi ha sabateries i carniceries, també ha d'existir el comerç de l'art.»

—Com creu que el definirà la història?

—«La història no sé si jutjarà alguna cosa de mi, potser ni es preocuparà que hagi passat per aquest món. Personalment crec que la cosa més important que he fet va ser casar-me amb Terry Broch, la meua dona.»

L'espai reservat a l'entrevista queda curt. Carles Fontserè ha viscut tan intensament, que es fa difícil resumir la seva trajectòria. No hem parlat del temps que va col·laborar amb Salvador Dalí, ni de la seva faceta com a fotògraf a Roma, París, Londres i Mèxic, ni de l'experiència que li va suposar fer de taxista a Nova York, ni de la participació en la sèrie de TVE *Los años vividos*, ni del seu aferrissat sentiment independentista...

No hi ha cap dubte, Carles Fontserè és un protagonista de primera de la història del segle XX, que ha reeixit en tot el que ha fet, arreu on ha estat ■

—«De totes les facetes que ha portat a terme amb quina es quedaria?»
—«Certament he fet diverses activitats tant en el món de l'art com en el de la literatura i sempre hi he posat tot el meu entusiasme. A Mèxic jo em sentia escenògraf i productor

Carles Fontserè: "Catalunya m'ha traït, en certa manera"

Text i foto: Joan Pujadas

Carles Fontserè, és un dels homes més polifacètics del món de l'art, dibuixant, cartellista, pintor, escenògraf, il·lustrador de llibres, fotograf... Nascut a Barcelona el 1916, es va donar a conèixer amb uns magnífics cartells propagandístics que van esdevenir els més importants i significatius de l'època de la guerra. Quan va dibuixar aquests cartells només tenia 20 anys. Havia iniciat la seva activitat artística l'any 1932 treballant per al cinema i col·laborant en *El Correu Català*.

Va fundar amb d'altres companys el Sindicat Professional de Dibuixants i per participar en el moviment revolucionari popular va fer un cartell que deia: «Treballa pels que lluiten».

—Qui els encarregava fer els cartells?

—«Els primers treballs no ens els havia encarregat cap partit polític. Hi ha qui diu que va ser el Comissariat de Propaganda, però això és fals perquè no va fundar-se fins al mes d'octubre, tres mesos després del 19 de juliol. Des del sindicat, col·laboràvem amb el moviment revolucionari, fent cartells per a qualsevol central sindical.»

—Com es va produir el seu ingrés a l'exèrcit republicà?

—«Pràcticament tots els de la lleva del 37 vam anar a parar a les Brigades Internacionals, cosa que molta gent ignora perquè, bàsicament, estaven formades per voluntaris estrangers, però els qui coneixen la història saben que a les batalles del front de Madrid i de Belchite van morir gairebé la meitat dels seus efectius i, aleshores, va entrar-hi la lleva del 37. Jo vaig anar a parar a un poblet d'Albacete en un batalló d'instrucció format per uns cinc-cents catalans. Per tant, a la batalla de Terol, les lleves joves de Catalunya van tenir una part molt important a la guerra, el que passa és que per raons polítiques, el govern havia prohibit que es parlés d'aquestes Brigades, per això, normalment, no hi consta la seva intervenció.»

—Avui en dia, cinquanta anys més tard, com jutja la guerra?

—«Força diferent de quan la vam fer. Això no vol dir que els principis ideològics de l'època no segueixin essent per a mi els

CARLES FONTSERÈ EN EL SEU ESTUDI DE PORQUERIES, AMB EL SEU CARTELL MÉS EMBLEMÀTIC.

mateixos. Penso que Catalunya va ser el motiu principal de l'aixecament de les forces franquistes. Va ser una guerra contra l'Estatut, però això ens deien rojos separatistes. Més fins i tot que l'anticomunisme va ser l'aspecte anticatalà. L'anul·lació de l'Estatut que va fer Franco, va ser només un fet simbòlic, perquè el govern Negrín ja l'havia abolit a partir dels fets de maig del 37. És a dir, la Catalunya republicana i la Catalunya ocupada pel franquisme, bàsicament, ja havia arribat a ser la mateixa. Vàrem perdre en aquella guerra la possibilitat d'un autogovern.»

—L'exili per a vostè també va començar a França. Com va fugir dels camps de concentració?

—«Crec que per casualitat. Feia quinze dies que érem en el camp dels Aràs, un lloc

provisional, de dipòsit per anar a parar als grans camps d'Argelers i Sant Cebrià. Allí vam coincidir el pintor Antoni Clavé, l'escultor Viladomat i d'altres artistes. Unes persones que no coneixiem, en assabentar-se que érem artistes, ens van ajudar a sortir del camp. Vam obtenir un permís de residència a Perpinyà i precisament una d'aquestes persones, *Mademoiselle Martin*, tenia una petita galeria d'art en la qual en Clavé i jo vam fer una exposició de dibuixos.»

—Una de les seves activitats a l'exili va ser la d'editar i il·lustrar llibres de bibliòfil. Per què ho va fer?

—«L'any 1940 amb la invasió alemanya de França, la major part dels exiliats van fugir, uns van anar cap al sud, d'altres cap a Mèxic. Jo em vaig quedar a París perquè no tenia

es, després no he fet més i m'he sentit pintor. Ara que t'les meves memòries, em sento escriptor. A mi, sobretot, el que pressat és viure la vida.»

—Des d'estar vint anys a Nova torna a Catalunya, per què?

—«Tornar a una edat que em rar-me de nou a la vida del r sense tenir la seguretat que reballo una ajuda econòmica. a lligar-se la manta al cap, teu país és més difícil que ou, en el qual no et coneixents lligat i cohibit en certa ts, no ens ha esperat mai l'any 1973 vaig haver de i avui en dia he de treballar ia 30 anys, com ho feia a rk.»

NO ENS HA
INGÚ, PER AIXÒ
BALLAR IGUAL
HA 30 ANYS"

Catalunya?

alunya m'ha traït, rnar al país que uerra, l'he trobat nt a l'americana

gent pensa sobretot en

guanyar diners, hi ha un dinamisme que, econòmicament, pot ser interessant, però, s'ha perdut una mica el sentit de ser i actuar com a català. Per això m'ha decebut, però en fi, la terra continua essent la mateixa si no la destrossen... perquè el fet és que jo he vingut a Banyoles, amb un estany i un entorn molt bonics, però resulta que només pensen en el

paisatge en l'aspecte d'explotació econòmica. Són capaços de destruir-ho tot perquè els cacics del poble puguin fer diners, encara que sigui a canvi de malmetre la terra.»

—Com definiria l'art?

—«Bé, es que ara tot és art. Estic d'acord que es pot veure art en qualsevol cosa, jo per això visc en aquesta muntanya i tinc en el jardí un tronc d'alzina molt bonic. Ara, que pel fet d'exposar aquell tronc en una galeria d'art, tothom l'hagi d'admirar, doncs no. Tot té el seu missatge, captar-lo depèn de la sensibilitat de cada persona.»

—Quins són els millors artistes catalans?

—«Jo no sóc crític d'art, en aquest terreny no m'interessa entrar-hi.»

—Quina pintura li agrada, doncs?

—«En principi la dels meus amics. Jo sóc heterodox, fins i tot amb la literatura. Quan tenia 15 anys m'agadava Tolstoi, actualment prefereixo altres autors. Considero que a cada artista li interessa bàsicament el que ell fa i les altres coses molt poc.»

—Creu que el que dona valor a un quadre és la signatura del pintor?

—«Actualment no hi ha dubte...»

—Això és la prostitució de l'art?

—«Sí, perquè no té res a veure amb l'art.

El que interessa és que les obres siguin com més abstractes millor, perquè així els crítics hi poden atribuir moltes més interpretacions. Tot es basa en una signatura, i és clar, n'hi ha de molt cotitzades. És una faceta comercial. Com hi ha sabateries i carniceries, també ha d'existir el comerç de l'art.»

—Com creu que el definirà la història?

—«La història no sé si jutjarà alguna cosa de mi, potser ni es preocuparà que hagi passat per aquest món. Personalment crec que la cosa més important que he fet va ser casar-me amb Terry Broch, la meva dona.»

L'espai reservat a l'entrevista queda curt.

Carles Fontserè ha viscut tan intensament, que es fa difícil resumir la seva trajectòria. No hem parlat del temps que va col·laborar amb Salvador Dalí, ni de la seva faceta com a fotògraf a Roma, París, Londres i Mèxic, ni de l'experiència que li va suposar fer de taxista a Nova York, ni de la participació en la sèrie de TVE *Los años vividos*, ni del seu aferrissat sentiment independentista...

No hi ha cap dubte, Carles Fontserè és un protagonista de primera de la història del segle XX, que ha reeixit en tot el que ha fet, arreu on ha estat ■

—De totes les facetes que ha portat a terme amb quina es quedaria?

—«Certament he fet diverses activitats tant en el món de l'art com en el de la literatura i sempre hi he posat tot el meu entusiasme. A Mèxic jo em sentia escenògraf i productor